

ARGIA

«Ke arteko egunak»
zinemaldian
estreinatuko

VISA euskalduna
EEBBetan sortu

EUSKADIKO GAZTEEK SOLDADUZKARI EZ

EKO ALTZA
Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Etxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S.JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/g.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73—71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

Vivodist

POLITIKA

- 5.** Laburrak.
- 6.** Kronika politikoa. N. ARRAS-TOA.
- 8.** Joxe Mari Olarra: «Presoen kontrako sakabanaketak HB ahultzea ere helburu du». XABIER LEKUONA.
- 12.** Autodeterminazio eskubidea burujabetasunaren adierazle. B. AR-TOLA.
- 15.** Alemania, batasunaren espe-roan, bere posizioa indartzen ari Europan. PABLO SASTRE.
- 19.** Kokainak berriro ere Colom-bia harrotu. JOXAN OIZ.

ERREPORTAIK

- 22.** Atlantikwall: Euskadiko kos-ta «betonatu». MARTIN IRAZGOI-TI.
- 26.** Visa euskalduna EEBB-etan sortu. FRANKIE TAI.
- 28.** Iturzaeta: elizako paretan hazi-tako pala txapelduna. I. GOIKOE-TXEA.
- 30.** Harrobia baztertu eta atzerri-ra so Erreal. I. MURUA.
- 34.** Inkesta: Euskadiko gazteek soldaduzkari ez. ARGIA.
- 47.** Felipe Ohyanburu: «Azken urteotan dantza munduak behera egin du». J.J. PETRIKORENA.
- 34.** Urik ez, Euskadi lehor. J.J. PE-TRIKORENA.

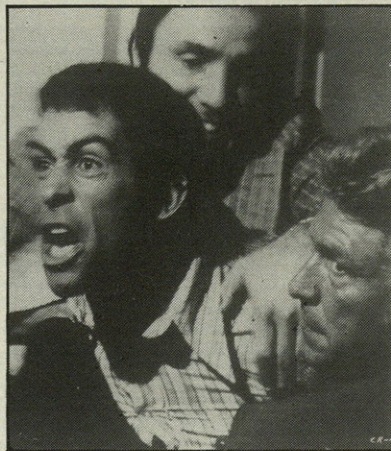
KULTURA

- 57.** Kultur ataria.
- 58.** Donostiako Zinemaldiko pasa-rela espainiar zinemaren tranpolin. G. ARRESE eta M. ARRIETA.
- 61.** Txorromorro: «Zarata egitetik estiloa fintzera jo dugu. XABIN MA-KAZAGA.
- 62.** Ehun lagunek «Alproja» an-tzerki taldeak Frantses Iraultza jo-katu Zarautzen. MIKEL ELORTZA.
- 64.** Joxe Austin Arrieta: «Susmoa dut zenbait autore zahar oso azker hilobiratu ote ditugun». MIKEL ARRIETA.
- 66.** Literatura unibertsalaren on-dorea euskaratzeko plangintza bide-ratu. GORKA ARRESE.
- 68.** Pamiela 13. zenbakia bi urte eta gero. LOREA AGIRRE.
- 82.** Azkena: «Pribatu ala publi-koa TB euskalduna». IÑAKI URIA.

Soldaduzkari buruzko inkesta baten emaitzak dakartzagu bost orrialdetako artikuluan. ARGIAk GITE-IPES soziologo elkargoari agindu lanak Hego Euskal Herriko 16-31 urte bitarteko gazteek soldaduzka espainiarraren aurrean zein nola-ko jarrerak eta eritziak dituzten ezagu-tzea izan du helburu. (34. or)

Donostiako Zinemaldiaren histo-rian zehar lehendabiziko aldia izango da aurtengoa non euskarazko filme bat pantailaratuko den: Antton Ezeizak zu-zendutako «Ke arteko egunak». Trenbi-deko Filmeak produktorako eta pelikula honetako ekoizlea den Luis Goya-rekin solastatzeko aukera izan dugu. (58. or).

Gobernu espainiarrak hauteskun-deak urriaren 29ra aurreratzen zituela adierazten zuen bezperan Herri Batasu-nako Mahai Nazionalekoa den Joxe Mari Olarra elkarrizketatu dugu politika orrialdeetan. Bertan uda partean gerta-turikoak eta alderdi abertzale horren egungo gertakarien ikuspegiaz mintzatu zaigu. (8. or)

OHARRA: uda ostean aldizkarian burutu ditugun BERRIKUNTZA (kolorea eta 8 orrialde gehiago) eta BERREGITU-RAKETEKIN batera heldu zaizkigu zen-bait ARAZO TEKNIKO ere erredakziora. Arazook direla eta, aste bete berandatu garen arren, ZENBAKI BIKOITZA es-kaintzea deliberatu dugu honakoan, uz-taileko zenbakiak baino 24 orrialde ge-hiagok horniturik. Opor ondoko ezin konpondu ttikiok barkatuko dizkiguzue-lakoan agurtzen zaituztegu.

Futbolaz

Eztabaidagarria litzateke ia al-dizkari serio batek futbolaz hitz egin behar duen ala ez, baina muntaia izugarri hau mundu guztira heltzen dela kontutan harturik, eta milioika pertsona, modu batez edo bestez, kezkatzen duela, nire konklusioa zalantzarik gabe baiezkua da. Hartaz, kazetariaren esku daude gaia erabiltzeko modua eta berari ateratzen dion etekina. Hau honela eta azterketa ahalmena zer noraino galdu dugun neurtezarren, zenbait galdera bururatzaren zait.

— Nola liteke ekipo gazteegia dela eta Erreala jokalarik bila ari-tzea esperientzia duten futbolis-ten atzetik, Zamorari jubilazioa eman ondorenean? Kontutan izan iaz ia partidu guztiak jokatu zituela eta orain eta bi urte ere ostikoa eman nahian ibili zirela.

— Nola liteke Athletic eta Errealean atezain gazteak urte-tan aulkian eserita edukitzea?

— Ez dut orain partidu gehiegi ikusten, baina bai iaz Athletic-Barça, telebistan, eta gauza pare bat nabarmendu: nola ez

zion Kendall entrenatzaileak Li-neckeri beste markatzaile bat ipini, Alkortari alde egiten ziola segituan ikusi bazen? Eta gero, Soler atera zenean, nola ez zion inor ipini bide ixten? Ziur nago bi erabaki hauek erregionaleko edozein entrenatzailek berehala hartuko zituela.

— Zertarako behar du Erre-alak Atotxa baino futbol zelai haundiagoa, bera ez bada sekulan betetzen, berria izango dena baino zentrikoagoa izanik, eta telebistak aldetik aldera partidu gehiago eskaintzen baditu?

— Nolatan kexatu liteke kirolari profesional talde batek profesioaltasunaren ondorioz, eta segituan atletak ere ordaintzen hasi? Tolosa, Eibar edo Iruñdik Errealera doazen bitartean ongi, baina hortik Barcelonako Presi-dentea izateagatik milioi pilo bat eskainiko balieke?

— Non frogatu duen Mentxa-kak (ez dut ezer Mentxakaren aurka) Zuñiga baino gehiago dela futboleko? Figuresen, behar-bada...

— Nola liteke Athletic eta Errealak alboko defentsarik ez bilatzea Euskal Herrian, hemen-go jokalariek dituzten gaitasunak kontutan izanik. Zaila izan-go da Satrustegi bat aurkitzea, baina Zelaieta, Gorriti, Ormaetxea, Aranguren, Saez eta hone-lakoen antzekoak uste dut ezetz. Ez ote dira gehiegi mugatzen Le-zama, Zubietza eta Tajonarrera?

Galdera gehiago ere luzatuko nituzke norbaitek hauei erant-zungo balieke.

ATEARI

Kultura eta politika

Gorbachoven perestroikak, Txinako sarraskiek eta orohar Ekialdetik datozen berriek ezus-tan harrapatu du bat baino ge-hiago. Baita ni ere. Beharbada, arrazoiak baino gehiago senti-menduz gidaturik ez dugu jakin sozialistak deituriko lurraldeei buruzko azterketetan zentzu kri-tikoa erabili. Edo, beste kasue-tan, baldintzarik gabeko gorai-pamen eta mespretxu sistemati-koen artean, informazio eskasa edo ezobjektiboez baliatuz, zu-zen zuzenean politikara jo dugu beste eremu sozialetako espre-sioak ahaztuz. Hain zuzen ere, herri hauekako kultura artistikoa eta kirola aztertu izan bagenitu, hein haundi batean Mendebalde-ko portaeraren erudia eta erla-zio sistemabera aurkitu ahal izan genituzkeen.

Kultura artistikoa eta kirol munduak gizartea aztertzeko eremu pribilegiatuak dira. Ber-tan, kontziente edo ezkontzien-teki, baina era erradikal batean gizartean ematen diren 'rol' ba-naketa errepikatu eta indartu egiten da. Gainera, era honeta-ko ekintzek daukaten 'status' ka-sik erlijioari esker, zentzugabe, patologiko eta groteskoak diren portaerak normalak bilkatzen dira erepikapenaren indarrez. Era honetan, arte eta kirol mun-dua laborategia eta heziketa tresna bilakatzen da: laborate-gia, gizakiaren mugak probatze-ko eredu ezin aproposagoa dela-ko; eta heziketa tresna, burgesia

berataz baliatzen delako ardu-ra-lan banaketa eta rohar bana-keta sozialak ezinbestekoak di-rela era sinesgarri batean adie-ratzeko.

Beraz, Txinako gertaerek eta perestroika berak benetazko *Kultur Sozialistaren* beharra agerian jarri dute. Gure garaial-eskatzen dituen erantzunak emateko baliagarria den *Kultu-ra*. Era bateko edo besteko bur-gesiak bultzaturiko kultur selek-tibo ta klasista behin betirako baztertzen duen *Kultura*. Hau da, partizipazioan oinarritzen den *Kultura*; 'kulto-herritarra' di-kotomia apurtzen duen *Kultura*; kritikoa den *Kultura*; giza talde bakoitzak mundua ikusteko dau-kan ikuspegiz eta gaitasunez egindako ekimen eta espresio guztiak garatzeko aukera ema-nez eratzen den *Kultura*; eta gu-re kasu partikularean, euskaldu-na den *Kultura*.

Hain zuzen ere, eta ezker abertzalearen 'leader' batzuen baieztapen eta potaerak ikusirik, gai hau ENAMak zintzilikatua daukan gai bat dela esan deza-kegu. Politika zuzenean murgil-durik, ahazten dugu edo 'gerora-ko' uzten dugu eragin sozial ika-ragarria daukaten beste adieraz-pen sozialak. Ahal denean, az-piegitura egokiaren sorrera bul-tzatu edo eratu egiten da: 'kul-tur-etxe'ak, kirol guneak, eta abar. Baina generalean eduki kulturalari buruzko eztabaida sa-kon baten ezak haren eragina gutxitu eta zabaltzeko ahalmena mugatu egiten du.

J.I. LOPEZ de LUZURIAGA

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Josu Landa, Xabier Lekuona, Joxan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Pello Zubiria.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermiñe Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Enrike Amonarri, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elosegi, Enbido, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielan-jel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izagirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Emilio Lopez Adan 'Bel-tza', Bego Montorio, Morau eta Mattin, Allande So-karros, Joan Mari Torrealdai, J.L. Alvarez 'Txillar-degi', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta eta Patxi Zarautz.

Disinu eta montajak: Eneko Abrego, Leire Al-bisu, Jon Barandiaran eta Patxi Puertas.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Lema 7

Promozioa: Txumai Iturrria.

Administrazioa: Txumai Iturrria.

Ardura teknikoa: Smeon Barroso, J.Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia. / Ibañe de Bilbao 3, 7.a. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248543.

Telefexa: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

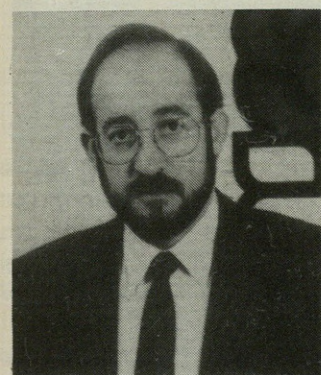
1989. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria	6.500 pezeta.
Ipar Euskal Herria	430 libera.
Estatu Espainola	6.500 pezeta.
Beste atzerriak	8.600 pezeta.
Airez	13.000 pezeta.

G ORDETZEKOAK

«Espetxean ez zieten abokatuei sartzen uzten, familiaren bisitaldiak moztuko zituztela mehatxatzen giztuzten, ez duzu irratirik, informatiboen orduan hari musikala ere kentzen ziguten...».

Karmele Fernández
(Egin, 89-9-3)

«Azkenik, behingoz, denok dakigu zer den zehazki Euskadiko ezkerra, izan ere, lehen zalantzak bait genituen. Mozorroa erori zaie».

J.L. Marcos Merino
(El Correo, 89-9-6)

(...)«Osatzekotan, fronte autonomiko honek zuzen zuzenean Herri Batasunaren diskurtsoari joko lioke».

J. Muruzabal
(Gaur Express, 89-9-7)

(...)«Ez gaitezen inoren esanetara bizitzeko prest izan, ez espainiar, ez europar, ez eta euskaldunenetara. Eta zailagoa dena, ez gaitezen diruaren morroin bihurtu».

Xabier Arzalluz
(Deia, 89-9-9)

UGT HOLDING AUTONOMO BILA

HAUTESKUNDE kanpaina hastapenetan Alfonso Guerra UGTk antolatutako mitin sindikaletan alderdia eta sindikatoaren arteko harremanak gozatzen saiatzen ari bada ere, ez du amore emango sindikalisten eskaera sozialen aurrean. Horregatik UGT bere autonomia ziurtatzeko holding entpresa propioa sortzekotan dabil: banku bat (Banco Sindical), aseguru agentzia (UNIAL) eta etxebizitza alorreko konpainia batez (PSV, Promotora Social Viviendas) osatua.

IBERDUEROKO LANGILEAK ZAINDARI

AARDANZAK abuztuaren azken egunean kultur, politika eta ekonomia munduko pertsonaiak gonbidatu zituen Miramar jauregian, ohizko segurtasun indarren ondoan Iberdueroko langile brigada osoa zegoen argia noiz itzaliko zen zain edota noiz itzali eraziko ote zuten zain. Segurtasun neurrien arduradunek ez zuten ezustetik nahi izan.

ESTATUTU NAZIONALA LANTZEN

GERNIKAKO Estatutuaren 10. urteurrena urriaren 25ean betetzear dagoelarik, Herri Batasunako lan talde bat Euskal Herriko Estatutu Nazional baten inguruan lanean ari da, zeina data horretarako amaitzea pentsatua bazegoen ere, hauteskunde kanapainarekin atzerapenik jasan dezakeen.

PUJOL-EK PRESOEI ETEKINAK ATERA NAHI

● Catalunyako Generalitat-a Estatu espainiarrean gartzela kontutuan kompetentziak dituen komunitate autonomo bakarra dugu; aurreko astean, katalandarren ospeari jarraikiz, Jordi Pujol-ek aditzera eman zuenez euskal preso politikoak ez dira Catalunyako espetxeetara sakabanatuak izango baldin eta neurri horrek beste era bateko batzu ez badakartza, mossos d'escuadrek espetxeak zaintzea kasu. Pujol-ek ere, presoen sakabanaketari etekinak atera nahi dizkio

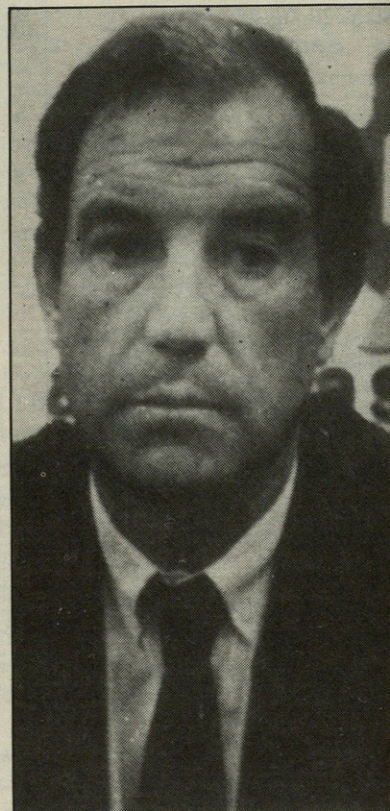
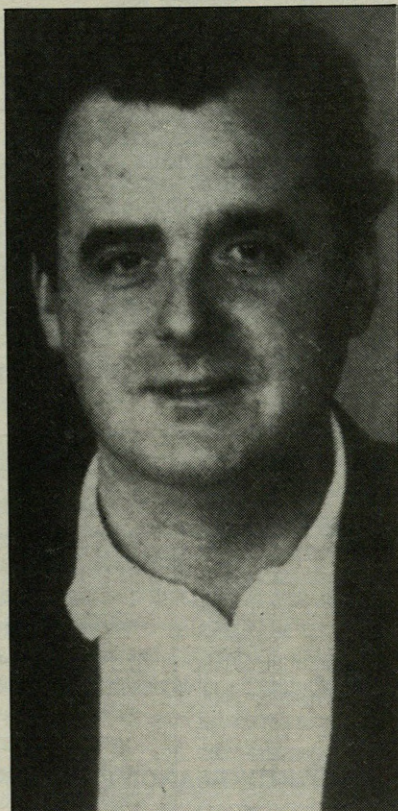
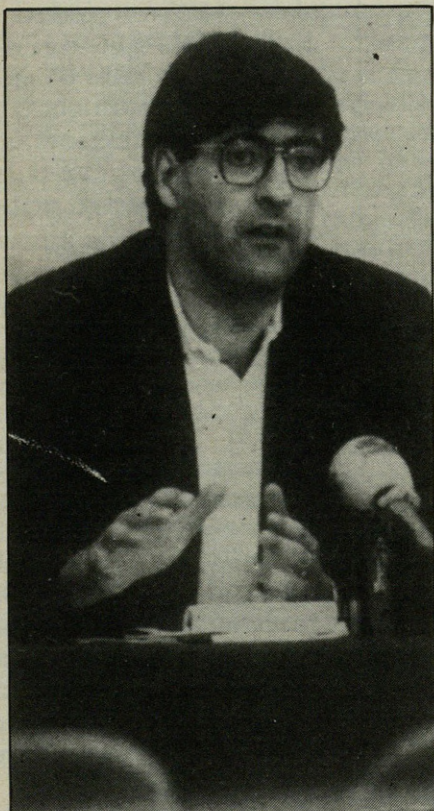
HIRU ARRASATEAR LEGE ANTITERRORISTA PEAN

● Pentsan agertu denez, Ertzan-tzak atxilotu dituen hiru gazteak (bestea aske utzi izan da) 'lege anti-terrorista' pean sartu ditu, inkomunikazioa eta galdaketa gorputz polizial honek Arkauten duen akademian egin delarik. Atxiloketa agindua Madrilako Entzutegi Nazionalak luzatu duenez, epaitegi eta epaile berezien aurrean deklaratu beharko dute hiru arrasatearrok.

GRAPO-KO PRESOK GOSE GREBARI EGIN

● Almería-ko El Acebuche espetxean itzalpean dauden Partido Comunista de España-Reconstituido (PCE-r) eta Grupos Revolucionarios Antifascistas Primero de Octubre-ko (GRAPO) presoek gose grebari ekin diote. Abuztuaren 21ean bi presok ekin zioten borroka moeta honi eta astero txandakatzu bi talde hauetako presoak hasiko dira. Eskaerak: isolamendua ezabatzea, tortura zuria desagertzea, sakabanaketarik ez gertatzea eta bizi baldintzen hobea-gotzea.

Alderdien interesek malgutasunik uzten ez

EUSKO Alkartasunak Madrileko Senatura nahiz Kongresurako bere proposamena luzatu eta Euskadiko Ezkerrak berea erakutsi zuenetik, nondik norakoak argituz doaz. Garaikoetxearen alderdiak EEk PNVrekin aurrera zeraman proposamenaren jakitun, inizatiba politikoa markatuz aurrea hartu nahi izan du —bere proposamenak arrakastarik lortuko ez zuela aldeztu aurretik jakin arren— eta helburua bete: osa zitekeen *'fronte nazionalista'* baten izarra suertatu da, hauteskunde kanpainari ederki ekin diolarik. EA fronte nazionalista horren bultzatzaile gisa agertzea base abertzaleetan begi onez ikusia izan da, EE eta PNVk aurrera atera dezaketena akordioaren ondoan indartua gelditu delarik. Berriki pasa diren Europarako hauteskundearen emaitza kaskarren mehatxuak zama izugarria du EAn.

Euskadiko Ezkerra, planteamendu serio eta landuado batez,

hauteskundearen aurreratzearen oihartzunarekin batera, Madrileko Senaturako soilik fronte nazionalistaren atzetik ari da. Alderdi hau PSOEn itzaletik ihesean dabil, sozialisten indar-jarrerak ez bait die ahuei aukera politiko erakargarriak eskaintzen.

Sozialisten magalean gozo zegoen EEk PNVrengan ikusi du ezkongia eta datozen hauteskunde autonomikoetan PSOEk paira dezakeen behar-kada eta, ondorioz, ahulezia kontutan izanik, gobernukide izatearen garaia hurbil egon daitekeela pentsatzen hasia da; horretarako Arzalluzi keinuka ari zaio.

FRONTEA osa zezaketen hiru alderdietatik PNV da, zalantzarik gabe, kirtena eskuetan daukana; kontrakoa badirudi ere, prentsan gainerako alderdien ikusmiran dagoen *biktmatzat* hartua izan bait da, PNV EA eta EEz

egiten ari den erabilerak Arzalluzen trebetasuna eta zorrozta-suna agerian uzten ditu. Alderdi jeltzalea, bi suteran erdian dago: alde batetik, Madrilgo gobernuko alderdiarekin ezkondua dago Gasteizen, eta bestetik, abertzalego zabalaren begirunea behar du. PNV-PSOE bikotean berrindartzen ari dira jeltzaleak eta, nahiz azaletik, sozialistei nor den nor erakusteko lehen jokaldietan gaudela pentsa daiteke. Bestalde, Komunitate Autonomo mailan fronte baten mehatxua nahi dutenean piztu eta zuzen dezaketela frogatzen ari zaizkie González eta Jaureguiri.

Ezker abertzaletik zuzentzen zaizkien paktista kritikei aurre eginez, abertzaletasun frogak erakutsi asmoz, gobernuan dauden sozialistei 'mugi arazteko' gai direla saldu dute, EA eta EEren ondoan, heldutasun politikoaren itxuraz jantzi direlarik.

HERRI Batasuna eta PSOE alderdiek kopetilan jaso dute fronte proposamen hau. Sozialistek EE dute errunduntzat, bide zuzenik kausitzen ez duen Bandrésen alderdiak hanka sartu bait du oraingoan, hau da, sozialisten itzalaren aldeko apostua baino Arzalluzenaren aldekoa egin bait du. Jaureguik adierazi duenez, benetako fronte nazionalista hau aurrera eramanez gero, PSOE-PNV paktoa mindu egingo litzateke, PSOEren politikaren kontrako neurritzat hartuko bait luke alderdi horrek.

Herri Batasunak, ordea, ez ditu beren kritikak alde horretatik luzatzen. Honek dioenez, alde batetik, HB baztertu eta bestetik, senatore kopurua handiagotzeko sortu nahi izan dute fronte hau, honek ezer berririk ez eskaintzeaz gain, Madril-Hego Euskal Herria talka zegoenean uzten duelarik.

KRONIKA hau idazterakoan koalizioak aurkezteko epea bukatu delarik, talde elektoral gisa aurkezteko aukera gelditzen zaie hiru alderdion; negoziaketak irekiak daude baina ezer sendorik lortuko ez balute, ohizko Madril-Euskadi enfrontamendua euskal alderdien artekoa bilaka daiteke kanpainan zehar.

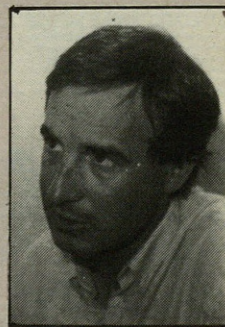
Hala ere, oraindik ere, amaiara zein izango den ikusteke badago, filtrazioen arabera senatore kopuruaren banaketa da guztiaren konponezina, alderdi bakoitzari baseen aurrean itxuraz sendo batez agertzea komeni bait zaio.

Frontearen izpiritua Estatutoaren garapena bermatuko duen Senatua indartzea bada eta, alderdiok prentsa-aurrekoetan kontrakoa esaten ez dutenez, konponezina aulkien banaketan badatza, abertzalego zabalaren interesak baino alderdienak nagusitza, hartzen direla laburtu beharko litzateke, eta horretan maisu ditugu, egunotan berriro ere horixe frogatu diguten UPNtarak.

Senatore salerosketa honek kanpaina osoa baldintzatuko duela ziurtatu du, alderdien arteko ezinikusiek zeresan frango emango dutelarik. Honela, hauteskundearen kateari jarraikiz, hauek autonomikoetarako terrenoa prestatzen ari dira, dagoneko bakoitza beremugimenduak eta keinuak egiten hasia delarik.

N.ARRASTOA

Hamaika ikusteko jaioak

EUSKO Alkartasuna eta EEren proposamenak entzunda harri-durak jota gelditu da hainbat, batez ere politikagintza etikan sinesten duen jende anitz. Izan ere, etika politikak mezuaren koherentzia zerikusirik izan behar du, badirudi azken egunetako mugidak ez duela sobera merezi kalifikatibo hori, etikoaren adjetiboa, hain zuzen. Noski, partidu horiek, alegia, EA, PNV eta EE, ez dira dohainik ausartu koalizioaren urratsa proposatzera.

Nork bere desgastea jasanen du baina politikagintza bera da deterioratu eta degeneraturik gelditzen dena horrelako saioak bizitza sozialaren ardatz direnean, komunikabideetan behinik behin. Inpresio hau areagotu egiten da hiru alderdi horien artean izandako eztabaida eta joan etorriek Senatutako eserlekuaren banaketa hutsalari buruzkoa izan dela jakin dugunean.

HAINBAT aldiz elkarretaz gaizkiesaka, jesukristorenak eta bi elkarri leporatzen ibili ondoren, hiritarrok bapateko amodioa hauetaz moskeaturik egoteko beharra daukagu. Ezberdina litzateke, dudarik gabe, hiruron arteko akordio programatikotik oinarrituko balitz eztabaida. Honek esangura frango luke, batez ere datorren aurteko autonomiko baskongadetarako indar korrelazioan aldaketa nabaria bailekarke. Koherentzia aipu dugu, eta ezin ahaztu, adibidez, azken europarren ondotik Arzalluzek botatxoak, algia, bere alderdiak ez lukeela pakturik egingen HBri Senatutako eserlekurik ebastea. Hemerrotekan trebe den edonork aurki lezazke inkoherentzia eta galdera esplikagaitzen argudioak. Baina hiritarretaz pentsa dezagun doi bat. Betaurrekorik gabe, bai, eta eskuak begietatik ustekabez igurtzirik oinezko euskaldun edo baskoak ez sinetsiarena egingen bide du.

BIRRIKITA, ekainaren 15ekoetan, transfugismoaz, etikaren ezaz, eta holako hitz borobilak bota zituen klase politiko horrek gaur ez du inolako lotsarik erakutsi goi mailako politikagintzan aise egin eta desegin ahal izateko entseiatu dituen malabaris-mo barregarrienak burutzeko.

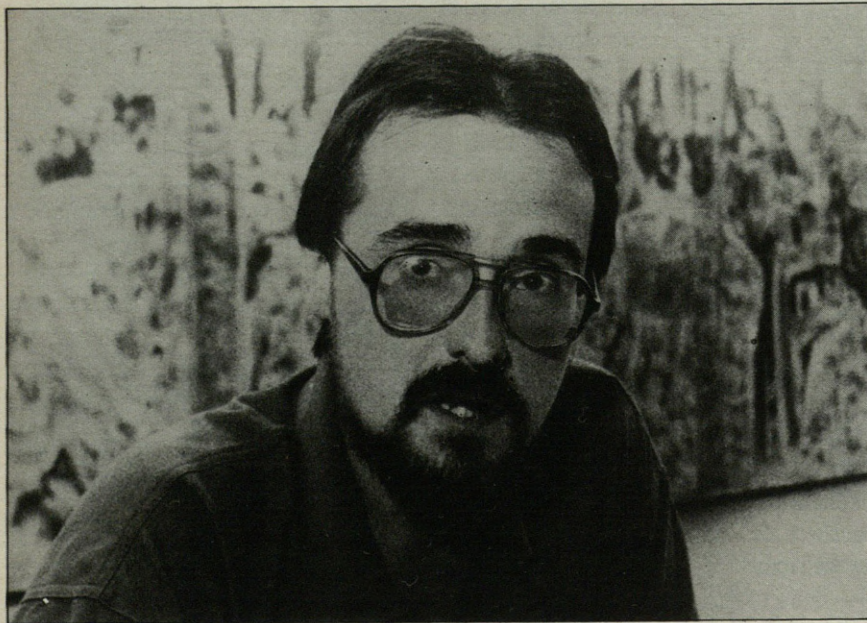
Aurrekoetan abstentzioak emaitzak aldrebestu eta desirutzatu bazituen, zer gerta daiteke, bada, oraingoetan, hain jukutri lotsagarriak antzeslekuaren protagonista bihurtu direlarik? Akordiora heldurik ala ez, alderdi horiek erantzunkizun handia dukete euskal popularen despolitizapenean, abstentzioa dela medio alderdi eta indar ororen kalterako isladatu den desilusio usain horretan. Honexek, hots, etikaz erantziriko politikak ezin du gaudeneko ustetzeko normalkuntza hau arautu.

JOSU MUGURUZA
(EGINEKO erredakzio-buru)

Joxe Mari Olarra, Herri Batasunako Mahai Nazionalekoa

«Presoen kontrako sakabanaketak HB ahultzea ere helburu du»

Euskal Herriko herri mugimendua gertutik ezagutu eta bizi duen politikaria dugu Joxe Mari Olarra. Herri Batasunako Mahai Nazionaleko kide honek bere alderdiaren kontra jaurtiki direnaz eta hauteskunde eguna datorrenez, udan gertaturikoei gainbegirada botatzen die, bidenabar, Estatutuari nola negoziaketa eta kanpaina-aurreko 'frontea abertzaleari' buruzko Herri Batasunaren eritzia eman digu.

Joxe Mari Olarrak baikor dakusatza datozen hauteskundeak.

ARGIA.— PSOE gobernuak aurrera daraman euskal preso politikoen kontrako sakabanaketa politika hau, zeren adierazle eta ondorio da?

Joxe Mari Olarra.— Guztia testuinguru zehatz batean kokatu behar dugu. Aljerian fase hau bukatu denean, argi asko ikusi zen Gobernu espainiarrak ez zuela Herriaren aurrean argitu garai hartan emandako atzera pausu hura. Horrezaz baliatuz, eta beste fase berri bat irekiko dela jakinik, erakunde armatua nahiz euskal askapen mugimendu osoa ahuldu nahian dabil.

Gaur egun, presoen artean gogorren eta bigunen arteko zatiketa dagoela esaten dute, ez bakarrik esan, sinetsi ere sinesten dute. Hala ere, sakabanaketa politika hau aspalditxo hasi da eta gaur egun arte emaitza onik eman ez badie, epe motz batean emango diela uste dute. Eta hau ez du gobernuak soilik planteatu, hau Aljeriako prozesoa amaitu ondoren, Ajuria-eneako paktoaren ondorio bat da.

A.— Arzalluzen presoei buruzko egunotako adierazpenak nola irakurtzen dituzue?

J.M.O.— Politika honen bultzatzaileak Múgica Herzog eta PSOE badira, PNV eta EA babes handia eskaintzen ari zaie. Azken egunotan Arzalluz presoenganako adierazpenetan behatza zulo horretan behin eta berriro sartzen ari da, momentu honetan Arzalluzek arazo bat daukalako: pakto honekin lotura bat daukanez PSOEri jarraitu beharra dauka; bestalde, badaki benetako negoziaketa bat aurrera aterako dela eta prozesu horretatik kanpo geratuko den beldur da. Ondorioz bi moztatuko politika garatzen du: alde batetik, PSOEri lagundu borroka hau luzatu eta bere alderdiarekin batera beste prozesu horretan kokatzeko, eta beste alde batetik, 'kontraturazko' pakto horretan PSOErekiko mesfidantza daukanez, noizen behin, 'urpekari' bat bidaltzen digu, hau da, politikari kualifikaturen bat guregana bidaltzen du zer gertatzen den, zein aukera dagoen, nola doazen gauzak jakin ahal izateko.

A.— Sakabanaketa neurri honek presoen zatikatzea bilatzen badu ere, ez al du helburu bera Herri Batasunaren barnean bilatzen?

J.M.O.— Presoen kontrako hau eslaboi bat da eta beren asmotan preso batzu apurtu egingo direla dagoenez, hauek erabiliz, ETA nola ahuldu eta Herri Batasuna nola desmoralizatu prestazen ari dira, beste fronte berri bat ireki asmoz. Horregatik, datozen hauteskundeak direla bide, sasoi hau aprobetxatzen ari dira presoren bat belaunikatzen bada, euren burua sendo sentiarazteko.

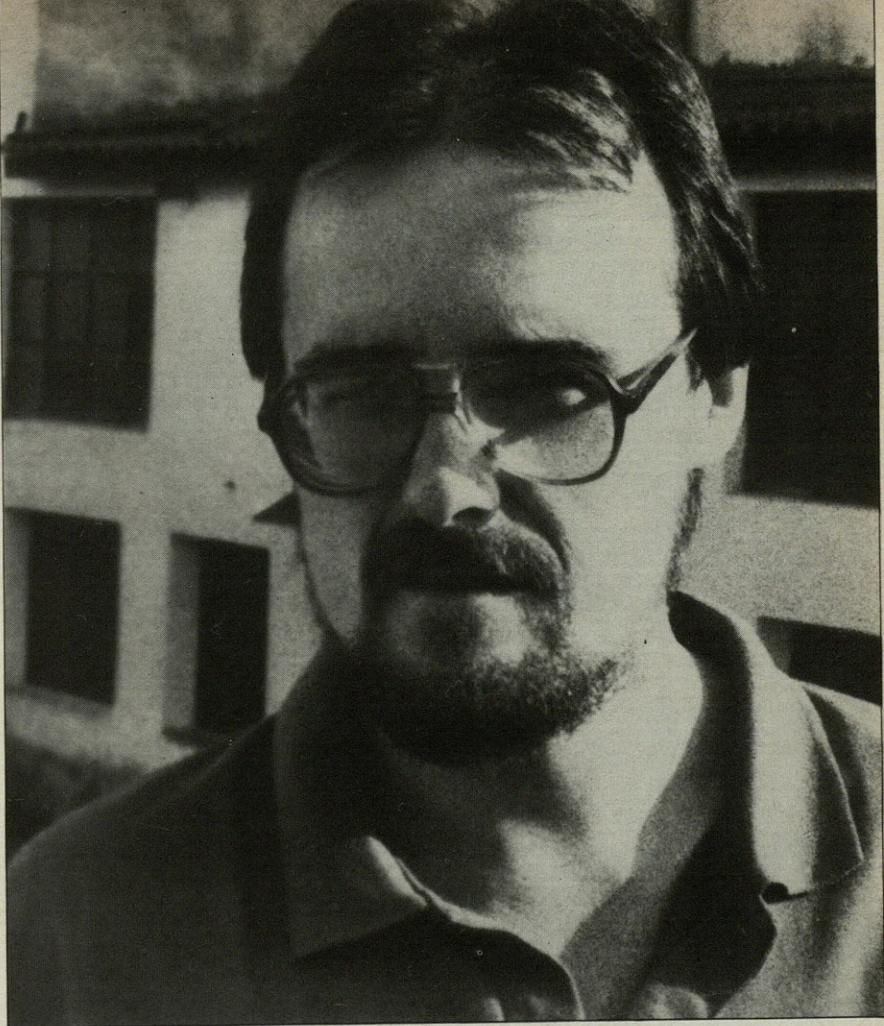
A.— Paktoaren eragina aipatu duzu. Paktoa osatzen dutenen alderdi abertzaleetako hainbat sektorek ez-eroso sentitzen direla azalerazi dute prentsan. Nola ulertzen duzu hori?

J.M.O.— Aurreko astean esku artean

izan genuen Eusko Alkartasunaren barne agiri batean azaltzen zen azterketaren arabera, alderdi horrek Europarako hauteskundeetako emaitza txarren arrazoin nagusietako bat paktoan izan duten funtzioa garbi ez dutela azaldu aipatzen zen. Ondorioz, Iparraldean EAK militantziaren %80a baino gehiago galdu du pakto horren sinatzeagatik, Gipuzkoako EAn, ez Donostian soilik, herri txikiek ere bai, arazoak sortu zaizkie. Eta PNVrekin batera, nabarmenak dira paktoa sinatu duten buruen eta basearen arteko desberdintasunak. Pakto honen eraginez, PNV bere ikuspegi abertzalea galtzen ari da, eta horren ondorioz, datozen hauteskundeetan Herri Batasunak gorakada bat nabarituko du.

A.— Baina, hala ere, pakto horren eragina Herri Batasunak ere pairatu du.

J.M.O.— Botu emaileen kopuruan ez du eraginik izan. Azken hauteskundeetan zentratzen bagara, guk eginiko autokritika baten bitartez adierazi genuen bezalaxe, ez genuen benetako kanpaina on bat egin eta errua ordaindu genuen. Hala ere, paktoa sinatu ondoren Herri Batasunak Aberri Egunean egin duen 65.000 pertsonetako mobilizazioa ez da inoiz Euskal Herrian egin.

«Nola hasiko gara Baskongadasetan aurrera pausuak ematen Nafarroa alde batera utziaz».

“**P** SOE, beste fase berri bat irekiko dela jakinik, erakunde armatua nahiz euskal askapen mugimendu osoa ahuldu nahian dabil”

Pakto honek beste eragin bat izan du, hain zuzen prentsa HBrekiko egiten ari den boikota. Hainbat eta hainbat kazetarik pakto hori dela bide, gure kontrako boikot aktibo bati ekin dio. Pakto horren eraginez ere, alderdi gehienek lehen ez zuten kobertura bat dute eta Estatuarekin bat eginez gure kontra hitzegiterakoan gure militantziaren % txiki bat konplexu batez jantzi daiteke baina neurri berean gazteria gureganatzen ari dela ukaezinezkoa da.

A.— Aurreko astean L.A.Aranbarri-

ren artikuluetan HB praktika armatuaren eskuetan atrapaturik eta mugitu ezinik zegoela adierazten zen, HBren mugikortasun eza salatzen zen.

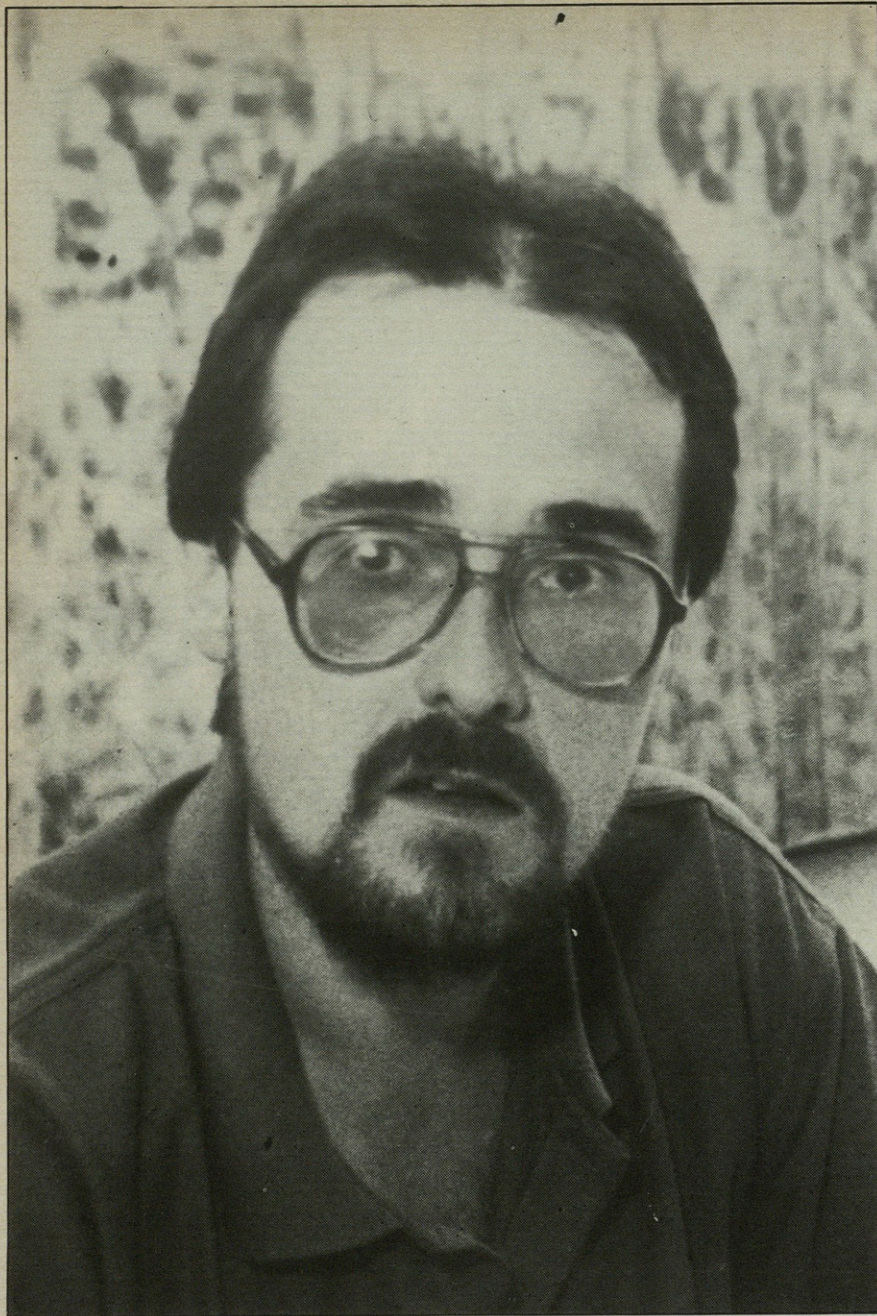
J.M.O.— Amatiñok dion inmovilismo hori zer da? Inmovilismoa da Estatu espainiarrak Hego Euskadiri Konstituzio bat inposatu, alderdi horiek onartu, nahiz batzuk aurkako zenbait eritzi agertu, horren ondoren Estatutu bat egin eta horren arabera diruak banatzea beraien artean. Amatiñok aipatzen duen inmovilismoa puskatzeko, zer egin behar da? Beraiegana hurbildu? Hori eginez gero, benetan inmovilismo-rantz jotzea litzateke. Guk ez dugu pentsatzen marko politiko horretan erortzea, gure alternatiba, KAS alternatiba, behin eta berriro esplikatuko du. Herri Batasuna lurraldetasunaz, euskaraz, gazteriaz, autodeterminazioaz, administrazioaz eta eguneroko praktika sozio-ekonomikoaz, mintzatu da.

Aurrera jotzeko benetako abertzalea izan behar da, eta abertzale izateko tresna politikoak behar dira eta horien arabera, aurrera begira zerbait egin ahal izango da. Baina nola hasiko gara Baskongadasetan

aurrera pausuak ematen Nafarroa alde batera utziaz, nola hasiko gara aurrera pausuak ematean euskara ez bada hemengo hizkuntza bakarra, Herri honi ez bazaio galdetu nolako Herri izan nahi duen... Beraz, tresna politiko horiek lortzeko —KAS alternatiba— borrokatu eta gero, horren arabera, Herria egin behar dugu, eta horixe da KAS alternatiba: jendeak aukera beza zein moztetako Herria nahi duen. Hori inmovilismoa bada, gu inmovilistak gara. Baina hori pentsatzen duena oker dabil.

A.— Baina, hala ere, Herri Batasuna ez al da kontsigna orokorretan, hala nola presoak, euskara, ikurriña, autodeterminazioan... babesten, eguneroko gizariteak eskatzen duen beharrei erantzun gabe.

J.M.O.— Gestio mailan, gabiltzan udal-txeetan ederki frogatu dugu gure gaitasuna. Gainera eguneroko gure alternatiba kallean, langileria mailan... arlo guztietan erakusten dugu. PNV bezalako alderdi batek euskara defendatzen ari dela dienez eta Estatu espainiarrak inposatutako lege guztiak onartzen dituztenean, ez dakit zein mo-

Itsu itsu jokatzuz eta bi urtetik behin pakto-asmakizun berri bati ekiten badiote, bide okerretik doaz, ziurtatzen du Joxe Mari Olarrak.

tatako defentsa den hori; Eusko Alkartasunak ildo beretik jotzen du: Zegaman %98a euskalduna izan arren, idazkari erdaldun bat bidaltzen dutenean PNV eta EAK onespena eman diote. Bata programa bat da eta bestea praktikara eramatea.

Eta Euskal Herrian praktika ez da Instituzioetan bakarrik ematen, kaleko praktika sendoa da. Adibidez, euskararekiko, Herri Batasunako Mahai Nazionala eta aparato guztia bi hilabete t'erdiz —oraindik jarraitzen dute— barnetegian daude euskara ikasten. Euskaraz piska bat dakinok udako beharrei erantzuten aritu gara. Hauxe da gure praktika, Herri Batasunaren %100 euskalduntzen ari gara.

“**A**rdanzak
izugarizko borrokak egin
zituen Madrilen Aljerrekoa
aurrera atera ez zedin”

Ikurriñarekin gauza bera; Ardanzaren hitzetan udan ez omen da ezer gertatu banderekin. Gure datuen arabera, Hego Euskal Herriko udaletxetako %80an ikurri-

ña bakarrik ipini da, PNVko eta EAKo zinegotzien onespenez. Herri Batasunak udaletan bultzaturiko praktika politikoa %80an sendotu da, baina EA eta PNV alderdiek, PSOEekin batera, lau hiriburuak gotorleku bilakatu dituzte, Estatuari 'piperpotoa' oraindik ere jartzen dela erakusteko, horregatik gertaturiko istiluak probokatu dituzte, gainontzerako %80a izkutatzeko.

A.— Amatiñok, eta Belloch-ek ARGIAn bertan, Euskal Herriko prozesoa aurrera eramateko Ajuria-eneako paktoa soilik ez zela nahikoa aipatzen zuen, kontsentsu zabalago baten beharra alegia. Zein kontsentsutara eta zein baldintza pean onartuko luke Herri Batasunak?

J.M.O.— Ezinbesteko baldintza arazoren kokapena da, arazoa non dagoen kokatzea alegia. ETAk bere borroka armatuarekin arazoa piztuta mantenduz azalean ikusten da arazoa, baina ETA desagertuko balitz, nahiz arazoa bertan egon, egungo alderdi horientzat arazoa desagertuko litzateke. Beraz, praktika armatua daramaten parteen artean —zeren Estatuak ejerkitoa, guardia zibila eta polizia nazionalaren bitartez eragiten du— prozesoa negoziatzailerik bat aurrera joz gero, beste alderdi guztiek hor sorturiko akordioak errefrendatuko genituzke, eta bai horretan kontsentsu batera iritsi.

Eta ondorioz sor daitezkeen tresna politiko, instituzioak eta abar nolakoak izan behar duten, nola eraiki behar den Herri hau... kontsentsuatuko genukeen. Itsu itsu jokatzuz eta bi urtetik behin pakto-asmakizun berri bati ekiten badiote, bide okerretik doaz. Bide bakarra den negoziazio prozesuari heldu nahi dion alderdia gurekin kontsentsura iritsiko da.

A.— Eta uda hasieran Gobernu espainiarraren eta HBko zenbait kideren arteko kontakto oihartzuna haizatu zen. Zerri erantzuten dio horrek?

J.M.O.— Hasieran PSOEek Aljeriakoa amaituta zegoenez, prozesoa itxia eta beste bat irekitzeko aukerarik ez zegoela adierazi zuen. Orduan, gai honi buruz biztanlegoaren sentsibiltatea kontutan hartu eta kalea jan egin nahi izan dute. Baina hilabete batzuetara PSOEek 'oraindik ez dago jarraitzeko aukerarik'... eta horrelakoak jaurtikitzen ditu, aurrera begira ezer ukatzen ez duelarik; negoziazio prozesorekin hari txikiari helduz erakunde armatua nola desprestigiatu eta HB nola desmoralizatu bilatzen dute.

Roldán-ek, eta beste bakarren batek ere, mahai baten eseritzearen beharra adierazi

digute eta zubi-aukera hori mantentzea, gero beste zerbait, beste prozesu bat etorriko denaren seinale da. Orduan, ETAK esan bezala, Aljereko zortzi puntu horietatik goiti hasi beharko dute.

Horregatik, ziur nago hauteskunde hauen ondoren beste tanteo antzeko bat haizatuko dutela, sondeo gisako beste zerbait. Baina PSOEek hortik joko badu ere, PNV, ETA eta PSOEren arteko prozesu negoziatzaile batetik kanpo gera daitekeen beldur da, prozesu negoziatzaile serio baten aurrean PSOEek bazterrean utziko bait du, guztia polarizatua nahian. Eta neurri berean, Herri Batasunak ere polarizazio puntu bikakatuko denez, PNV bere papera zein izango den galdezka ari da. Horregatik Ardanzak izugarizko borroka egin zituen Madrilén Aljerrekoa aurrera atera ez zedin.

“**K**onstituzio espainiar honen markoan kokatutako Estatutu batek ez digu balio”

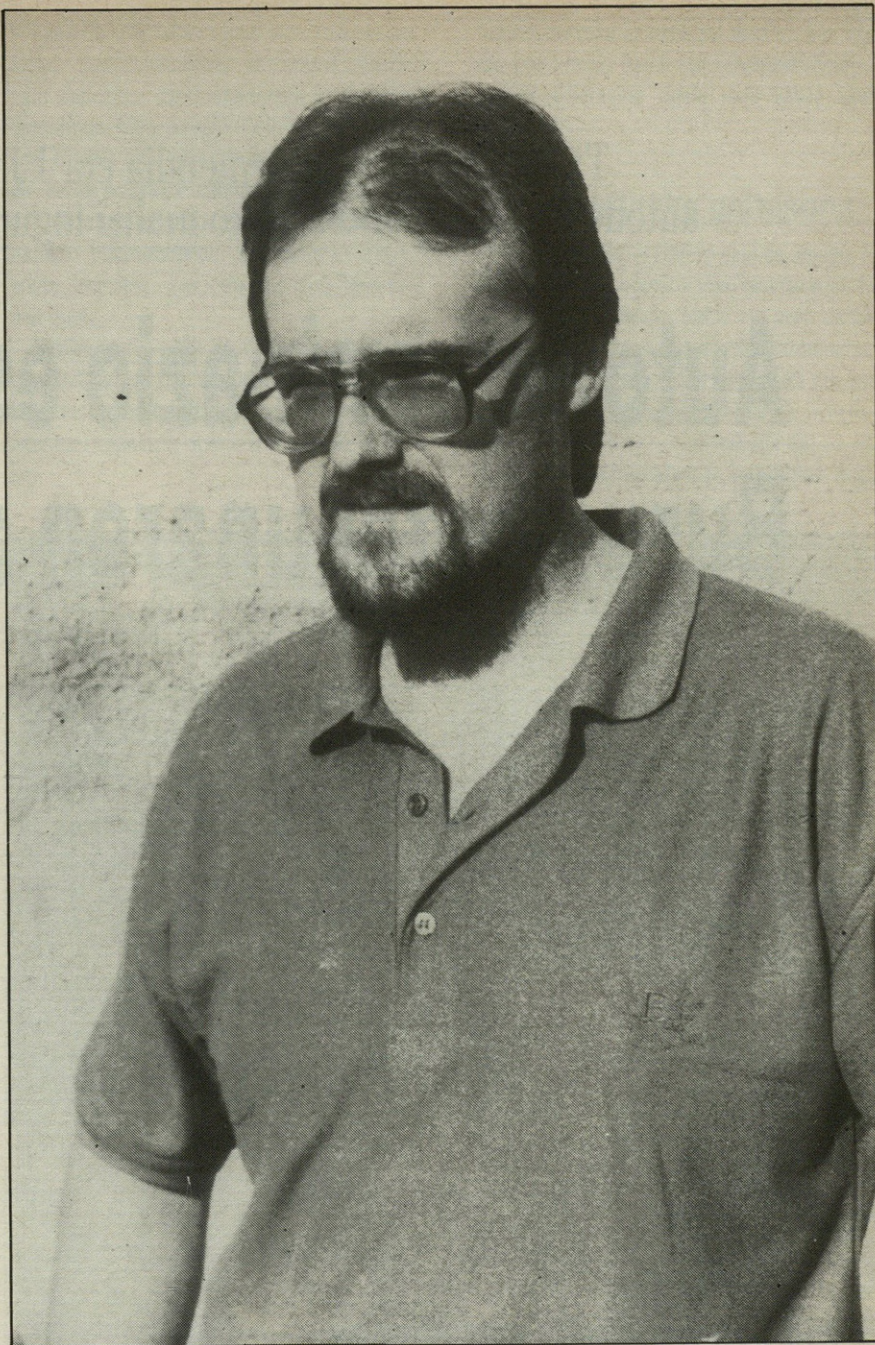
A.— Gernikako estatutuaren 10. urteurrena betetzen den honetan, udal-txeetara joateaz gain, beste Instituzioetara doazen alderdiek eraikuntza hitza aipatzen dute behin eta berriro; bestalde, Euskal Herrian desnazionalizazio bat, bai ekonomia, kultura, politika mailan suertatzen ari dela nabarmena da. Nola dakusa hau?

J.M.O.— Estatutu honek betiko bote-reak, hau da, banka eta, kontentatzea eta Herri honen askatasuna 10 urtetan atzeratzea lortu du. Garbi dugu Konstituzio espainiar honen markoan kokatutako Estatutu batek ez digula balio. Gainera, Estatuak bertako enpresa eta neurri ekonomiko-koen politikan geroz eta indar handiago daukanez, Herri Batasunak zein moetak Estatuak behar duen Herri honek aurkeztuko dugu; *Estatutuarekin presoak kalera, Estatutuarekin Nafarroa Euskadin, Estatutuarekin euskara hizkuntza bakarra, Estatutuarekin...* orain zortzi hamar urte esaten ziren horiek ikusi dugu non gelditu diren. Estatutu honek eraiki baino apurto egin du.

A.— Badirudi, PNV, EA eta EE hurbiltzen doazen hauteskundeetan ‘fronte abertzale’ bati ekin nahi diotela. Ulergarria al zaizue inizatiba hau?

J.M.O.— Lehenik esan behar dut plataforma edo fronte honek ez duela ezer berrik eskaintzen; ez du ez edukirik ez funtsik. Plataforma erregionalista honen helburu bakarra, ahal duen guztietan bezalatsu, Herri Batasuna baztertzea da baina horretarako kontraesan frangotan erortzen ari da: 78ko izpiritura itzuli nahi du Gernikako Estatutuaren 10. urtemuga betetzen den honetan, eta 10 urte hauek saldukeriaren 10 urteak direla, nahi gabe ere, azalarazten ari da.

Hala ere, datozen egunotan Herri Bata-

sunak plataforma deia luzatuko die PNV eta EAri, zeina autodeterminazio eskubidean, lurraldetasunean... oinarrituko den, hau da, abertzaleon benetako eskakizunak berma ditzakeen marko zuzena osa dezagun.

A.— Urrirako hauteskunde berrien deialdia izango da. Aurrekoetan optimismo gehiegiz hartu bazenituzten, zein ikuspegiz ekingo diezue hauei?

J.M.O.— Europarako hauteskundeek gure erruak ezagutzeko balio izan dute eta dagoeneko kanpaina nolakoa izango den pentsatua dago. Militantzia ilusionaturik daukagu eta gorakada nabarmena izango dugula esatea ez da gehiegikeriarik.

XABIER LEKUONA

Txillardeggi, Pako Garmendia eta J.J. Txabarri
autodeterminazioari buruzko mahai inguruan Zarautzen

Autodeterminazio eskubidea

Burujabetasunaren adierazle

Zarautze n Euskal Jaiei egitarauan, Autodeterminazioari buruzko mahai-inguru bat antolatu zen pasa den astean eta bertan izan ziren, Txillardeggi (HB), Pako Garmendia (EA) eta Jose Juan González Txabarri (EAJ), Mikel Olazabal moderatzaile zelarik; Euskadiko Ezkerrako kiderik ez zen agertu. Joan zirenen artean kanpaina-aurre giroa nabarmena izan zen.

Euskal Jaiei inguruan antolaturiko ekitaldi honek zarautzar multzoa bildu zuen, entzulegoa, politikariak bezalatsu, hauteskunde kanpainaren usaina harrapatzen hasia delarik. Mahai ingurua zuzentasunez eta istilurik gabe burutu bazen, giroa epelduz zihoan neurrian txaloren bat ere entzun zen.

Zergatik autodeterminazio eskubidea?

Jose Juan Txabarri.— Autodeterminatzeko eskubidea edozein herriri zor zaio, herri ezberdina den unetik, baina kontua da, arazo hau planteatzeko orduan ea izen hau den aproposena, ez ote den terminoa beste bat. Kontzeptu hau ez dator Euskal Herriak urtean zehar egin duen bere ibilian, beste kontzeptu batzuk agertu izan dira eta EAJri askatasuna eta independentzia bezalako hitzak gehiago gustatzen zaizkio.

Funtsezko arazoa, herri batek ezberdin bizitzeko gogo bat duela da, baina jendeak ez daki ongi autodeterminazio kontzeptuak zer esan nahi duen eta nire ustez XIX. mendeko kontzeptu militarista hauek baztertu behar dira. Hiritar batzuk ezberdin bizitzeko gogo eskubide bezala adierazi behar dute. Gero ikusi behar da, kontzeptu hauek gero kolonialismo maila batez edo elkar bizitza batez elkartzen diren. Hiritarren gogo azpimarratu behar da eta egun gainera lurraldekotasun muga ez da orain 200 urte bezalakoa eta orain ez dira ejerzito edo monetekin mugatzen, elkartasunera goaz ekonomikoki eta ejerzitoak ez dira dagoeneko txokekoak.

Txillardeggi.— Autodeterminazio kontzeptua nazio arazo bat dagoelako sortu da eta haiek XIX. mendean sortu ziren. Garai har-

tan, eskubide hau jasotzeko faktore objektiboak izatea eskatzen zen, arraza, lurraldea, hizkuntza eta instituzio berezi batzuk. Azken finean bere burua gobernatzeko eskubidea, eta faktore hauen arabera garbi dago eskubide hori esistitzen dela. Baina hauek betetzen ez diren kasutan ere ezin da ukatu eskubide hau, Suiza, Argentina edo beste hainbat kasutan izan daitekeen bezala.

Hau horrela, gero eta jurista gehiagok herri baten 'nahia'ri garrantzi berezia eman diote eta ematen zaio gaur egun. Nahi hau neurtzeko bi argumento daude, aukera izanik, erreferendum baten bidez eta aukerarik ez balego urte askotan birrindu ezin den borroka armatu baten bidez. Garbi dago behintzat jendeak ez duela bere bizia edozergatik arriskatzen. Euskaldunoi konkretuki autodeterminazio arazo hau planteatzean, Espainiako Konstituzioak eskubide hau ukatzen digula dakusagu eta Estatutoetan berriz Konstituzioarekin apurtu ezina azaltzen da garbiki. Honela arazoaren lehen urratsa, konstituzioaren aurka egin beharrean aurkitzen da askatasunerantz abiatzeko lehen pausu moduan.

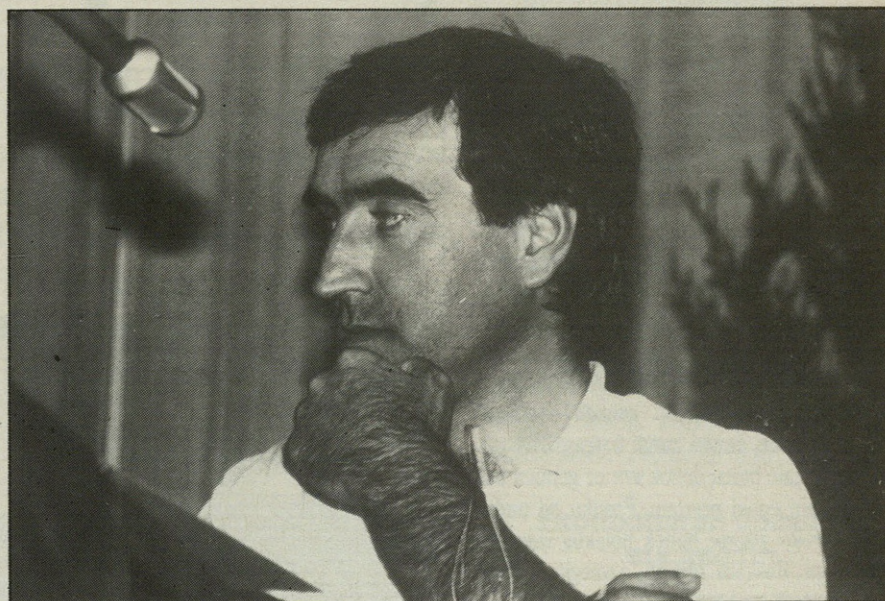
Pako Garmendia.— Autodeterminazioaren arazoa kontu zabalago batetatik datorkigu, hots, gizon-emakumeok asmoz eta gogoz geure buruaren jabe izan nahi dugula, baina asmo hori adierazten dugun unetik, gure buruaren jabe ez garela azaltzen dugu. Baina gure etorkizunaren jabe izan behar dugu lehenik, burujabe izatea ez da eskubide bat, ez dit inork eman behar, nire buruari zor diodan zerbait baizik. Ez da bapatean lortzen den zerbait, prozesoa bat baizik. Ez da legezko arazo bat bigarrenik, jokabidezkoa baizik eta herri batek izan behar duen jokabidean askotan beste batzuekin jo behar du aurrera. Adibidez ezin dugu bapatean erabaki gure hizkuntzan bizitzeko aukera, baldintzak behar ditugu horretarako, ez da herri auzi bat bakarrik eta legezko baldintzez gain beste batzuk ere behar ditugu.

Eskubidea indarrean jartzeko baldintzak

J.J.Txabarri.— Zazpi Euskal Herrietan sistemen dugunontzat, erreferendum batean herri batek bere autodeterminatzeko eskubidea azalduko balu, hala litzateke baina gaur egun eginak diren bozketetan eta ez egingo lirateketan pentsatuz, herriak garbi utzi du, gogo hori ez dela une hauetan gauzatze modukoa. Herri bat egin nahi badugu, besteetatik ezberdina, oraindik ez da momentua. Ziur aski bakoitzari ez zaio gustatzen egungo herri egoera, alderdi politiko bezala dituen jarreretatik eta ezagutzen duen ideologietatik, baina dena delakoa da. Gaur egun

beltzak Ebrotik behera joan daitezela eta antzeko planteamenduak baztertuak daude, egin daitezken planteamenduak izan arren, demokrazi bide hauetan lekuri ez badute ere. Honela guk gure praxisa bideratzen dugu, zeren bapatean autodeterminatuko bagina, hurrengo egunean zer? Nik ez bait nuke nahiko biharamonean espainiarra izatea, edota frantsesa. Zer edo zer izan beharko bait dugu!

Txillardegia.— Nik ez dut uste erreferendum bat egingo balitz hain gaizki aterako ginatekeenik, bestela berehalaxe emango bait ligukete, aitzakirik onena izango bait litzateke.

Pako Garmendia, Eusko Alkartasunakoa.

“**B**aia arazo nagusia da, ea nor den gure buruaren jabeago izan behar dugunaren erabakitzailea”

Pako Garmendia

J.J.Txabarri.— Baina ez genuke Euskadi osoan irabaziko eta hori al da gure nahia?

Txillardegia.— Grezian turkiarrak zirenean eman zen askapen gudan, leku batzu oso turkiarrak bilakatu zituzten eta ezin izan zen dena askatu, baina borroka armatuaren bidez, zati bat lortu zen eta handik gerora, lurraldea zabalduz joan da. Gainera Leizaola berak onartu zuen behin batean, borroka eta egoera hura onartzen zuela jokabide bezala. Behintzat, jurista askok onartu izan dute, herri

batean borroka armatu bat ematen den unetik, hor tentsio handi bat isladatzen dela eta horrek adierazten duela nahi zabal baten agerpena.

Erabakitzeko gaitasuna

P.Garmendia.— Halere ezin da ahaztu, hiru lurralde autonomikoetako ordezkariak Estatutoa onartu zutela, nahiz eta gero nahiko istilu suertatu diren gerora eta Garaikoetxea Ajuria-Eneatik joan behar izan zuela eta Suárez ere bota izan zutela militarrek arrazoin horrengatik. Baina arazo nagusia da, ea nor den gure buruaren jabeago izan behar dugu.

naren erabakitzailea. Euskara berreskuratzea adibidez zilegizkoa da, baina horretarako erdaraz hitzegiten den bakoitzean behatz bat ebakitzen hasiko banintz, kontua da nor naizen ni hori egiteko. Herrigintza bat burutu behar badugu ez dira arrazoin etikoak edo borroka armatuarenak edo sartu behar, arazoa politikoa da.

Gure buruaren jabeago izan nahi dugu denok, baina hortik nola lortu behar dugunari buruz nork esan behar du azken hitza. Egia da jendea ez zaiola galdetu, baina gerora, erabaki behar zen bidea hautatzean, jendearen gehiengoak bide bat aukeratu zuen. Herriak nahiago izan zuen bere buruaren jabeago izateko formula bat erabili. HBk behintzat bere jarrera azaltzeko aukera izan zuen eta ezin da esan ezin izan zuela ezer egin. Bestalde, denok bat gatozen lan batean ere, hizkuntza sailean, 12 milioitik gora gastatzen dugun kopuruaren erdia alferrik gastatzen dugunaren datuak ditut. Gu ez gara gauza orain zen-

bait erabaki hartzeko eta gure buruaren ja-beago izateko baldintzak sortzen jakin behar-ko genuke.

J.J.Txabarri.— Nire ustez egia da, autode-terminatzeko planteamenduak hazak jatera eramán gaitzakela, egia da eta arrisku bat da. Halako erabakia hartzerakoan ardatz ekonomikoak egokitu behar dira batez ere. Konstituzioa aldatzeko frente bat egin genezake, adibidez orain Senaturako eta hori izanen da programaren ardatza.

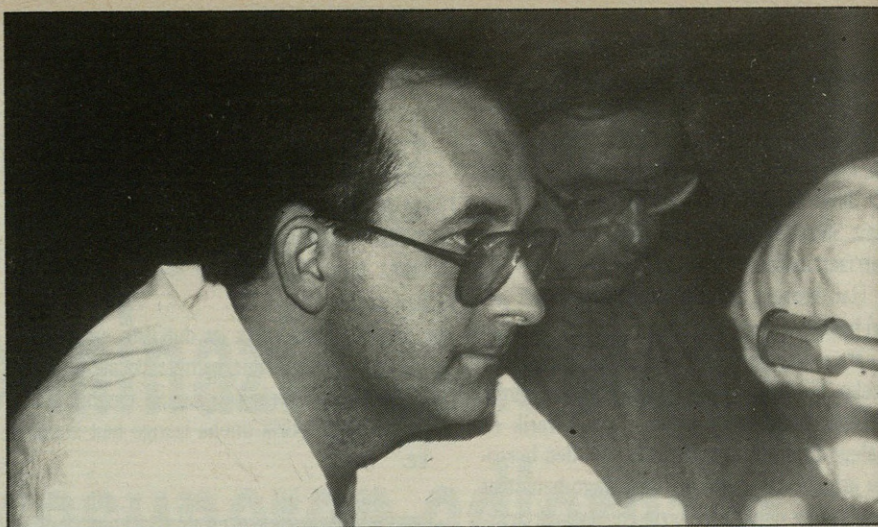
“Konstituzioaren aurka egin beharrean aurkitzen da askatasunerantz abiatzeko lehen pausu moduan”

Txillardegí

Praxia eta utopia

P.Garmendia.— Egun gauzak okerrago baldin badoaz, neurri handi batean ETA eta HBri zor zaie baina denok ere ez genuen behar bezain egoki prestatu, Franko hil ondoren, geroke gizarte honek nolakoa izan behar zuen. Euskara mailan, azpiegitura mailan... hutsak suertatu dira baina elkarrekin lan egiteko aukerak bultzatzea behar dira.

Txillardegí.— Nik dakidala, orain euskara hutsez ekiten duen unibertsitate bakarra UEU da eta ni haseratik han egonik, aurten eman dudán klaseengatik ez dut sosa bat bera kobratu. Jakin nahiko nuke zenbat kobratzen duten unibertsitateko beste irakasleek, baina hala ere ez nuke urre guztiagatik ere lanik

Jose Juan Txabarri,
Euzko Alderdi Jeltzalekoa.

“Bapatean autodeterminatuko bagina, hurrengo egunean zer? Nik ez bait nuke nahiko biharamunean espainiarra izatea, edota frantsesa. Zer edo zer izan beharko bait dugu!”

J.J. Txabarri

egingo. Albisturrek adibidez oraintxe, Donostian ‘Arkubide’ izeneko zentro bat sortu zuen euskararen promoziorako eta berak itxi eta beste mota bateko zentru bat bilakatu du. Honez gain, gogoratu behar, Maroto eta Espoterok Bergarako besarkada eman zutenean, Foruak konstituzioaren bortxaezintasunean mantentzen zirela sinatu zela eta Sabino Aranak aurkako jarrera azaldu zuen beti. Zuek

aldiz han egon izan bazineten berehala sinatuko zenukete ituna, orain egin duzuen bezala, ‘Pacto con la Corona’ egin duzuenean. Esan daiteke zientifikoki zuen linea politikoa neokarlismoa dela, zuek Espainia monarkiko bat nahi duzue eta gu txistua jotzen egon gaitzela. 150 urtez berdín jarraitzen duzue, karlistek erakutsi zuten linea berdínarekin.

J.J.Txabarri.— Ezin daiteke, norberaren utopia eta bestearen gobernabilitatearekin jo- katu. HBko utopia batzuk nireak izan daitez- ke, baina bakoitzaren abertzaletasuna pra- xian erakusten da...

Txillardegí.— Ikurriñak kentzea abertzale- tasunaren praxia al da?

P.Garmendia.— Jokabide karlistarik naba- riena, EE eta gerora HB izanen zenarena izan zen transizio garaian. HBk ez zuen Konstitu- zio hura onartzen, baina bai beste bat. Guk aldiz ez genuen inongo Konstituziorik onar- tzen, baldin eta guk euskaldunekiko zeregi- nik ez bageneukan. Guk ez dugu nahi sekula Espainiako Gorteak izan daitezela, gu nor izan behar garen erabakitzen dutenak. Espai- niako konstituzio bat onartzea, gu nor izan behar garenaren erabakia beraien eskuetan uztea litzateke eta gu ez gaude horretarako prest. Nik ukatu egiten diot Espainiako parla- mentuari, bera izatea gure autodeterminatze- ko eskubidea emango diguna, beraiek eraba- kitzea. Guk itun bat izatea onartzen genuen.

Txillardegí.— Baina nola erabaki geuk, adibidez, gure udaletan kanpoko idazkariak ekartzen dizkigutenean, derrigorrez Estatuko funtzionarioak ekartzen dizkigutenean. Guzti horiek Estatu aparatokoak dira, udaletxe guz- tietan txibatoak ditugu orain sartuta. Eta ho- rrezaz, PNV eta EAK ez dute tutik ere esan.

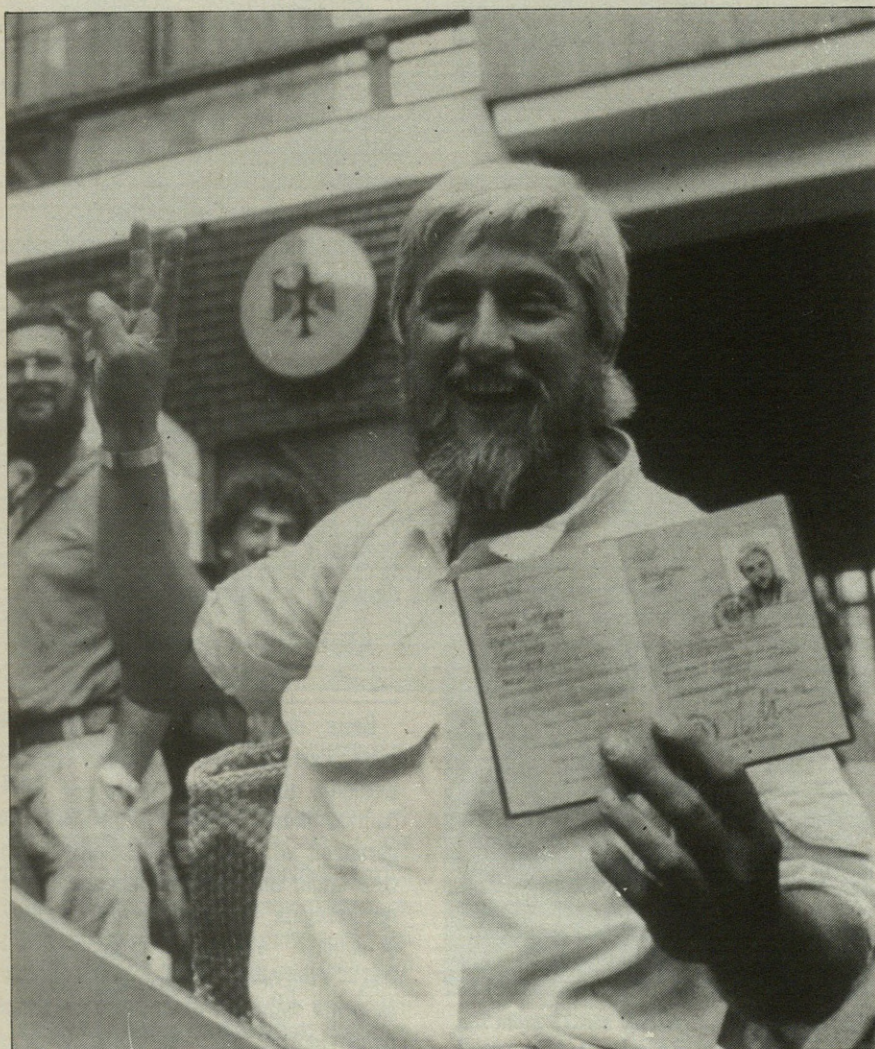

Jose Luis
Alvarez Enparantza
‘Txillardegí’,
Herri Batasunakoa.

Dozenaka milaka lagun mendebaldera pasatzeko zain

Alemania, batasunaren esperoan, bere posizioa indartzen ari European

Hungriako buruzagiek esana: errefuxiatuen arazoa konpontzekotan, alde bietako alemaniarrek akordio batera iritsi behar dute. Horretan ari-zango dira, dudarik gabe, baina momentuz, mendebaldetik, ekialdekoek premiazko erreformei ekiteko deiak heldu dira soilik, eta ekialdekoek berriz, euren sistemaren funtsik ez aldatzeko borondatea azpimarratzen segitzen dute.

Mendebalderako pasaportea lortu du; bizimodu hobe baten esperantzan...

20.000 lagunek diraute, lerrook idazteko unean, Hungriako kanpamenduetan beren ihesa bidera dadin itxaroten. Beste 80.000 dira gutxienez ekialdeko Alemanian atzeratzeko baimena noiz emango zain daudenak —hau da, legearen bidean alde egiten saiatzen direnak. 1960az gero ez zen halako kanporatze masiborik ezagutzen; orduan izan zen, eta gerratik ordura bitartean 2,6 milioi lagunek muga pasa eta gero, ekialdekoek Berlingo horma eraiki zute-nean. 1961etik honontza 150.000 dira mendebaldera pasatu direnak.

Ekonomiaren osasuna eta gaitza

Ekialdeko Alemanian bertan manifestatu dira hanka egin nahian dabiltzanak, hala nola lehengo astean Leipzig-en, feria bat aprobetxatuz, «*irten nahi dugu!*» oihu zegitelarik manifestalariek. Berlingo gobernua harrituta dago, itxura denez, sistema sozialistaren ontasunaz komentizurik egonik.

Badute, ekialdeko gainerako estatuen ondoan, zertaz harrotu alemaniarrek, izan ere euren ekonomia ez dago besteen antzera lurjota, eta zorra, bai mendebalde eta bai Sovietar Batasunarekikoa ere, gutxitzea lortu dute azkeneko urteetan. Populazioak han goza ditzakeen gainerako abantaila teorikoak ezagunak dira: hamabost urte honetan «produktu basiko»en prezioak ez dira altxatu batere, eta soldatak berriz gora egin dute dexente. 1985eko datuen arabera, familia batek bere sarreraren %3,3a baizik ez zuen etxebizitzan xahutzen, %1,3a garraioan, %29,3a elikaduran.

Erreusipen horiek, estatuaren inbertsioei esker lortutakoak, badituzte beren alderdi txarrak ere: besteak beste, bukatutako produktuen prezioak beren fabrikazioan izaniko kostoak baino bajuagoak di-

ra; horrek gehiegizko xahutzeak eragiten ditu, industria handien aldetik nabarmenki. Subentzio politikaren beste alde txar bat, «basiko»tzat jotzen ez diren produktuen prezio —jende gehienarentzako— altuegiak dira. Ekonomiaren ajustatze etapa batean denei lanpostu osoa ziurtatu nahiak bestetik, langileen errendimendu eskasa eragin du. Eta gero, lagile kualifikatu eta koadroen irabazi —gurekiko— murrizak eta «askatasun» gutxia...

Inoiz bat egingo?

Beraz garbi dago ekialdeko alemaniar askok perestroika urte hauek aprobetxatu nahi dituela, hormak nonbait galazten zien ihes-ametsa betetzekotan. Fenomeno zabala: Bulgarian, Polonian, Errumanian eta abarretan —bariante ugari— ematen dena (aski da gogoratzea mendebaldeko Alemaniara azken bi estatu horietako eta SESBeko beste 200.000tik goiti alemaniar etniako hiritar iritsi dela aurren); baina eki-Alemania ukitzen duena oso partikularzki. Mundu parte hori asaldatzen duen zurrunbiloaren erdi-erdian bait dago.

1815 Napoleon derrotaturik, Europako botereek Alemaniako Konfederazioa montatu zuten, Prusia eta Austriako parteak barne zituela.

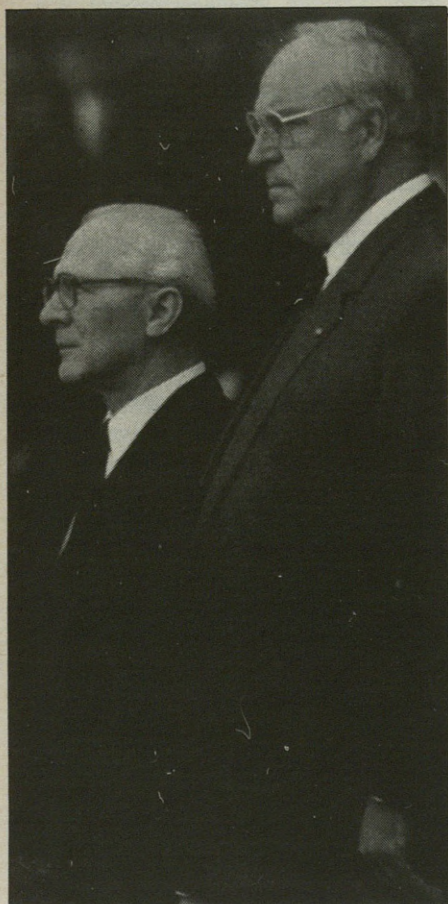
1871 Frantzia-Prusia gerra ondoren, Bismarck-ek Austriaz landako alemaniar lurak batu egin zituen, prusiar agintaritzarekin.

1920 Munduko I gerra eta gero, errepublika izan zen, eta Versaillesko tratadoaz bere lur eta populazioen %10a galdu zuen.

1945 Il gerra amaituta, Alemania zonaka zatitu zen, eta 1949an Errepublika Federala eta Errepublika Demokratikoa sortu ziren.

1987 Erich Honecker eta Helmut Kohl: «ez da artxibatu».

Batetik ditugu potentzia handien arteko desarme elkar hizketak, Alemaniari dagozkionak oso bereziki; bestetik, soviatar blokearen aldaketa sakonak... Gorbaxov «denon Europa» hitz egiten duelarik, Atlantikotik Uraletarainoko Europaz alegia, Hans Klein, mendebal Alemaniako gobernuaren bozeramaileak adierazi du justuki Europa hori bakarrik izan ahalko dela errealitate Alemania biak bereizten dituen horma suntsitutakoan.

Alemania batuko al da inoiz? Ideia hori ez da erabiltzen aspaldi, hain gertatu da sakona gerra ondoko zauria; baina orain atzera elkartze bidez hitz egiten da: ez ote, konfederazio bat egiterik, edo beste formularen bat...? Harreman nahiko onak dituzte bi errepublikek aspaldi, eta mugak ere piska bat —ez nahikoa, ageri zaigunez— laxatu dira.

Gainera, bata bestearen beharrean dauka gauregun. Errepublika federalak badu, ikusgarria da, Europa ekialderako oso joera nabaria: bera izanik noski herri hainetako erreferentzi punturik lehena; eta horretaz baliatzen da noski, politikoki bezala ekonomikoki ere hagitz mesedegarria bait zaio. Ikusi besterik ez dago, iheslari gehien —bertako populazioaren sail batzuren protestak goiti-beheiti— zein azkar eskaintzen zaien lanpostu seguru bat.

Errepublika Federalak badu horregatik Demokratikoarekin bere menpekotasuna ere, batipat mendebaldeko Berlinari dagozkionean, beste partetik heltzen bait zaizkio gaza, elektra indarra, petrolio eta abar. Baina orohar ekialdeko Alemania da bere anaiari probetxurik gehien ateratzen diena, hala dibisak jasotzeko momentuan nola era guztietako teknologia eskuratzerakoan. Bietaz esatea badago, zein bere bloke ekonomikoan, piloto eta eredu suertatu direla.

Alemaniar nazionalismoa indarragotuz

Beste datu bat kontutan hartzekoa —eta, egia esateko, Alemaniak kanpoko Europan, gure honetan batez ere, mesfidantzaz ikusten dena— Alemania bietan gertatzen ari den nazionalismoaren itzartzea dugu. Blokeen gorabehera: NATOren zeregina —definitu zuen Lord Ismay, behinolako Alianzaren idazkari orokorrak— «amerikarrak [Europa] barruan, soviatarrek kanpoan eta alemaniarrek azpian» eukitzea zen —eta alemaniarrek ez

Turkia-Bulgaria mugaldean.— Gutxiengoei begira beren adeitasunaz nabarmentzen ez diren turkiar agintariei egokitu zaie, oraintxe, Bulgariatiko errefuxiatu turkiarrei babes emateko garaia. Olatu bat gehiago da, Europa ekialdea asaldatzen ari den marejadaren baitan; oraingo honetan ARGIAko erreportari bat suertatu zen muga eta instantanea hau jaso zuen handik.

egon nonbait paper horrekin zeharo konforme...

Mendebaldeko Alemaniako turistek, lehen Italia, Frantzia eta EEBBetara joan ohi zirenak oporretan, beren Ekialdeko partea bisitatzen omen dute geroz eta maizago aspaldiko urteotan, eta bai batzuk eta bai besteak, euren lurretan nazioarteko edozein kirol lehiaketa dagoelarik ere, beren mugaz bestaldeko anai-arrebak txalotzen dituzte biziki eta «Deutschland! Deutschland!» oihukatzen.

Honecker-ekin zaila dirudi aldaketa beharhalaxeak, hilabete gutxi dela esan zuen berak dioxosozko hormak «ehun urte-tarako» egonen zela zutik, eta harro dateke, Errepublika Demokratikoa «sozialismoaren aitzindaria» delako. Ordea, errealtateak bestela diola dirudi, eta nolanahi ere ez dugu horrenbeste denboraz zain egon beharrik izango.

PABLO SASTRE

Baltikoko errepublikak

«Independentzia ala Tiananmen»?

Moldavia eta Azerbaidjan izan dira (instanteko) tentsiogunerik azkenak, baina Baltikon planteatzen zaio Sovietar Batasunari «dominante politiko»arekiko nazio arazorik lakatzena. Argi eta garbi: Estonia eta Letoniako «fronte popularrek» eta Lituaniako Sajudis-ek independentzia begiratzen dute. Nahiz eta «sovietar herriek destino bakarra» izan, Gorbaxovek uztailaren hasieran esana, abuztuko 'Pravda' batek ematen zuen sorpresa, «federazio eredu berri bat» proposatuz. Horrelako zerbait aurreikusi bazitekeen ere, gertaerek daramaten abiadura harrigarria da benetan. Egun batzuk beranduago berriz, Batasuneko Partidu Komunistak errepublika horiek «estremismo eta joera suntsitzaileez» garbitzeko «neurri dezidituak» har zitezen galdegiten zuen. Baltikoko komunistek «injerentzia» eritzi diote galdekizun horri, «oztopo bat errepubliketako perestroikarentzat». Antza, 'Pravda'k sujeritu bezalakoren bat izan liteke bidezko, eta bakezko, soluzio bakarra. Alabaina, «zentro»aren aldetik, edozein erreformari buruzko oposizioa sendotzen ari da. Lituanian, populazioaren %80a da bertakoa, baina Estonian %60ra jeisten da portzentaia, eta Letonian %50era, eta hiruretan, «nazioarteko» izen-estalkiaz, talde errusiar-nazionalistak antolatzen ari dira. Horatik, Moskun dago giltza. «Urte bitan ikusiko da independentzia ala Tiananmen suertatuko zaigun», esan du Emilia Sakadolskis lituaniar abertzaleak. Mendebaldea isilik dago. Poloniarekin zein xuhur ari den ikusi besterik ez dago, SESBi buruz zein jarrera hartuko duen konturatzeke. Ondo lotu nahi bait da ekialdea. Gorbaxovek diraeuino behinipehin, bere osotasunean lotu nahiko da Sovietar Batasuna. Estatu Batuak saia litezke beste zerbaitetan agian, baina inprobable dirudi, perestroika bait da —oraingoz— salbatu nahi dena. Ez: Baltikoko errepublikek oso zaila daukate. Hango mugimendu abertzaleek zatiketarik nozitzen ez badute behintzat, Moskurekiko enfrentamendua nekez ebitatu ahalgo da.

Fanxin

æek

biderik
laburrena
euskaldun

æek osoa
izateko

AHOZ ZEIN
IDATZIZ EUSKARAZ

Nazioarteko komunitatearen behapean,
Gobernuak eta narkoek mokokaldi odoltsua

Kokainak berriro ere Colombia harrotu

Luis Carlos Galán lehendakariariaren erahiltzeak piztu omen du berriro kolonbiar Gobernu eta narkotrafikatzaileen arteko inoiz ez itzalitako amorrazialdia. Tartean kokaina, Putumayo-ko oihartzuetan fitsik balio ez duen koka hostotxoa, zeinak New Yorkeko Madison Avenuen urrezko hautsaren begirunea lortuko duen. Arazoa hementxe dazta.

Kolonbiar merkatua eroriz gero Boliviak eta batez ere Peruk hartuko lukete lekukoa.

Etengabeko liskar ia historikoa izan badugu ere, kokainak nabarmentzen duen kolonbiar gobernu eta trafikatzailen arteko tenka gogorra espantu anitz sortzen ari da egunotan. Interes ekonomiko "legalek" eta hain legezko ez direnek topo egin dute, berriro ere, bortizkiro nazioarteko betaurre kezkatuaren aurrean. XVIII. mendean ilegalek urre eta tabakoaren maneiamentu izkutuan zuten berma, hurrengo gizaldian berriz, egur preziatu eta urrean. Bukatzear dagoen XX.ak ordea, marihuana eta kokainaren abaintailak erakutsiko zizkien.

Marihuana akabo Koka errege

70. hamarkada izan zuen Colombiak Marihuana altxorra esplotatzeko markoa. 1970. urtean kasu, belar kolonbiarrak dekoratu zuen Floridako kostaldea, (250 tonelada inguru asteroko esportazioa), EEB-Betako 20 milloi erretzaile asetuz eta trafikatzailak 2,2 mila miloi dolarretako etekina poltsikoratuaz. Eskakizuna ikusita, nekazal soroak marihuanaz gorritu ziren dirutzaren %1 eskasa lor zezaketelarik (kafe edo tabakoarekin baino 10 bider gehiago). Halere, zaletuen gutziak aldaturik eta kompetenziaren indarraz, kokainaren merkaturua nagusituko zen 80ak ailegatu orduko, aipatu ez-legalen sakela eta boterea ikaragarriki puztuaz.

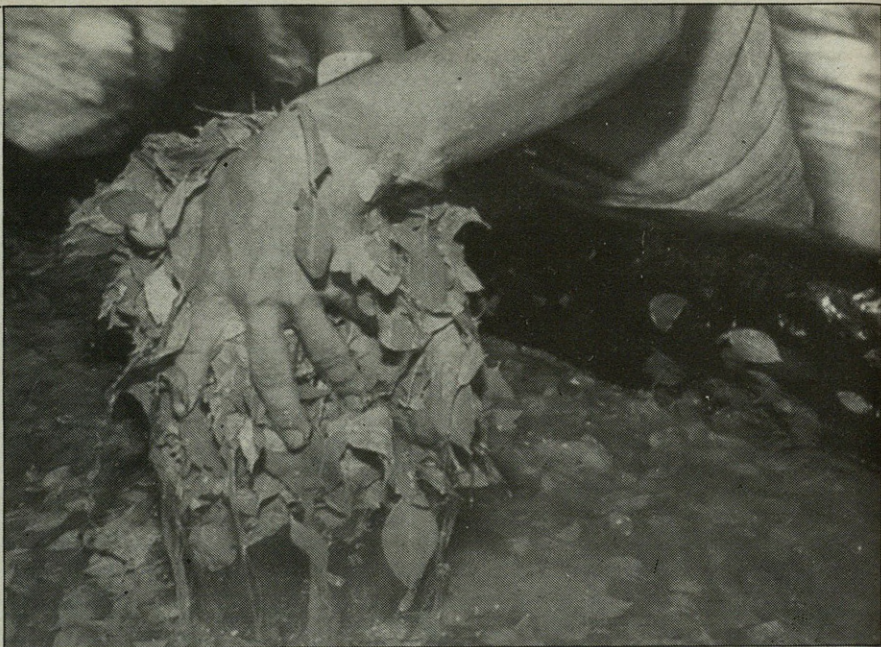
Egun beraz, oihanetan lurra jorratzen nekez diharduten nekazariak juka eta platanondoen artean, pare bat hektarea kokaina hondare preziatuena dute. Ohiz eli-

kagai iturri eta arrásto kulturala zena, bizi babesa bilakatu zaie (ezin ahaztu hala ere, autokontsumorako ere badela. Iraganean baino neurri txikiagotan baina dieta eskaxak derrigorresten duen behar adina. Peru genuke erabilera "autoktono" honen adibide argi eta tamainakoen). Hauexek ditugu, familiar plantazio txikiak, Bogotako gobernuak (azken hilabeteok arte behintzat) koka trafikoaren aurka hartutako neurrien pairatzaileak. Propaganda ekin-tza antzurekin zer ikusi handia zuten saraskien jazaleak alegia. "Coquero"/neka-zariak miseria gorrian utziaz beste, trafikatzaleen gotorleku eta trafiko iturriak ikutu ere egiten ez dituzten neurriak.

Cártel-ek arazorik ez

• Komunitate internazionala akuiluka, neurriok areagotu behar izan dira (hainbat sektorek iradokitakoari, esaterako "Unión Patriótica", UP, delakoaren inguruan zabaldu-tako proposamenari, muzin eginez, hots, koka plantazioak erausteko landatze alternatibo planak ezin osatuz). Aitzitik, ez dira funtsezko ondoriorik lortu. Bat aipatzeko-tan nekazal giroaren gobernuarekiko bekaiztoa. Bitartean, Cali zein Medellingo cártel-ek (puri-purian, kasik koka guztia- ren kontrol osoaz azken hau; bien arteko odol- ezko hika-mika konpongaitza gozagarri de- larik) berean jarraitu izan dute arazo handi- rik gabe: Munduko lehen koka laboratorioa osatzea, nondik EEBBetan sartzen den %70-80a bait datorren. Haien birjindetik 60 tonelada koka ateratzea, 3-4 mila milioi dolarretako etekinak bilduz urtero. Banku, kredo elkarteak edota makina bat sozieda- de anonimoak zuzentzea. Politikako goi zi- rrikietan errotik asentatuak egotea eta botere legislatiboa bai onez bai indarrez na- hi bezala kontrolatzea, mutur eskumaren gurutzatuak izatea edota "Rambo", "Los ex- terminadores", "Alianza Americana Antico- musta", "Muerte a jueces y magistrados", "Los extraditables" eta era guztietako *herio- tza gudarosteak* kontrolatzea. Finean, ares- tian aipaturiko beste Colombia paralelo ba- ten sortzaile eta zaindari.

Konstataturiko horren "ardura zerren- da"z aparte, koka trafikatzek beste ñabar- dura batzu eskatzen ditu, besteak beste, operazio lurralde *baretsua*, non merkantzia zein merkatariek lege eta konpetentziaren salbu egon daitezkeen; diru beltza garbitze- ko sistemaren bat eta lanabes gisa erabil daitekeen herriarekiko erlazio lasa. Azken hau populismoaren bidez lortua izan da:

EEBBetako urteko kontsumoaren —41en bat tona— %80a Kolonbiatik jazotzen da.

maila xeheari plantazio eta abarretan lana emanez, laguntasan eta babes esparruak sortuaz, edota adibide gisa behartsuentzako etxeak eraikiaz edo dohanezko zoologikoak zabalduz. Medellin kasu, non Pablo Escobar eta Carlos Ledher bezalako kapoak *Robin Hood* gisa kontsideratuak izan diren herri sektore batzuren. Narkodolarrek berriz, Florida, Suiza edo Espainian garbituak izan dira prolema-rik gabe. Azkenik, errefina-

mendu eta gotorleku guneak ditugu. Lokaliz- ableak baina inguragaitzak. Asko izan ba- dira ere bi génituzke aipakizun, ekialdeko zabaldietan dagoen "Tranquilandia" eta "El Magdalena medio", erdialdeko lurralde in- dependiente kasik. Lehena 1984. urtean poliziak ederki harrotuta eta bestea, egungo Medellingo kartelaren gaztelua, kaja-fuerte zula- gaitza.

Desarrollatuen eskakizunak arazoaren giltzarria

Bi datu: Urte buruan Colombian pro- duzitzen diren 60 koka toneladetatik 4 besterik ez dira bertan kontsumitzen. EEBBetako urteko kontsumoa 41en bat toneladetan zehazten da, horien %80a kolonbiar koka delarik. Argi dagoena ze- ra da, batetik Kolonbiatik kanpoko eska- kizuna egundokoa dela eta bestetik, ko- ka trafikatzaleak saiatuko direla eskaki- zun horri eskaintza pareko bat erakus- ten, horrek dakartzan ondorio bilduma- rekin. Beraz, nork usteltzen du nor? Co- lombiak EEBBak esaterako, ala EEBBek Colombia? Fabio Echeverri kolonbiarrak aipatu zuen bezala: "Kolonbiak ezin de- zake EEBBetako aginduak betetzen segi, izan ere beraien droga arazoa konpon-

tzeko ez da zilegi gure instituzioak de- seztzea" edota narkoen kontrako gerra gi- belean izkututzen den militarizazioa sala- tzen duen ahotsak: "Gu militarizatzen ba gaituzte, militariza dezatela Florida ere bai".

1981. urtean EEBBetan 20.000 koka- zale zeudela konstatatuz, eutsi diezaioke- gu tesi honi: Estatu desarrollatuen eskae- ra murrizten kontrolatzen ez den hei- nean, alferrikakoa suertatuko zaigu ko- lonbiar plantazioak erretzea, beti sortu- ko baitira eskakizun hori bete ahal izan- go duten beste produktoreak (irakurri Peru edota Bolivia adibide hurbilen eta "etorkizun" hobenen gisa).

JOXAN OIZ

Narko erantzuna

Abuztuaren 16an Carlos Valencia magistratua erahiltzen dute, azken bi urtetan bi zientio pasatxoko legegizon erahildakoen izen zerrenda borobilduz. Handik bi egunetara Luis Carlos Galán lehendakariagaia akatzen dute mitin batean. Bi ekintzok zuzperetzen dute nonbait orainarte erdi kikildutako gobernuaren *indarrak*. Virgilio Barco presidenteak trafikatzaille beda altxatzen du. Dirudienez narkoen tentakuloek topatu dute behaztoporik.

Hortaz, Barcock ekiten dio kontraerasoari, hain zuzen ere burokrazia (beti motela eta narkoen alde agertu den burokrazia) arintzeko ahaleginak hasiak dira, estraditatzeko bideak erraztu asmoz. Narko medellindarren jabego, ondare, agiri eta banku kontuak arakatu eta konfiskatuak izan dira, hainbat gotorleku erauziak (alegia "El mexicano" arena, kolpe gogorrenetakoa dudarik gabe), keda deia (droga arrazoi bakarra?) eta milaka atxilotuak (tartean kaporen bat, Medellingo kartelaren diru gordaria esaterako, estraditagaia)... Finean, kokaren maneiamenduak inoiz ez jasan duen astindurik gogorrena ikuskizun dugu.

Halaz guztiz, eta esperotzekoa zen lege, narkoek ihardetsi diote gobernu enbidoari, gogor jokatuz. Medellin hiria gudu esparru zabala bihurtu da, "Los Estraditables" izeneko taldeak ankaz gora jarri du Colombiako bigarren hiria, narkoen lehena. Escobar buruzagiak bota du bereak «hildakoak hildakoen gainean, kazetari eta legegizonenak egin du».

Eraso-kontraeraso dinamika honetan, Barco komunitate internazionalari laguntza eske agertu zaigu, eta estatubatuetarrek bizkor paketa bat milioi eskaini dute (derrigorrezko gehigarri militarrarekin).. gainontzeko estatuek berma morala onez gero zabal-duta dutelarik. Trafikatzailleak berriz, estradizioak gauzatzen diren ala ez itxaron bitartean mehatsuka dira (Peru, Bolivia eta Brasileko negozio potentzialari berbegiratzearekin batera), beren autodefentsa taldeek eta mertzenario israelar eta britainiarrek lanean diharduten bitartean. Dirudienez kolonbiar gobernuak azkenean sakatu duela botoi eraginkorrena baina baita arriskutsuena ere. Laguntza derrigorrezkoa suertatuko zaio Colombiari, eta ez prezeski asesore militarrena. Izan ere kokaren arazoa iturria ixtearekin bakarrik ez baita konponduko. Egarki prolema da.

JOXAN OIZ

Azken hilok arte Bogotako gobernuak burokrazia motel eta beldurtuaz erantzun duen arren gogorragora jo du erabat azken gertaerak medio.

Gobernuaren zimiko kaltegarriak

Koka trafikari min eman dizkion gobernu inizatibak aztertuz gero, 1979. urtean koka genezake lehendabiziko ziztada, noiz Turbay gobernuburua zela, FEBB eta Colombiaren arteko estradizio tratatua sinatu baitzen. Medellindarrak gudaizkora azaldu zuten. Handik 4 urtetara Betancourren Lara justizia ministroak berreutsi zion trafikatzaileren aurkako eraso tinkoari. Erantzuna bat batean: Lara, bi magistratu eta makina bat epaile kazetari eta polizia erahilak. Betancourrek aldiz, dozena bat trafikatzaille ipar amerikaratuko ditu, zauriak gerra itxurak hartuko du: Medellingoak jada ez dute etsiko. Urte berean, 1984ean, "Tranquilandia" bertan beheratua. 1986. urtean Guillermo Cano "El espectador"eko zuzendaria akatzen dute luze luzea bihurtu den zerrenda gehiago lodituz, Ochoa medellindarra edota Rdz Orejuela calitarra kartzelatik libre ateratzen diren bitartean. 87ko otsailean Ledher kapoak osatzen du estraditatu bosteko bat, trafikatzailleak egundoko baja pairatuz. Halaz ere, ekainean oparia: Estradizio tratadua ez konstituzionalizat jotzen da Colombiako Korte Gorenean. Azkenik, epaileak biziki izutuak eta narkoak galdutako "errespeta" berreskuratuta, aurreko egoerari itzultzen gara, alegia, gobernuak egurra behar ez duen lekutan ematen eta trafikatzai-

leak eskoadroien laguntzaz goiko errenkadetan aipatutako status quoa sendotu nahian.

BANATZAILERIK HANDIENAK

1989.eko lehen sei hilabeteko produkzioa toneladatan

Koka hostoak

Peru	110,000
Bolivia	70,000
Colombia	20.000

Opioa

Birmania	1,300
Afganistan	750
Iran	300
Laos	250

Marihuana

Mexico	4,750
Colombia	2,700
Jamaica	400

Orain 50 urte Polonia inbaditu eta
3 urtetara eraikitzen hasitako murraila

ATLANTIKWALL: EUSKADIKO KOSTA «BETONATUA»

Egunotan Europak urteurren triste bat gogoratu du. Irailaren 1ean berrogeitamargarrena bete da alemaniarrek Polonian sartuta munduko bigarren gerra hasi zenetik. Hamar hilabete gehiago beharko zituzten Ipar Euskadira heltzeko: 1940ko ekainean; gure artean egon, berriz, lau urte luzez, 1944ko abuztura bitartean egon ziren. I eta IIgo Ghibisioetako prusiarrak, 88.eko bavariarrak, 715 eta 344. etako

suabiarrek, 155. erreserba-dibisiokoak, Kriegsmarineko marinelak, Parmeko abioizaleak eta Todt-eko langileak arrapaladan iritsi ziren. Francis Sallaberryk poliki kontatzen du «Quand Hitler bétonnait la cte basque» ('Hitlerrek euskal kosta hormigoiz josten zuenean') iaz Baionan argitaratu liburuan. Bertatik aldatu ditugu kontu batzuk gurera, eta zenbait foto jaso.

Todt langile bataloietan
milaka euskaldun
integrarazi zuten

Gibraltarreko Felix ope-
ratorako aukeratutako elite-
ko tropak ziren hasieran.
Ordea, Hitler eta Francoren
arteko Hendaiako elkar hizketaren porro-
taren ondorioz, berritu egin zituzten, eta
soldadu zaharragoak ekarri, Ekialdeko
frontean borrokatutako beteranoak asko-
tan, kosta eta mugaldeak zaintzeko agin-
duarekin. Harik eta 1942ko abuztuan At-
lantikoko horma (Atlantikwall) eraikitzea
erabaki zuten arte.

Todt erakundeko langileak iritsi ziren
orduan barra-barra. Haiek eta bertan bahi-
tutakoek ekin zioten lanari; helburua: alia-
tuen lurreratzea ekiditea. Ehundaka bun-
ker altxatu zituzten, eta defentsa antiaereo
sendo batez babestu zuten Hendaiatik Cap-
breton-ainoko itsaso lerroa.

Bi mila bunker Loiretik Hendaiaraino

Aurreko urteko, 1941eko abenduan era-
baki zuten Alemaniako militarrek okupatu
lurralde guztietako kostaldean horrelako
murraila batez zaintzea. Ahalik eta solda-
durik gutxienekin nahi zuten itsasoalde
guztia begiratzea. Lau posizio mota eraba-
ki zuten eraikitzea, inportantzia gutxiene-
kotik inportantzia gehienekora:

-*Erresistentzia kabia*, burni-sare eta mi-
nez inguratua eta etsaiaren infanteriaren
erasoari eusteko prestaturia; 5etik 30era gi-
zonek zaindu posizioa.

-*Laguntzagunea*, perimetro defentsibo
zabalago batez eta airetik zein itsasotik ze-
tozkeen erasoan aurkako kañoi bateria ba-
tez eta infanteriaren erasoaren aurkako
ametrailadore, mortero eta abarrez. Kon-
painia bat arduratuko zen berorrez.

-*Laguntzagune sarea*, komandantzia ba-
karreko laguntzagune batzuren bilduz eta
itsasportu ertainen defentsarako egina.

-*Defentsa zonaldea*, garrantzi strategi-
ko zuten irla eta portu handietarako; urpe-
kuntzi, bateria astun, era guztietako ka-
ñoiak...

Der militärbefehlshaber
in Biarritz

Biarritz, den 13. Juli 1940

Bekanntmachung

Am 13.7. um 3,-2 Uhr ist in Biarritz ein deutscher Voffen
von einem Zivilisten beschossen worden. Es ist dies der
zweite Fall dieser Art, der sich im Bereich des Militär-
Befehlshabers in Biarritz ereignet hat.

Für den Ort Biarritz wird daher eine Ausgangs-
beschränkung für die Zeit von 20,-2 Uhr bis 6,-2 Uhr
beginnend am 13.7. 20,-2 Uhr, endigend am 20.7. 6,-2 Uhr
angeordnet. Während der Ausgangs-Beschränkung
ist jeder Verkehr verboten. Türen und Fenster, die
Ausblick auf die Straße gewähren, sind fest verschlos-
sen zu halten.

Der deutsche Militär-Befehlshaber ist sich darü-
ber klar, daß diese Zwischenfälle durch unverantwortliche
Elemente hervorgerufen wurden. Er hofft daher, daß es
nicht durch weitere erwartete Vorfälle zu
wesentlich schärferen Gegenmaßnahmen
gezwungen wird. Es liegt im Interesse der gesamten
Bevölkerung, das Auftreten unsicherer Elemente
sodort der französischen Gendarmerie oder den deutschen
Ortskommandanturen anzuzeigen.

v. Both

General der Infanterie

1940ko uztailak 13, Biarritzeko alemaniar komandantzia militarra.

POPULAZIOARI ABISU. Uztailaren 13an, goizeko 3tan, Isturitzen, zibil batek alemaniar zentinelak tiro egin dio. Bigarren aldian da [...] Agintzen da [...] zirkulazio mugatze bat, 20 ordutatik goizeko 6ak arte; denbora honetan edozein zirkulatzeko debekatzen da eta kalera ematen duten leiho guztiak hermetikoki itxi beharko dira. Komandantziak badaki inzidente hauek eskrupulorik gabeko jendeak eginak direla eta berriaz ez gertatzea espero du, bestela BEHARTUTA EGONGO BAIT LITZATEKE NEURRI SENTSIBLEKI ZORROTZAGOAK HARTZERA. Beraz populazioaren interesean dago indibiduo susmagarrien presentzia ohar-taraztea frantses gendarmeria edo alemaniar komandantziari.

Hendaiako: Rommel mariskala, makilarekin, eta von Obstfelder, burdinezko gurutzaz, argazkiaren erdian.

«Poztasunez ikusi genuen Gerra Haundiaren sorrera»

Marc Legasse, historiagile eta idazle, alemaniarrek Iparraldean sartu zireneko lekukoetarik bat izan zen. Oso hurbiletik bizi izan zuten beraz la urtez iraun zuen okupatzaileen aurkako borroka. Bere hitzetan, Francoren aurkako guda galdua zelarik, berriro ere esperantza sortzaile bilakatu zen Gerra Haundia, betire irabaziz gero Euskadiren errealtatea aldatuko zelakoan.

ARGIA.— Nola ikusi zenuten Munduko II. Gerratearen sorrera?

MARC LEGASSE.— Nik bizi nuen giroa Hendaiakoa zen, finean bestaldeko euskal giroa. Eta galderari erantzunez, eta harrituko zaitu, poztasunez ikusi genuen gerra haundiaren sorrera, ze guretzat Espainiako gerraren amaierak —39an gertatu zena—, euskaldunon askatasun itzaropena itotzea suposatu zuen. Gauzak honela, jadanik mundu mailako gatazka antzematen zelarik, euskaldun nazionalistek pentsatzen genuen Hitler erortzen bazen Franco ere eror zitekeela berarekin.

A.— Non zinen zu sasoi hartan, zertan?

M.L.— Ni Hendaian bertan nengoen lehen esan bezala. Gogoratzen dut asko joaten ginela Hondarribira txalupaz, eta han marinekin mintzatzen eta antzeman zitekeen aurrerago esan giro hura, larritasunezkoa hein haundi batean, baina, bestalde, gerra haundia irabazi zitekeelako esperantza ernaldua zen.

A.— Nola erreakzionatu zuten euskaldunek?

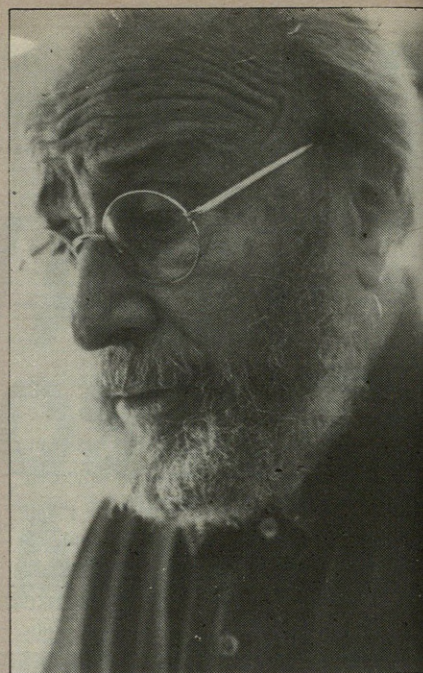
M.L.— Egundoko poztasunez eta tristura latz batez era berean, ze Frantziak ahal zuen guztia egin zuen ez sartzearen: Austria sakrifikatu zuen kasu, bestalde ikusten zuten ez zezaketela deusik egin Poloniaren alde... Frantzia oso gogo txarrez sartu zen gerra honetan, 'Berlin irabazi behar da' eta honelakorik batere sentitu gabe, ez, itxoi-ten, pentsatzen Maginot lerroak babestuko

zituela, petroleoa eta kenduz Alemania segituan galduko zelakoan.

Eta honela sartu ziren alemaniarrek hemen. Hori nazionalistontzat egundoko derrota izan zen, eta 39an piztutako esperantzat beste behin ere itotzen ikusi genituen 40an. Gogoan dut, garai hartan, Donibane Lohitzuneko barku askok hemen errefuxiatu hainbat eta hainbat euskaldun Ingalaterrara eraman zituztela. Beste zenbait, 37an bestaldetik etorriak, 300 gizone-tako brigada bat osatu zuten, eta Irujok, Parisen exiliatua zen Eusko Gobernuako ordezkariak, harremanetan jarri zituen erresistentziarekin ikurriñaren atzean alemaniarren aurka borrokatzeko, baina protesta egin zuen enbaxadore espainiarrek esanez espainolak zirela eta azkenez eskatu zitzaion De Gaulleri bandera frantzesaren azpian hartzeko atzeritarren legioaren barne, eta hala izan zen, De Gaullek Irujori agindu ziolarik irabazteko eguna iristen zenean ikurrinaz eta brigada gisa onartuak izango zirela, gerora, 44an gertatu zen legez.

A.— Alemaniarrekin kolaboratu zuten euskaldunei buruz zer diozu?

M.L.— Bazen jende bat erabat desesperatuta zegoena zeintzuek esaten zuten alemaniarrek gerra irabazi zutela eta nola hala gaztainak sutatik atera behar zirela. Baze- goen alemaniarren artean jakintsu talde bat euskadunak arraza puru eta selektotzat jotzen zituena, euren arrazaren hobe-

kuntzarako esperimenduen egiteko aproposak alegia, eta hortarik sortu ziren estraneko harremanak, eta nik dakidanez, Arabako diputatu izan zen Landaburuk gutun bat egin zuen Euskadin Alemania bat egiteko proposamenaz. Hor 6-7 pertsona inportante ibili ziren, Ajuriagerrak idatzi gutun ospetsu hartan hankak geratu zizkien arte. Halere batzuk jarraitu zuten, eta gerra bukaeran, gauza jakina den bezala Goienetxe historiagilea espetxeratua izan zen hiru urtez kolaboratzailetzat hartuta. Halere esan behar da kontatu batzuk izan zirela eta ez zutela inongo eraginik ukan euskaldungoaren artean.

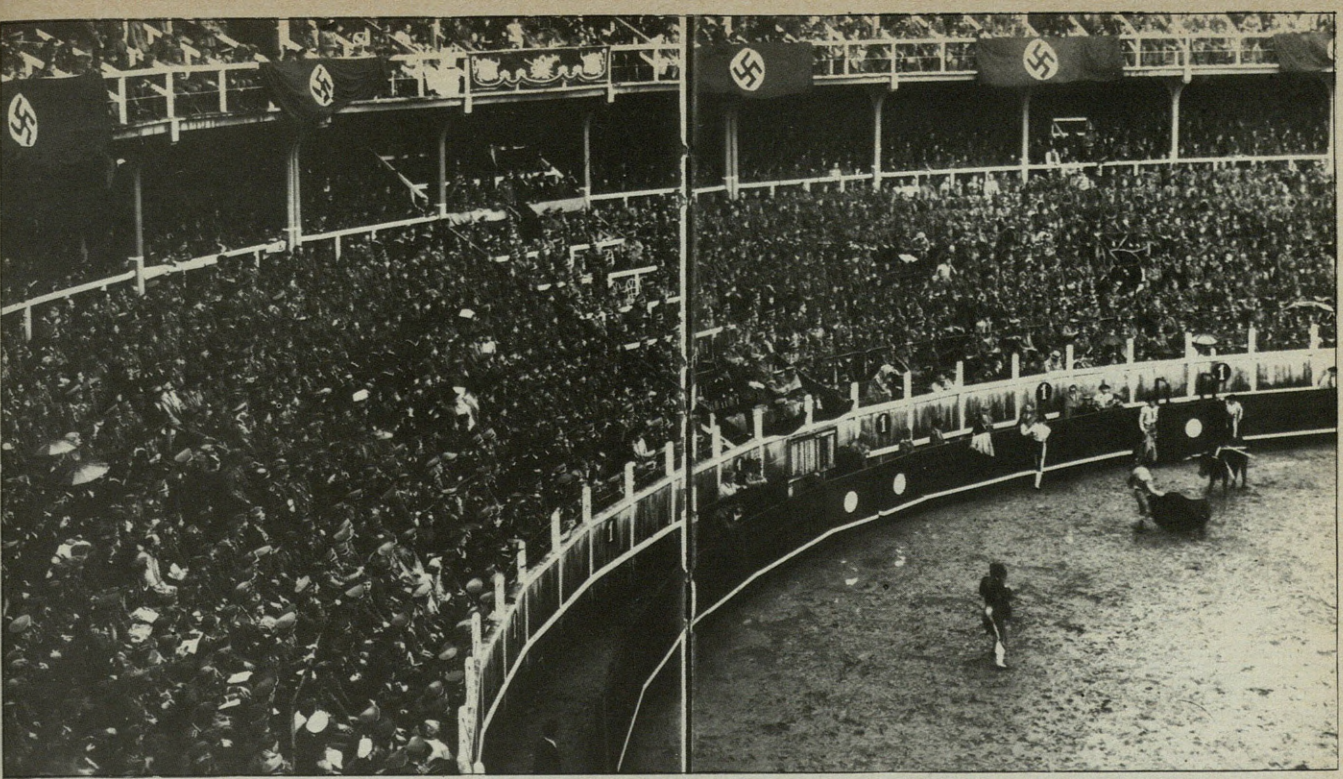
Halere, orain arte ez da honelakorik aitortu, ez dela deusik pasa esan da, orain hasi dira onartzen PNVtik, eta hori oso inportantea da, ze egon zen jende batengan intentzio bat alemaniarren eskutatik Euskadirentzat zerbait lortzeko —Eusko Gobernuakoaren eritzia azkenez aurkakoa izan bazen ere— Asmo bat bazegoen Euskadi separatzeke jende batengan, eta horrek ez buru ez hankari ez zuen, Francori alemaniarrekin tratatu bat medio puska bat kendu?

Loire eta Pirinio artean bi mila bunker eraiki zituzten, esandako fetxan hasi eta 1943ko maiatza bitarte. Jada lehenbiziko abuztu hartan, frontean barrena 252.000 metro kubiko hormigoi erabili zituzten; 1943ko apirilaz 769.000 m³ izan ziren ja.

Kaskoinako golkoaren garrantzi estrategikoa

Todt erakundea (Fritz Todt injeniari autopista-egilearen izena zeramana) jo-ta-ke aritu zen obra haietako beharrean.

Alemaniar batzuk zirelarik ere, Euskal Herrian behinipehin Europa ekialdeko presoak eta Espainia aldetikoak, belgiarrak eta beste ere lan eginarazi zituzten, eta frantsesak ere bai, azken hauek soldata minimo batez. Baionan Thiers karrikan zeu-

Baionako zezen plaza, 1941eko maiatzaren 17an, okupazio indarrentzat erreserbatu eta Brinongo anbasadorea, Gollwitzer jenerala eta Hirrigoyen Miarritzeko alkateak presiditu korrida. Belmonte, Pedro Ramirez, Torre Tito eta Gitanillo de Triana ziren torero. Ikusgarria plaza gainean paratu ametrailadora antiaereo bik zaintzen zuten.

katen xedea eta Frantzia guztian 300.000 langile reklutatu zituzten.

bait zion Roosevelti tropak Kaskoinako golkoan lurrera zitzaten, eta ez Meditteraneoeko Frantzian, amerikarrek asmo zuten zuten.

baino ez zen, Bordele, Saint-Nazare, Brest, Chebourg eta beste portu garrantzizko ba-

Alferrikako esfortzua izandu zen, ez bait zen itsasotik inolako erasorik izan

Alfer ahaleginaren galdutako trazak

Orain, bilatuz gero euskal kostetan erai-kuntza haien arrastorik, bakarren batzuk salbu, zeharo desagertuak edo-eta behintzat oso itxuraldatuta aurkituko genituzke. Askotako asko alemaniarrek berek eta aliatuek geroago lehergaiz eztandarazi zituzten, beste batzuk etxaldean barnean edo lurperaturik gertatu dira. Donibane-ko Santa Barbara azpikoa kondizio onetan dago, orobat Angeluko hipodromoko bateria eta Sokoakoa. Horiak eta beste, hantxe daude, denbora haietara itzuliño bat egin edo besterik gabe ikusi nahi dituenarentzat.

«Wer alles defendieren will, defendiert gar nichts» omen zen Federiko Handia printzearen esararik kuttunenetako bat. Sobrare Hitlerrek ez zuen hagitik miresten zuen gizon harengandik prinsipio horixe asimilatu. 1944ko ekainaren 6ko Normandiako lurreratzean ere, euren bateriek aliatuen bost itsasontzi baizik ez zuten urperatu, emaitza eskasa bait da —Francis Sallaberryk ongi seinalatzen duenez—, eraikitako dispositibo izugarria kontutan izanik. Atlantikwall-a, segurki, sare mintzo bat

Loire eta Pirinio artean bi mila bunker eraiki zituzten 1943ko maiatza bitarte

tzuk alde batera. Defendatzaileak berriz, soldadu gaztegiak eta txarto armatuak gertatu ziren azkeneko.

Nola nahi ere, alferrikako esfortzua izandu zen, ez bait zen itsasotik inolako erasorik izan; halako batean, tropak Ekialdeko frontera eta Italia aldera bideratu zituzten. Hormigoizko bloke horiez aparte, seinale iraunkorrik ez zuten utzi alemaniarrek —ahantzi gabe horregatik, beroien oroimena zaindu nahi bait du Sallaberryren liburuak, biolentki hildako 197 borrokalaria, beste 223 zibilak, 1446 atzerritatuak, eta abar (Basses-Pyrénées-eko departamendu osoko xifrak azkeneko horiek).

MARTIN IRAZGOITI

Ameriketara joan nintzen xentimorik gabe (1)

VISA EUSKALDUNA EEBB-ETAN SORTU

Kanta zaharrak dioen bezelaxe xentimorik gabe joan ziren Ameriketara abiatu ziren euskaldun gehienak. Euskal Herriko zenbait eskualdetan ia tradizio izatera iritsi zen jokabide hura hartu zutenean arrastoen atzetik ibili da Frankie Tai gure kolaboratzailea. Ale honetako hau segidan etorriko den hainbat erreportairen estrainekoa da, beti ere hango euskaldunen eta beren ondorengoen egoera eta bizimoduaren berri emateko asmotan.

Estatu Batuetan denetarik aurki daitekeela esatea ez da inor harrituko duen baieztapena. Izan ere handik bait datoz, aspaldi honetan, arlo askotan ematen diren berrikuntzetarik asko eta asko; nola ez noren kontura lortzen diren beste hariko ezpala bada ere. Kredito txartelek ere han izan zuten sorlekua eta urte batzu beranduago Eus-

kal Herriratu zizkiguten. Merkatuaren ohianean legerik ez dagoenez gero formula berria asmatu behar izan zuten bezeroak aldamenekoari kendu eta norberaren zerrendara ekartzeko. Gaur aurkezten dugun VISA EUSKALDUN hau Idaho estatuko hiriburua den Boisen bizi diren euskaldun batzuren ideia eta ekimenez sortu zen.

Boiseko euskaldunak

Ondorengo erreportaietan xehekiago azalduko dugun legez Boise hiriburua da Iparrameriketako euskal komunitateetan; kultura, hizkuntza zein ekintzei dagokienean, puntan dabilena. Idaho estatua ipar-mendebaldean aurkitzen da, Kanadarerik muga duelarik. Bertako euskal komunitateari aspalditik datorkio sorterriaren inguruko gaietan antolatze joera; gaur egun Euskal Etxeaz gain, dantzataldea, euskal rock musika taldea, abesbatza eta euskal ikasketen programa dutelarik.

Epe laburreko planen artean euskaltegia, liburutegia eta euskal kultur etxea eraiki nahi dituzte. Beraz, Euskal Herriko bertako hainbat herritan baino dexente mugimendu gehiago. Euskaraz funtzionatzen duten zerbitzuen artean, beti ere Boise hiriburutik irten gabe, dentista, abokatua, kamareroak, bankariak, enpresariak, poliziak eta abar luzea lanbide guztien zerrenda osatzeraino, aurki litezke.

Boise hirian euskaraz funtzionatzen dute dentista, abokatu, kamareroak, bankariak, enpresariak, poliziak eta abar luze batek

Boiseko Euskal Etxea.

Visa euskalduna

Estatu Batuetan oso zabalduta dagoen ohiturari jarraikiz, egun guztia euskal komunitatearen nortasun azalpenak nola hobetu pasatzen duten euskaldun batzuri VISA EUSKALDUNA sortzea otu zitzaien. Oso zabaldua diogu, izan ere, San Franciscoko futbol amerikarreko ekipoak berea duelako, eta honek bezelaxe beste askok ere bai. Prozedura oso erraza da; partaide asko edo beste modu batetara esanda, banku bati bezero potentzial asko eskain diezazkiokeen entitate bat akordio batetara iritsi da aipatu bankuarekin; honek kreditu txartelari ohizko azala aldatu eta entitatearen irudi adierazgarri eta bereizgarria jarritz, aipatu entitatearen kreditu txartela propioa sortuz. Adibide bat jarrita: San Franciscoko futbol amerikarreko klubak berrogei mila —40.000— jarraitzaile baldin baditu banku jakin batek klub horretako ikurra edota stadiumaren irudia eramango duen kreditu txartela kaleratuko du, berrogei mila jarraitzaile sutsu horiek ideia izan duen bankuan kontu korrante bana irekiko duten itxaropenearekin.

Prozedura berbera izan duten Boisen bizi diren Justo Sarria eta beste zenbait: Ida-

ho First National Bank izenekoarekin akordio batetara iritsi honek VISA EUSKALDU-

Erabilpena Euskal Herrian

Artikulu honen egileak batere arazorik gabe erabili du ale honen azalean agertzen den txartela San Francisco eta New Yorken, jabetxe nahiz bankuetan.

Ameriketako bidaia bukatu eta Euskal Herriratutakoan aurreneko lanen artean txartelaren erabilgarritasuna frogatzea izan zen. Hemengo kutzazainek bide duten sistema desberdin bat dela medio ezin izan nuen dirurik eskuratu ez LAN-KIDE AURREZKikoan ezta BANCO DE BILBAOkoan ere. Dena dela, soluzioak ez du zaila izan behar, izan ere bi hilabete t'erdiz erabili dut LAN-KIDE AURREZKiko VISA Estatu Batuetako hainbat eta hainbat kutzazain, jabetxe, hotel eta zinematan. Hemengoakhan balio badu, zergatik ez hangoak hemen biak VISA badi-
ra?

NA aterata dezan. Akordio honek badu bere abantaila ekonomikoa Boiseko euskal komunitatearentzat: VISA EUSKALDUNA eskuratzegatik urtero ordaintzen den kuotaren —20 dolar = 2.500 pzt.— ehuneko hamarra Boiseko euskal etxeari emango dio Idaho First National Bank delakoak. Zenbat eta jende gehiagok eskatu txartela orduan eta diru laguntza handiagoa euskal etxeari.

Nola lortu Visa Euskalduna

Batek ez luke nahi Borrellek 'kapital kanporaketa' akusaziopean Martuteneratzea; baina hemengo bankuak esnatzen ez diren bitartean merkatu amerikarrera jo behar da Visa Euskalduna lortzeko. Prozedura ezin errazagoa: arestian aipatutako bankuan kontu korrantea zabaltu —zenbat eta diru gehiagor orduan eta egonaldi luzeagoa Martutenen— eta handik hilabete t'erdia txartela etxean. Dena dela erarik errazena idearen sortzaileari idaztea da, honek gus-tora asko lagunduko bait dizue tramite guz-tiak egiten. Hau duzue lekeitiar nekaezina-ren helbidea: Justo Sarria/ 2304 W. Jeffer-son/ Boise, Idaho 83.702/ USA.

FRANKIE TAI

Aurtengoa izan da bere urterik hoberena

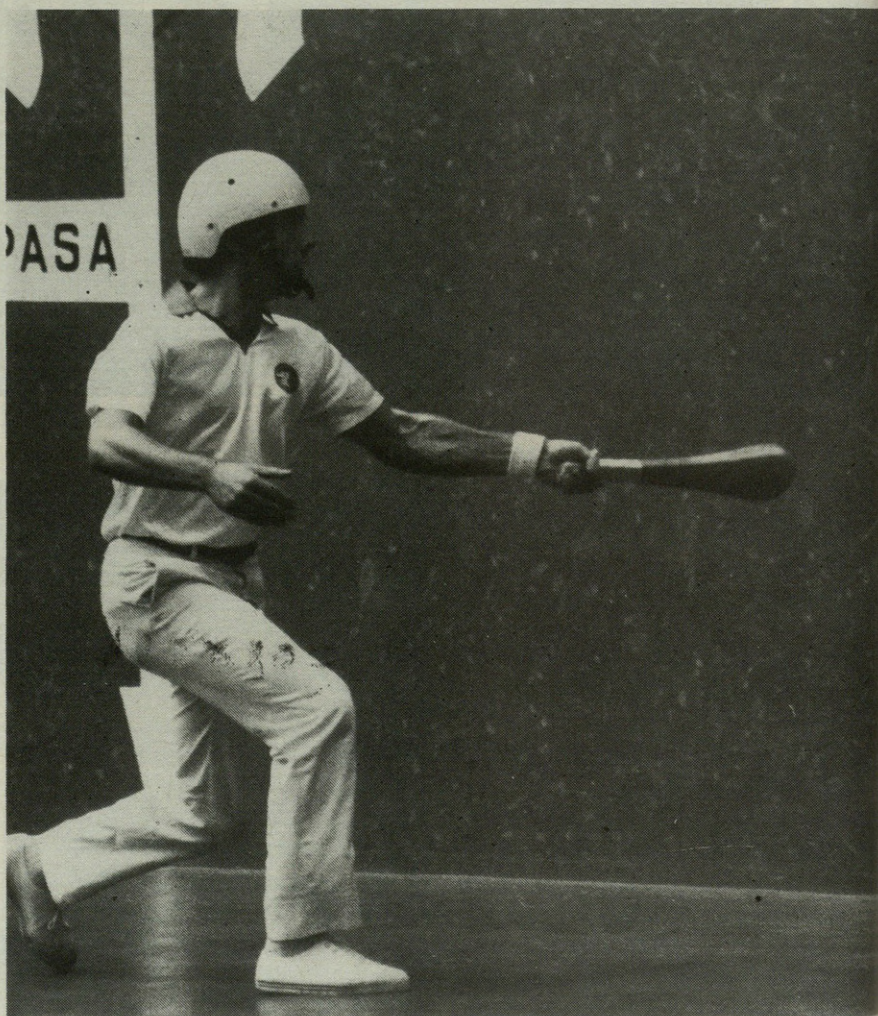
J.M. ITURZAETA: ELIZAKO PARETAN HAZITAKO PALA TXAPELDUNA

Txikitatik pilotaren munduan murgildurik, 15 urtez jantzi zen lehen aldiz txuriz, 5 urtetan afizionatuen mailan aritu ondoren, denboraldi bikaina burutu berri duelarik Jose Mari Iturzaetak profesional mailan.

Aurtengo denboraldiaren gaia pixka bat saieskatuz, afizionatu zeneko gaiari ekin diogu, berak aitortu bezala gozamen bilatzen zuen sasoi hura gogoratuz. «Hasiera batetan ez nuen pilota seriotasunaz hartzen, atsegina zitzaidalako jokatzeko nuen soilik. Bainan azkenengo urtean, nola baiteko aukerak banituela antzeman nuen, eta buru-belarri ekin nion pilotari; urte horretan hemen jokatu ziren hiru txapelketatan emaitza bikainak lortu nituelarik».

Zaletuak egoera hobean

Gaur egungo afizionatuen egoera lehenago baino askoz ere hobea dela aitortzeko orduan ez du inolako zalantzarik Iturzaetak: «92an Bartzelonan izango diren joku olinpikoak direla medio, zaletuen maila asko zaintzen da gaur egun, finean zaletuak profesionalak baino gehiago balioztatzen dira». Gauzak honela, lehen hain desiratu gertatzen zen zaletutik profesional mailarako urratsa askozaz beranduago gertatzen da gaur egun eta «punta puntako pelotaria ez izanik, profesional mailako palak gaur egun ez du zer esan handirik» aitortu digu Joxe Marik.

Emaitza bikainak lortu ditu azken urte honetan Iturzaetak.

Halaber, bizitzeko adina ematen ez duela ere aitortu izan du hainbat eta hainbat pelotarik, kirol askotan gertatzen den legez, punta puntako pelotarietako soilik lortzen dutelarik honetaz bizitzea; «irtenbide bakarra beste zerbaitetan aritzea da, baina horretarako zaletasun asko behar da».

Zaletuen egoera bestelakoa dela aitortzen du andoaindarrak, 92ko joku olinpikoei

begira eginiko plangintzaren baitan diru laguntza bat jasotzen bait dute, honen truke erakusketa gisako neurketa ugari burutuz.

Honenbestez, profesional mailako palak une honetan nolabaiteko krisia jasaten duela aitortu daiteke; ikuslego kopuruak ere behar jo duena aski adierazgarria suertatzen da. «Profesional maila krisi egoera orokor batean murgildurik aurkitzen da, horrek

eragin handia duelarik pelotariengan». Krisi honen arrazoiaz galdezka aritu gatzaiorean, gaur egun jendeak jokatzeko duen eskeintza zabalean oinarritu du krisia, «apostuen eskaintza oso zabala da, bingoak, makinak...lehen ez zegoen halako ezer».

Pelotarien urritasuna nagusi

Iturzaetak, behin eta berriz azaldu izan den legez, pilotaren mundua apostuetan oinarritzen dela azaltzen du, pilotaren krisia hemen oinarritu daitekeelarik. Honek pilotariaren- gan eragin handia eduki dezakeela

esan ohi dute askok, nolabait ere apostuen beldur jokatzan bait dute azken finean; «zaletu mailatik pasatzen zarenean, apostularien zurrumurruak arrotzak suertatzen dira, orain ordea, bitartekorik gabe jokatzeari suertatzen da arrotza».

Ondorioz, apostuetaz bizi direnaren jabe dira pelotariak, txistuak eta txaloak ohizko bilakatu direlarik, «entrepesak apostuetatik ateratzen duen diruaz bizi garela onartu beharra daukagu. Dena den, honek ez du jokoa eragina izan beharrik, gu kirolariak gara».

Krisi egoera orokor hau, pilotarien urritasunean isladatzen da, eta plazarik plaza aritzen den pilotarien kopuruak behera jo du. «Pilotari eza da arazo larrienetako bat. Bilbon badira zenbait eskola, baina Donostia-koari adibidez ezin zaio eskola deitu, zenbait gazte joan arren bitartekoak oso txarrak bait dira. Egoera honetan, ez dago mailako pilotaririk sortzerik, eta kopuruak gutxinaka gutxinaka behera jo du».

Bildurrik ez

Pilota bera izan da mintzaldiaren hurrengo aztergaia, azken urteotan esparru honetan aldaketa nabariak izan direlarik. Gaur egun pilota biza- goak ikusteko aukera dugu; honek jokoa duen eragina nabaria gertatzen da erabat. «Gaur egun erabiltzen diren pilotekin zailago da jokatzeari, biza- goak bait dira. Honek pilotariak errebotera aialatu daitezten errezten du». Nahiko arazo zaila baldin bada ere, piloten bateratasun batera jo beharko litzatekeela pentsatzen du andoaindarrak, «tenisean gertatzen den legez, antzeko pilotekin jokatzeari litzateke bikainena».

Kontuak kontu, edozein pilotakin ondo moldatzen dela erakutsi du Jose Mari Iturzaeta andoaindarrak, inongo etsairen baldur ez dela aitortu digularik, «errespetoa bai baina bildurra ez. Lehen aldiz Iturriren aurka jarri zidatenean adibidez, bai sentitu nuen bildurra, baina gaur egun ez, esperientziak zerbaitetarako balio du eta».

I.GOIKOETXEA

Andoingo Sorabilla auzoko elizaren parteraren aurka kokatutako frontoian hazitako pilotaria dugu Joxe Mari Iturzaeta. Txiki txikitatik itxura onak azaltzen bazituen ere, zaletu mailako azken urterarte ez zen txapelketak irabazten hasi. Aurten berriz, profesional mailan zenbait urte igaro ondoren emaitza baikainak lortu ditu, banakako txapelketan Ipiñaren aurrean makurtu zelarik soilik.

Ezkerra izaki, pilotak eramatea da bere ezaugarriarik nabariena, aukera eta indarra

edukiz gero, tantoak bukatzeko erreztasun aparta ere erakutsi izan duelarik. Ezaugarriak aipaturikoak izanik, sarea litzateke bere akatsik nagusia, azken denboraldi honetan, entrenamenduen poderioz asko hobetu baldin badu ere.

Bilboko Deportivoko pilotari gazte honek, itxura politik erakusten ditu adituek diotenez, dagoeneko askok etorkizuneko pilotari bezala ipintzen dutelarik. Berak, oraindik luzarorako daukala aitortzen du behin eta berriz, osasunak errespetatzen

Ezker aparta

baldin badu behintzat beste hamabost urtetan aritzeko asmoa daukala.

Iturri eta bere garaikideek pilota mundua utzi zutenetik, pilotari gazteak dira mundu honetan jaun eta jabe, eta Iturzaeta hauen buru. Aurrerantzean, gazte askok zaletu mailan jarraituko dutela kontutan hartuz, baldintzak hobeak omen bait dira, andoaindarra bilakatu daiteke txapeldun, Ipiña, Arribillaga eta besteen baimenez noski.

Jokalari kanpotarrak ekartzearen aldeko korrontea nagusitu da direktiban

HARROBIA BAZTERTU ETA ATZERRIRA SO ERREALA

Bere futbortaldea atzerritarrez hornitzea erabaki du Errealaren direktibak. Futbol profesionala arautzen duten legeak aldatu direla eta harrobian landutako jokalarari onenek hanka egin dutela da argudioa; atzerritarrik gabe denboraldi duinik egiterik ez dagoela dio talde zuzendariak.

Duela bost urte Jose Luis Orbegozok Errealeko lehendakari izateari uztean erreleboa Iñaki Alkizak hartu zuenean, talde donostiarraren norabideak aldatuak ez zuela jasango zirudien; president berria, aurrekoa bezala, nazionalista kutsukoa zen, EAJ alderdiak babesturiko hautagaia azken finean.

Harrobia alde batera

Itxuraz azken urteetako lerroari jarraitu dio aurtien arte Alkizaren talde direktiboak, hau da, harrobia landuz bertako jokalariez hornitzearen aldeko jarrera izan du, kanpoko jokalarien partaidetza errefusatu. Hala ere, gipuzkoar harrobia lantzerako orduan hasieratik somatu da Orbegozoren taldearen filosofiarekiko apurketa: behe mailetako talde gipuzkoarrekin lotuta zeuden kontratuak apurtu ditu Errealak diru eskasiaren argudioz, bost urte eta gero Errealekin kontratua duen futbortalde gipuzkoarrik kasik geratzen ez delarik.

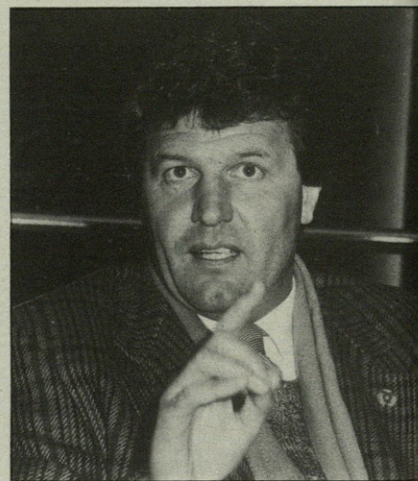
Aipatu kontratuen arabera Errealak talde txikien futbolariak bereganatzeko eskubidea zuen, urtero taldeei ordaintzen zion diru kopuruaren truke. Errealaren gorabeherak oso hurbiletik ezagutzen dituzten iturrien arabera, talde guztiekiko kontratu guztiak ordaintzeak ez litzuke inolaz ere 20 milioiak gaindituko. «Orbegozoren garaian Gipuzkoako talde gehienek zuten lotura

Errealekin eta guztira 18 milioi baino gehiago ez ziren gastatzen», diote gure iturriek, «diru hori Errearentzat huskeria bat da, talde apalentsat, aldiz, oso inportantea izaten zen iraun ahal izateko». Bilboko Athletic-ak egoera berriaz jabetu eta talde gipuzkoarrengana jo du kontratuak egin eta bertako jokalariekiko eskubideekin egiteko.

Aperribai
presidenteordea izan omen
da bost urte hauetan
Errealaren direktibako
benetako burua

Aperribai eta Toshack

Errealaren politika berriarekin, jakina, Iñaki Alkiza presidenteak zerikusirik badu, baina badiirudi ez dela bera norabide aldatu honetan pisu handiena izan duena. Izan ere, Joaquín Aperribai presidenteordea

John Toshack-en erizpideak nagusitu dira azken denboraldirako Errealean.

Lerrook idazterako orduan ez da kopondu oraindik atzerritarren fitxaketa. No goziaketak gori gorien dira eta, Aldridge irlandarraren fitxaketa bederen segurutzat jotzen zen unean Errealeko zuzendaritzak atzera egin duela dirudi. Walsh eta Ferguson ere Errealaren ikusmiran daude arnasa. Azkenean etorri ala ez etorri, Iñaki Alkizak buru duen direktibak hartu du erabakia bertako jokalariez baino ez hornitzearekin ohiturarekin apurtuz. Ez da, hala ere, atzerritarrek Errealaren alde jokatu duten lehenengo aldia izango, azkenengoak duela 26 urte alde egin bazuen ere, talde txikien irudindaren historian zehar zortzi atzerritar behintzat izan ditu bere jokalarien artean Errealak.

Erreala sortu zen urtean, 1909.ean, bi lehiatzaile gehiagok zuten lekua talde donostiarraren: bata, Mc Guinness, orduko Errealeko atezainaren laguna zelako etorri zena, eta

Aurtengo taldeak, atzerritarrik gabe, maila duinik ez duela pentsatzen du direktibak.

Bigarren mailara azkenengo atzerritarrarekin

bestea, Simmons, bertako enpresa batean lanean ziharduen bitartean aritu zena Errealean. Beste ingeles bat, Goitisolo, eta eskandinaviar bat, Polland, izan ziren hurrengo urtean Errealak kontratatu zituen kanpotarrak. Guztiok, halarik ere, ez zituen Errealak futbolari apartak zirelako deitu, afizionatu mailan jokatzen zutenenez, beste zirkunstantziegatik Donostian suertatu zirelako baizik. Gauza bera gertatu zen Eduardo Sydlar suitzarrarekin, 1915. urtean, 'Suchard' entresapara etorri eta lan horrek iraun zion bitartean Errealaren koloreak defendatu bait zituen. Txokolate fabrikari zuten lana bukatu zitzaionean Errealak utzi eta bere herrira itzuli zen.

Sydlar baino lehenago hasi zen Olivan frantsesa, baina I. Gerrate Mundiala zela medio lau urtetan kanpoan ibili zen, gerra bukatu eta gero berriro Errealean aritu zelarik. Urte asko pasako ziren atzerritarren

batek berriro kamiseta txuriurdina jantzi zuen arte, 1947. urterarte ez bait zen talde gipuzkoarretik atzerriko beste jokalaririk pasa. Urte hartan Gomez Bravo portugaldarra ailegatu zen Donostiara, hurrengo urtean Calligaris, St. Etienneko atzelariak, ordezkatu zuelarik. Kalitate handiko futbolaria izanik ere, Calligarisek ez zuen Gipuzkoako futbolzaleen begikoa izatea lortu.

Errealean jokatu zuen azken atzerritarra Simonson suediarra izan zen, Real Madrid taldearekin egin zen tratua ondorioz ekarria berau: ordurarte Errealean ihardun zuen Arakistain atezaina talde madrildarrak eraman zuen, trukean Villa, Herreteria, Eguskiza eta Simonson aurrelaria Errealera pasa zirelarik. 1961-62 denboraldia izan zen hura, eta itxuraz behintzat, ez zuen fruitu onik eman tratu hark. Bigarren mailara jeitsi zen Errealak.

izan omen da bost urte hauetan Errealaren direktibako benetako burua. Eta direktiban nagusi Aperribai izan bada, John Toshack entrenatzaile lanetan aritu zen garaian bera izan omen zen Errealaren erabakietan pisu handiena zuen gizona. Bere nortasun indartsuagatik talde zuzendariaren gainetik jarri omen zen Toshack; eta berak alde egin duenean bere erizpideak nagusitu dira Errealak hartu duen politika berrian.

Izan ere, eritzi askoren arabera, Errealeko direktibak ez du talde egituratu gisa funtzionatu: erabakien pisua talde mugatu baten gain erori da, hala nola Joaquín Aperribai, Iñaki Alkiza, garai batean Luis Uranga, gaur egun Fernando Larrañaga... azken finean hiru edo lauen artean zuzendu da Errealak, eta beti —iraun duen bitartean— Toshack-en erizpideen arabera, Aperribai-ekin bat zetozen erizpideen arabera alegia.

Joaquín Aperribai-ekiko konponezinak eragin zuen, hain zuzen ere, Errealeko direktibak orain laupabost hilabete ezagutu zuen krisia. Ordurarte direktiba lanetan aritu ziren lauek, hala nola Olaizola, Otazu, Uranga eta Ucin-ek, dimisioa aurkeztu zu-

Joaquín Aperribai eta Luis Arkonada. Atzerritarrak ekartzearen aldeko jarrera bultzatu dutenak direktibatik kanpo dira orain.

Iñaki Alkiza, Errealera atzerritarrak ekartzearen aldeko erabakia hartu duen direktibaren burua.

ten, antza denez goian aipaturiko kontua zela zio. Inportantea izan da, baita ere, azken asteotan Errealak jasan izan duen botere hutsunea. Batetik, Joaquín Aperribai kanpoan da ETak bere kontra egin zuen atentatuaren egunetik, eta bestetik, Alkiza eritegian egon da. Hutsune hori betetzera etorri bide zen Luis Arkonada, presidenteorde izendatu zutelarik, eta bazirudien atezain

ohia Toshack eta Aperribaien 'korronte'aren aldekoa zela. Halarik ere, bi aste betetzera heldu baino lehen dimisioa aurkeztu zuen, familiari denbora gehiago eman behar ziola argudiatuz. Benetako arrazoiak esplikatu zitzaizkion elkarriketa bat eskatu genion Arkonadari, baina telefonoz berekin hitzegin bagenuen ere, ez zigun beste komunikabideei azalduko errepikatu baino egin.

Behin behineko fitxaketak

Beraz, badirudi Errealaren filosofiaren al-daketan pisu gehien izan zuten gizonen —korrente nazionalistatik kanpo leudekeenak alegia— gaur egun Errealaren zuzendaritza utzia dutela; arrazoi desberdinegatik baina Toshack, Aperribai eta Arkonada kanpoan dira jada. Atzerritarrak kontrataztearen erabakiak, nolana ere, hor dirau, eta lerro hauek argia ikusten dutenerako britainiarren bat Zubietako zelaian izatea ere posible da.

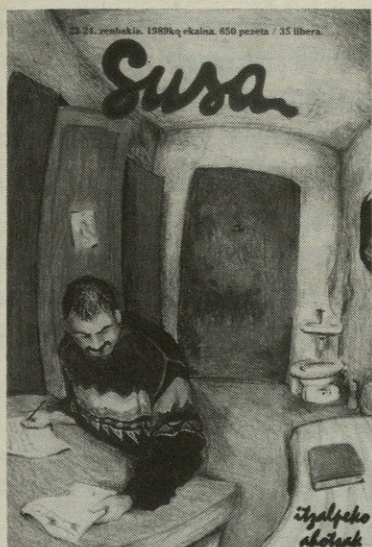
Bazkide eta beste zaletuen artean buruturiko inkesta batek babesten omen du atzerritarrak ekartzearen erabakia, baina inkesta, antza, oso mugatua izan da, oso jende gutxi egin, eta bere emaitzak ez dira osotasunean argitaratu. «Harrobia lantzearekin ia denak daude ados; hauetarik %50ak, gauden egoerari jokalaritalde honekin eustea ezinezkoa dela uste du; %32a azaldu da atzerritarrak fitxatzearen aurka, Hirugarren mailara jeitsi beharko bagina ere» adierazi du Alkizak inkestaren emaitzen azalpen modura.

Behe mailetako talde gipuzkoarrekiko kontratuak apurtu ditu Errealak diru eskasia argudiatuz

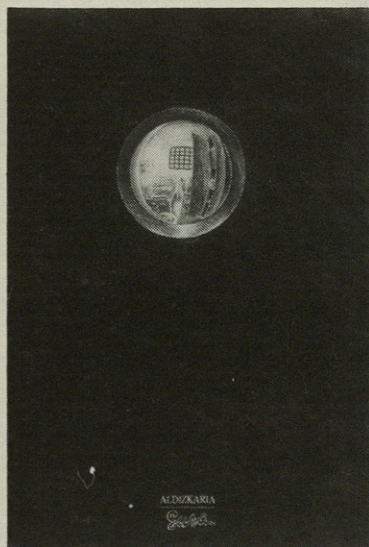
Alkiza eta bere talde zuzendariak sektore nazionalisten eraginez atzerritarrak ekartzearen asmoan atzera egingo duten susmorik ere izan da, nahiz eta talde zuzendariak jokalarik kanpotarrak ekartzearen beharra azpimarratzen jarraitu. Politika aldaketa hau behin behinekoa izango dela ere aipatu du Alkizak, taldeak maila 'duin' bat hartzen duenean berriro lehenera itzuliko direla alegia. Denborak erakutsiko du.

I.MURUA

Susa

itzalpeko
ahotsak

gartzelako
literatura

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

☎ 271050 eta 270447

Legatz kokota, aparta
txibiak, muturrak eta tripakiak, berebizikoak
txitxardinak (direnean), ez txarragoak

Lehen, orain eta beti

ZUMETA JATETXEAN

Txokoalde-Usurbil (943) 36 27 13

Euskadiko gazteek

Espainiako soldaduzkari buruzko ikerketa honi ekiterakoan, galdera eta eginbehar desberdinak planteatzen zitzaizkigun. Alde batetik, gai honetaz dagoen informazioaren eskasia, batipat Euskal Herriari buruz, ia-ia inon ez daitekeelarik erreferentziarik topatu. Gainera, egin diren banakako ikerketak ofizialak dira (Espainiako ejertzitoak, C.I.S.ek, etabarrek aginduak).

Beste alde batetik, derrigorrezko soldaduzkaren aurkako mugimenduaren haziera ikusgarria izan dela erreparatzen dugu, azken denboretan batez ere. Borrokak sendotu eta zabaldu dira, kolektibo berriak agertu dira, egin diren deien eta planteatu diren problematika berrien aurrean posizionamenduak ugaritu dira. Mugimendu honek har dezakeen norainokoa ikuskizun dago baina, dudarik gabe, datozen urtetan gazte asko bilduko da berorren inguruan. Espainiako administrazioak bere aldetik ez du egundaino legezko formularik aurkitu arazoari, estatu mailan bada ere, irtenbideren bat emateko.

Gogoz kontrako zerbitzua

Soldaduzka egin zuten gazteei era selektiboan eginiko lehenbiziko galdera zera zen: euretarik zenbat, edozein arrazoigatik izanik ere, libratzen saiatu zen. Ez joateko saiakerak %34,5ek burutu dituela dio; daitezkeen bide guztietarik, «alegazio medikoa» da erabiliena. Ezkerraren aldeko joera duten gazteek egin dute saiorik gehien, eskuin aldekoek ematen dute gehienik «ez nintzen saiatu» erantzuna.

Azkenean zer dela eta egin zuten esplikatu nahirik, %70,3k «ez nuen libratzerik izan» erantzuten dute, %10,8k «egitea ez zitzaidan inporta» eta %4,7k «errepresioaren beldur nintzen» erantzuten dute. Datu inportantea berorri, lau gazteetatik hiru libratzen saiatu zela alegia.

Soldaduzka egin ez dutenetan, eta mutilei buruz ari gara bakarrik orain, gehien-

Euskadiko gazteek soldaduzkaz duten eritzi eta posizionamenduen berri jakin nahirik gatz honetan. Bost bat hilabete izanen dira ARGIAk IPES-GITE soziologo elkargoari gai honi buruz lan bat agindu zionetik. Ekainaren lehengo hamabostaldian burutu zen inkesta. Sexu bietako gazteak hartu genituen, biei bait dagozkie gure intereseko galderak; 16-31 urte bitarteko unibertso batez. Ale honetan argitaratzen dugun azterketa ez

tsuenak, edo prorrogarekin daude, edo ez dute kupoan sartzeko adinik oraindik. %5ak «eragozle» aitortzen du bere burua eta %1,3k «intsumiso»; ezker aldeko jarretatik defenditzen dira hautu bi horiek.

Seitik lauk, «joateko asmorik ez»

Inkestaturiko mutilen %62k ez dauka, deituko dietenean, soldaduzkara joateko «asmo»rik, parean berriz %29,4 batek positiboki erantzuten du joateari buruz. Proposamen teoriko aprioristikoak dira, geroago

praktikan aldaketa funtsezkoak suertatuko direla suposa daitekeelarik, batez ere presio legal eta sozialaz, hala ere beste argibide kontundente bat da berorri.

Beharra-onura bikotea zalantzan

Soldaduzkaren beharra, egun planteatzen den bezala, %93,8ko kolektibo batek errefusatzen du. Eskuin aldeko ideologia duen kolektiboak defenditzen du partzialki. Ondoko koadroak datu berriak eskaintzen dizkigu:

Egungo soldaduzkari beharrezko derizkiozu?

	Denetara	Gizonezko	Emakumezko	Euskaldun	Eskuin mut.
BAI EZ EJ/EE	5,1	4,7	5,6	1,8	25
	93,8	94	93,6	97,2	75
	1,1	1,3	0,8	1	—
	Eskuin	Zentro	Ezker	Ezker mut.	
	25	8	2,5	0,4	
	75	92	96,3	98,1	
	—	—	1,1	1,5	

ek soldaduzkari ez

da exhaustiboa, datu ugari kajoian utzi dugu alegia, eta deskriptiboa izan nahi du: alderdirik esanahikorrenak azaleraziz, baina irakurleak bere ondorio propioak atera ditzan utziz. Datuak definitu ziren aldagarrien arabera (sexua, adina, euskaldun izan ala ez, ideologia, udalerriaren tamaina, soldaduzka egina ala ez, herrialdea, ikasketa maila) xehetzen ditugu, aldagarri beroiek adierazkor gertatzen diren kasuetan.

Ikasketa mailarik altuenak (ertain eta goi-mailakoak), eta Gipuzkoako gazteak, dira planteatzen den beharrari buruzko ukoan esanguratsuki eragiten duten beste alderdi bi.

Baliagarritasunari buruz, %86,8k pentsatzen du soldaduzkak ez diola gazteari inolako erakarpenik egiten; kontrako aldean inkestaturikoen %12,7a aurkitzen da.

Euskalduntasunak, %90,6arekin, eta goi-mailako ikasketak izateak, %93,5are-

Soldaduzkaren baliagarritasuna

	Denetara	Araba	Bizkaia	Gipuzkoa	Nafarroa
Handi/nahikoa	2,9	5,6	3,1	0,4	4,3
Nolabaitekoa	9,8	4,7	12,9	7	8,7
Gutxi/batere ez	86,8	87,8	83,5	92,3	86,9
EJ/EE	0,5	1,9	0,5	0,3	0,1

kin, inziditzen dute aski baliagarritasunari buruzko planteamenduetan.

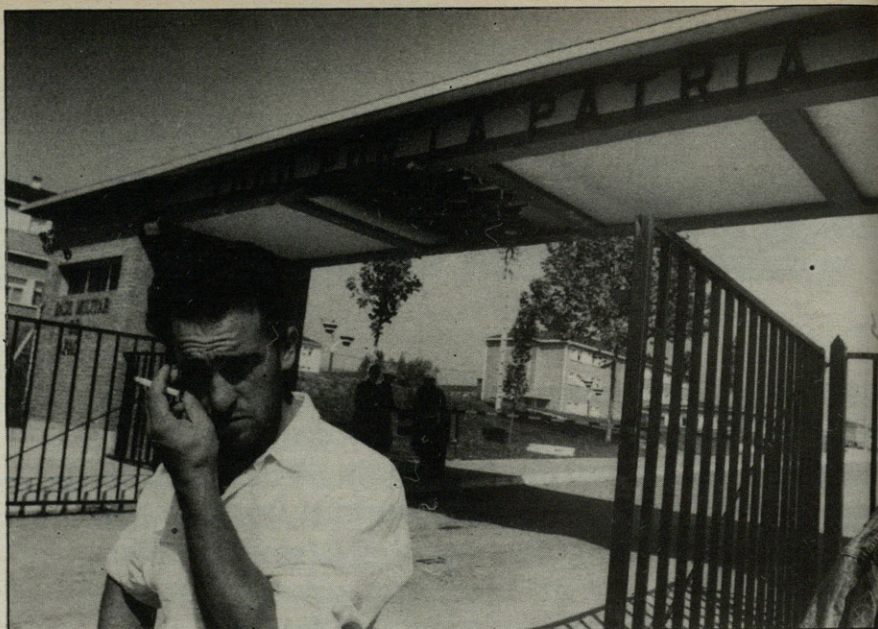
Emakumeen soldaduzkari ez

Euskal Herriko gazteak ez daude emakumeak armadara derrigorrez joan daitezzen proposamenaren alde: %84a aurka azaltzen da; erretxazoak lau puntu gehiago iristen du eritzi emaleak emakumeak berak direnean.

Kolektiboaren %34ak soldaduzkaren aurkako ekintzaren batean parte hartu duela dio; manifestaldietan batez ere, konpromezu gehiagoko ekintzetan parte hartu dutenen portzentaia jeisten delarik. Ezker-tiar eta euskaldun izateak badu zerikusirik horretan ere. Soldaduzka egina izana ez da agertzen zerbitzu militarren kontrako jar-rerari buruz faktore determinatzaile gisa.

Ezkerrak eta euskaldungoak erretxazo handiagoa

Soldaduzkari buruzko jarrera desberdi-nak laburbiltzen dituzten esaera desberdi-nen aurkezpenaz, erretxazo horren zer-no-lakora hurbildu nahi izan dugu apur bat gehiago; hona erantzunak:

Lema desberdinekiko identifikatze jarrerak

	Denetara	Araba	Bizkaia	Gipuzkoa	Nafarroa
Soldaduzkarik ez	26,5	20,8	25,6	33,5	21,1
Soldaduzka honi ez	15,5	18,9	16,3	15,1	11,8
La mili no mola ni v. ni e.	23,3	21,7	23,3	23,2	24,8
Insumisioa	9,9	12,3	7,4	8,8	17,4
Soldaduska honi bai	2,1	4,7	1,7	0,4	4,3
Batere ez	22,4	21,7	25,6	18,4	20,5
EJ/EE	0,3	—	0,2	0,7	—

«Soldaduzkarik ez» da esaerarik hauta-tuena, euskaldunentzat %38az eta %40,1az goi-mailako ikasketak dituztenen-tzat. «Batere ez» eta «soldaduzka honi bai» dira eskuinaren aukerak eta «batere ez» zentroarena. «Soldaduzkarik ez» aukera-tzen du ezkerreko jendeak eta «soldaduzka honi ez» ezker muturrekoak. Nafarroan na-hiko esanahikorra «intsumisioa»aren auke-ra ageri da.

Beste alde batean, populazioaren ezagu-pen mailetan sakonduz, soldaduzkaren edo soldaduzka honen aurka ari diren tal-deen ezagutzaz galdegiten genuen. Ondo-rio hauekin:

Informazio maila kategoria hauekin lotuta dator: gizonezko, euskaldun, proposa-tzen den eskala politikoaren ezker muturrean kokaturik izana. KEM ezkerrekoek eta sol-daduzka egin dutenek aipatzen dute gehia-go; Jarrai, euskaldunek eta ezker muturre-koek; azkeneko hori ere bada Kakitzat eta Mili KK-aren barietatea.

«Prestación social sustitutoria» ez da alternatiba

Planteamendu teorikoetan, %29ak aitortzen du eragozletzat bere burua, hirietan, Nafarroan eta ikasketa maila altuagoa du-tenengan inzidentzia gehiagoz. Bestalde, %55,3k ez du jarrera honen inplikazioa ezagutzen; halabaina, %51,3k erabiliko lu-

Erakunde/kolektibo desberdinen ezagupen portzentaia

	%
KEM (MOC)/Mili KK/Kakitzat/Jarrai	15,3
KEM	9,7
Jarrai	5,1
Kakitzat	4,2
Mili KK	1,2
Beste	7,5
EJ/EE	57

keela dio, horixe balitz libratzeko bidea. Eskuineko taldea da eragozpenari oposatu en ageri zaiguna.

«Prestación social sustitutoria» delakoa %40,1ak gaitzesten du, eta %31,4k ez du ezagutzen. Euskaldunak, mutilak eta ez-kertiarrak dira kontrakoenak «prestación» horri buruz. Eragozleen irudiaz galdetuta berriz, «armeri oposizioa azkeneraino dar-maten pertsonak» direla definizioa ontzat ematen dute gazte gehienek.

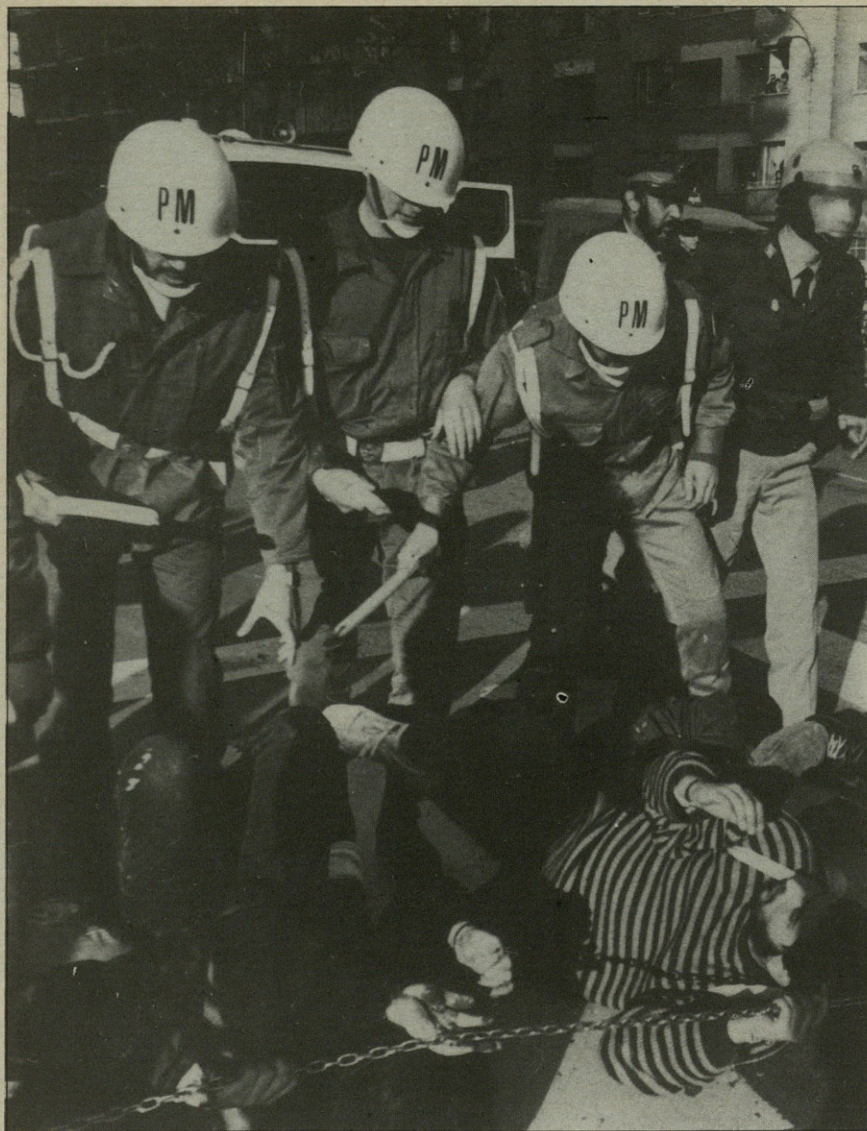
Soldaduzkari buruzko diskurtso baterako pautak

Hiru dira gure ikerketaren helburuaz elkar hizketatuen posizionamenduak sintetizatzen dituzten jarrerak:

- Soldaduzka denbora galtze bat da.
- Lehenbailehen kendu beharra dago.
- Nahi duena joan dadila.

Gaurko soldaduzka eta oinarrian daukan ideologia definitzen dituzten beste elementu batzuren balorapen proposamenez, honela posizionatzen dira Euskadiko gazteak:

	Ados	Berdin zait	Ez ados	EJ/EE
Soldaduzkarik ez izatea ez dago gazteen esku	45,1	14,4	39,9	0,6
Soldaduzkak formatu egiten du jendea	9,7	10,1	79,5	0,7
Euskal gazteentzat kanpotiko inposizio bat da	48,7	22,5	27,5	1,3
Soldaduzka buka dadin eragozpena da biderik onena	25,1	22,4	51,5	1
3 hilabetetako soldaduska derrigorrezkoa	28,8	12,4	58,1	0,8
Ejerzitoaren baloreak antidemokratikoak dira	68,4	21,3	9,4	0,9
Ejerzitoa matxista da	81,6	11,7	5,6	1,1
Soldaduzkak badauka arrisku fisikorik	70,9	11,5	17,1	0,5
4 herrialdeetako kapitania euskal agintaritzarekin	35,8	28,5	35	0,8
Ejerzito herrikoia	28,5	26,5	44,2	0,9
Edozein ejerzitoren aurka	54,7	9,1	16,7	19,5

Lehenbiziko irakurketa batek beste hiru datu argigarri ematen dizkigu soldaduzka eta ejerzitoaz gazteek duten irudiari buruz. Esperientzia ez dela bat ere formatzailea, arrisku fisikorik dakarrela, eta bere baitan

proiektatzen diren baloreak antidemokratiko eta matxistak direla. Gainerako proposamenez, koadroa ikusi besterik ez dago.

Inkesta soziologikoetan behin eta berriz agertzen denez, egungo gazteriarri proble-

ma sail bat planteatzen zaio: lana, langabezia, toxikomaniak, harremanak, aisia... Poliki-poliki, soldaduzka problematikaren goi mailetan kokatzen ari da, pertsonaren etorkizunerako adin txit garrantzitsu batean planteatzen delako, non bizitzari buruz planak egiten diren, sarritan soldaduzkak puskatzen dituenak. Inkestatutako lau pertsonetarik batek, berdin sexu bateko zein besteko, hirugarren problema gisa ipini du. Hiru lehengo (1+2+3) problemetan ezker muturrekoek, 16tik 23 urte bitartekoek, bitarteko ikasketak dituztenek, 20.000tik 50.000rako udaletakoek eta Gipuzkoa eta Nafarroakoek ipini dute.

Euskal Herria eta Ejerzitoa

Etorkizunari begira ejerzitoaren irudi idealaz galdetzen genuen azkenik, lehenbiziko erantzunean «ejerzitorik gabeko gizarte bat» proposatzen genuen eta %42,5ek aukeratu du; gero «ejerzito profesionala eta borondatezko zerbitzua» eta %30,4ak aukeratu du; eta gero «ejerzito herrikoa», eta %15,3ak aukeratu du. Egungo ereduak erabili dugun populazioaren sektorerik kontserbazaleenak ere ipintzen du dudatan; bereziki lotuak agertzen dira ezker-tiar/ikasketa ertain eta goikoak dituztenak eta «ejerzitorik gabeko gizartea», eta ezker muturreko/16-19 urtekoak eta «ejerzito herrikoa».

Aurkezturiko datuek Hego Euskal Herriko gazteek egungo soldaduzkaz eta orohar ejerzitoaz duten ikuskerari buruz irakurlearen hurbilketa eta erreflexioa bideratzen dituztela uste dugu. Lagungarri bat da, hortik aurrerako ondorioak norberak ateratzala.

FITXA TEKNIKOAK

Non
Unibertsoa
Tamaina
Okerrak
Lana
Muestreo
Zuzendaritza

Hego Euskal Herria.

16/31 urte bitarteko sexu bietako gazteak.

1.111 lagun inkestatuturik.

Galdera bakoitzeko %95,5eko konfidantza maila, eta +/-3 konjuntorako.

IPESen inkestatzaileak, 1989ko ekainaren 1etik 15era.

Polietapikoa, konglomeradoka. Azken aukeraketa sexu eta adinaren arabera.

Itziar Rios eta Carlos Vilches (soziologoak).

TXT

Komikia

161

ARGIA

PASMAN

Asisko.89

Denborapasa

HITZ GEZIDUNAK

ZAKAR ETA PRESAKA PL. EUSKAL DANTZA	↓	BIDE, HITZ ELKAR. POSTARI	↓	ERAIKUNTZ PIEZA ITSAS MOLUSKO	↓	GIZON IZENA BOKALA	↓	ARAKATUA ISTU	↓	EGUZKIA ASTO, HITZ ELKAR.	↓
→		↓		↓		↓		↓		↓	
DETEKTA- GAILU ERROAK	→					HELDU GREZIAKO HIRIBURUA	→				
→						↓		JUNTAGAILUA MUSIKA NOTA	→		
KANPO ERABAKI	→		AITORPENA IRIDIOA	→				↓			SALTOKIA
→			↓	EGILE ATZIZKIA ARANONDO FRUITU	→		INTERJEKZIO GARAIA	→		500 HAUR	→ ↓
ARRAUNLARIEN TRESNA INSEKTU MOTA	→			↓			↓	MOMENTU ITALIAKO TELEBISTA	→	↓	
→			ROENTGEN GALJOA	→	ITSAS ANIMALIA KASIK	→		↓			
BOKALE ERRENKADA		ERIA KONTSONANTE	→ ↓		↓				NEODIMIOA- SUFREA	→	
→		↓				ATSEDEN EGOERA	→		↓		

LETRA BATUKETA

Batuketa honetako letra bakoitzari zenbaki bat dagokio. Zein da batuketa honetako letra bakoitzaren balioa? Zergatik? Ondoko koadro honetan duzun zenbaki bakoitzaren azpian, ipin ezazu zure ustez hauetako bakoitzari dagokion letra. Zenbaki bati letrarik ez dagokionean • ikurra ipin iezaiozu. Koadroko zenbaki baten azpian letra bat azaltzen bada, har ezazu aurrez ematen dizugun laguntza bezala.

$$\begin{array}{r}
 BI \\
 + \\
 BI = \\
 \hline
 LAU
 \end{array}$$

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
A				U					

EZETZ ASMA

1.- NON ERABILTZEN DUTEN "LEVA" TXANPONA.

- a) Errumanian
- b) Bulgarian
- c) Txekoslovakian
- d) Iparraldean

2.- NON JAI O ZEN TXOMIN PEILLEN EUSKALTZAINA.

- a) Parisen
- b) Maulen
- c) Donostian
- d) Santa Engrazian

3.- ZENBAGARREN GELDITU ZEN ATHLETIC 82-83 LIGAN.

- a) Lehenengo
- b) Bigarren
- c) Hirugarren
- d) Bigarren mailan zegoen

4.- HERRI HORIETATIK ZEINEK JO DUEN BERE BURUA ELEBAKARTZAT.

- a) Ataun
- b) Ituren
- c) Tolosa
- d) Ablitas

A ZE FLASHA!

IRRI FARREZ

MEXIKARREN ARTEKO EZTABAIDA

Bere kapela haundiak buru gainean dituztela hiru mexikar arratsaldeko lo-kuluxka botatzen ari dira lasai-lasai. Bapatean kotxe bat abiada bizian pasatzen da. Handik ordu erdi batetara batek kapela altxa eta zera esaten die beste biei:

— Ohartu al zarete? Txebrolet bat zen; 150 orduko.

Ordubete beranduago aldamenekoak:

— Ez zen Txebrolet bat, Mercedes bat zen, 180 orduko —eta kapela beriro bere lekura—.

Handik bi ordotara hirugarrenak:

— Ni banoa! Ez dut eztabaida biolentorik jasaten!

JOXEREN GELA

Emakume bat, etxea erakusten ari zaio beste emakume bati:

— ba hau Joxek bere afizioetarako daukan gela da.

— Eta ze afizio ditu ba Joxek?

— Sifilitikoa da!

Eta Joxe sukaldetik:

— Sifilitikoa ez Matilde! Fi-la-te-li-ko-a! Zertan ai ote zinen pentsatzen?

HONDARTZAN BELTZA

Hondartzan jendea beltzaran jartzen zela eta Juanixio lehenengo aldiz Hondarribia aldera abiatu da. Arratsaldeko hirurak:

— Gaur arratsalde guztia hemen pasa beharra zeukeat ba. Ilundu arte hemen egongo nauk mugitu gabe, eta herriko festetarako beltzaran-beltzarana jarriko nauk —pentsatu omen zuen—.

Sartu da hondartzara eta non jarriko eta beltz baten ondoan.

— Arratsaldeon! Denbora asko al daramazukuk hemen?

— Ez... ordu erdi bat edo...

Eta bere kasa:

— Hau ordu erdi batetan horrela jarri baiduk, ederra jarriko nauk ni arratsalde guztia hemen pasata!

SOLUZIOAK

EZETZ ASMA: 1-B; 2-A; 3-A; 4-B.

LETRA BATUKETA:

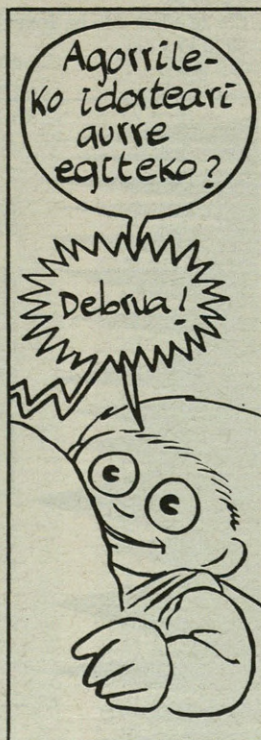
L = 1 ---- eramana delako

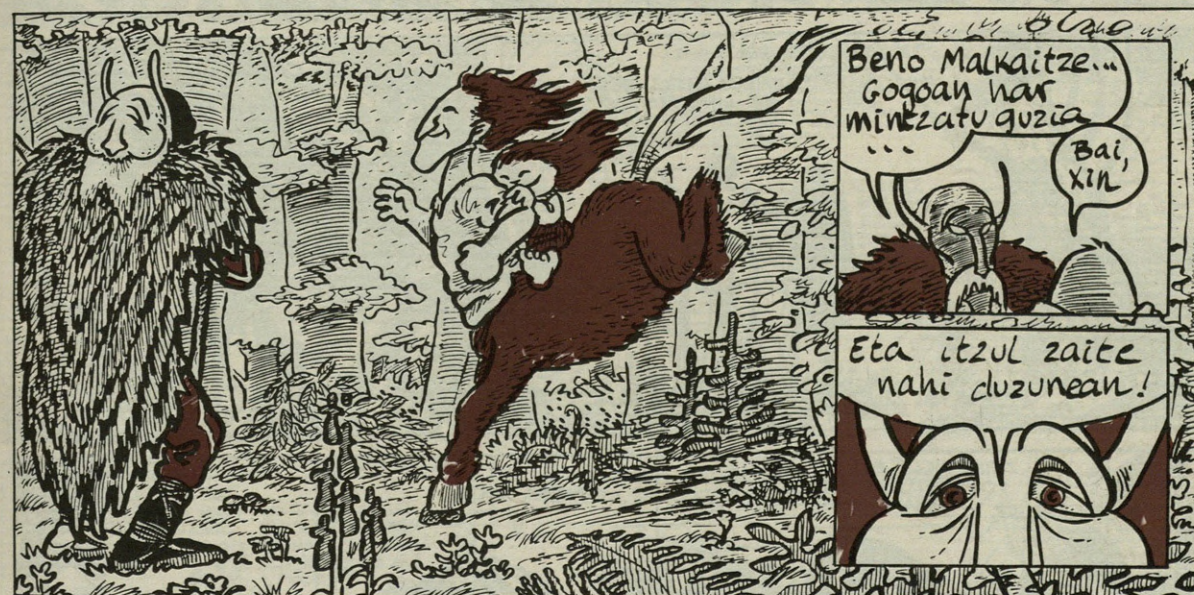
B = 5 ---- B + B = A edo 5 + 5 = 10.

I = 2 ---- I + I = U edo 5 + 5 = 10. I ez da 7 zeren ez du eramantik sortu behar, A zenbaki bikoitia delako.

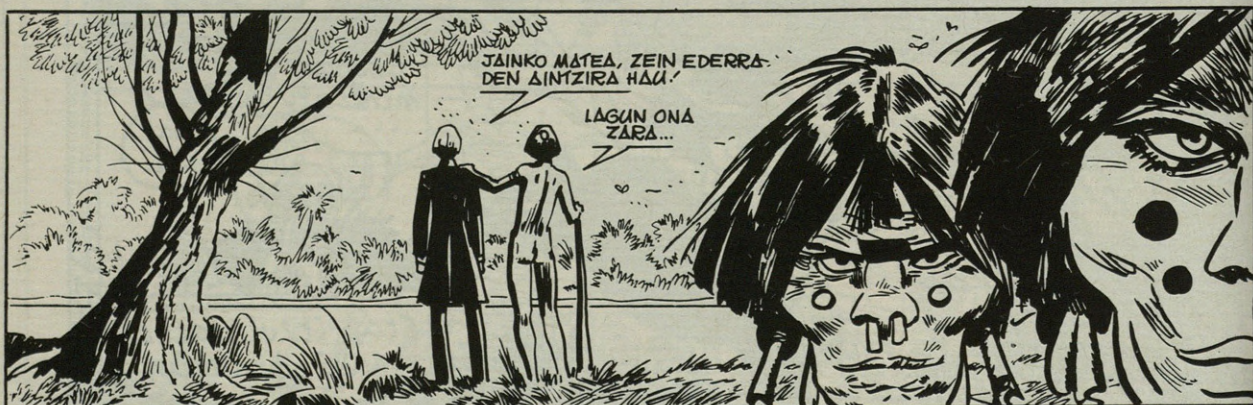
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	L	I		U	B				

•	T	•	B	•	A	•	E	•	A	•	E
M	A	K	I	L	D	A	N	T	Z	A	K
•	R	A	D	A	R	•	E	U	T	S	I
E	R	R	A	P	E	A	K	•	E	T	A
•	A	T	•	A	I	T	O	R	R	A	•
E	P	A	I	•	L	E	•	E	T	•	D
•	A	R	R	A	U	N	A	•	U	N	E
O	T	I	•	R	•	A	R	R	A	I	N
•	A	•	G	A	I	S	O	A	•	N	D
A	N	D	A	N	A	•	A	I	S	I	A

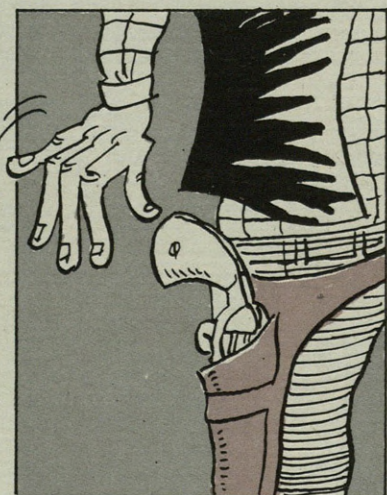

Amets galduen aintzira

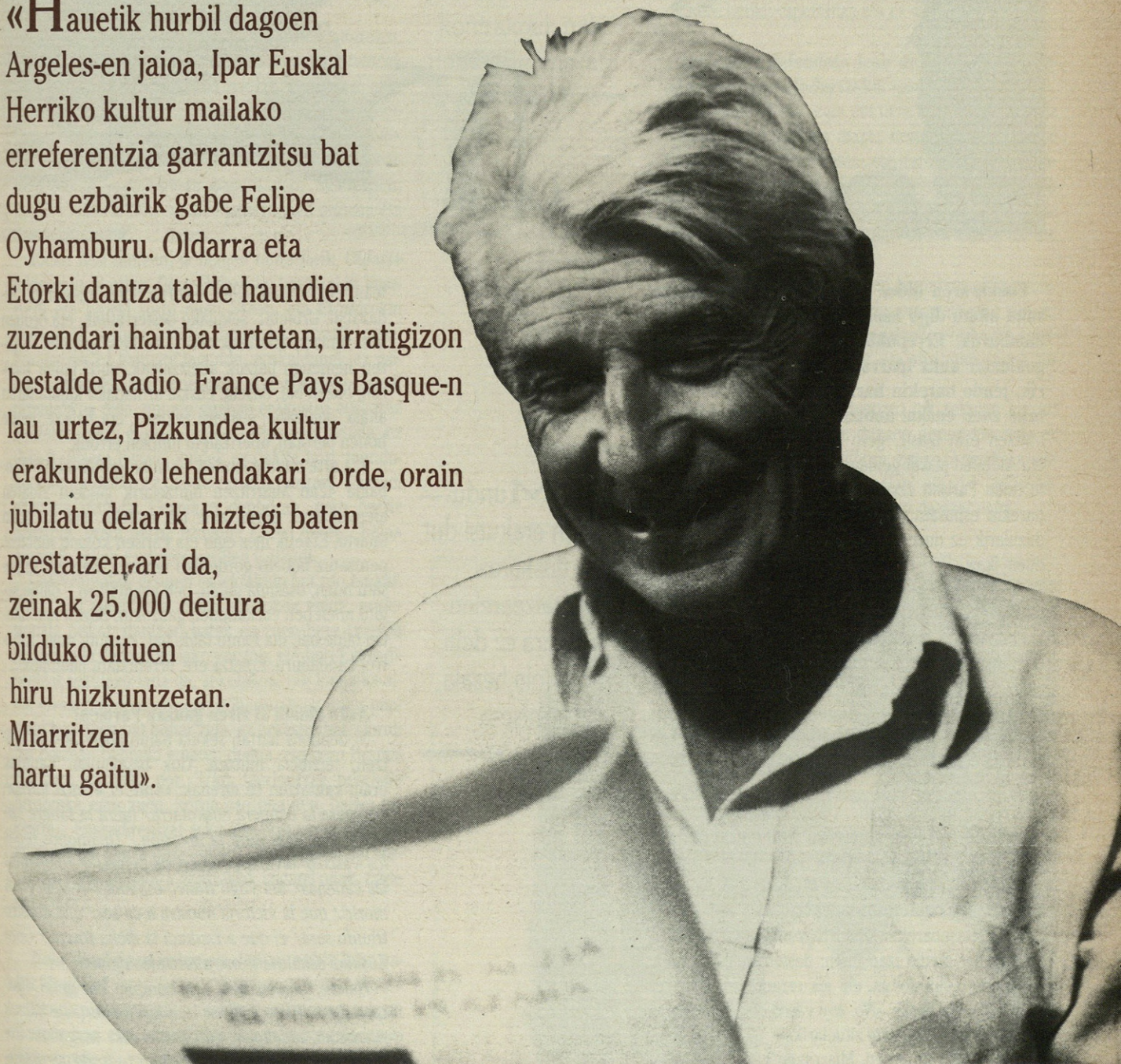

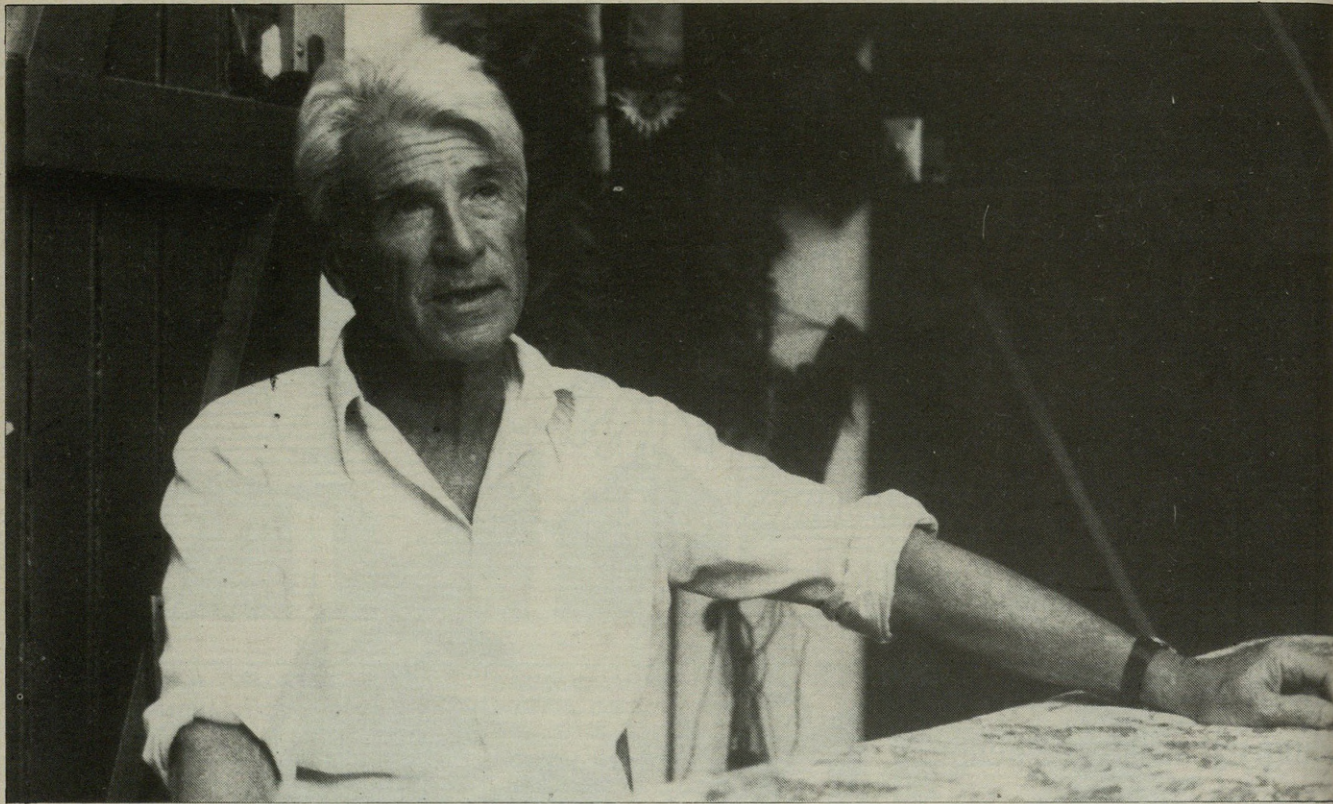

FELIPE OYHAMBURU

«Azken urte hauetan dantza munduak behera egin du»

«**H**auetik hurbil dagoen Argeles-en jaioa, Ipar Euskal Herriko kultur mailako erreferentzia garrantzitsu bat dugu ezbairik gabe Felipe Oyhamburu. Oldarra eta Etorki dantza talde haundien zuzendari hainbat urtetan, irratigizon bestalde Radio France Pays Basque-n lau urtez, Pizkundea kultur erakundeko lehendakari orde, orain jubilatuta delarik hiztegi baten prestatzen ari da, zeinak 25.000 deitura bilduko dituen hiru hizkuntzetan. Miarritzen hartu gaitu».

Euskararen bidez ezagutu duela abertzaletasuna aitatu digu hasi bezain pronto Felipe Oy-hamburuk. Errepublikaren azken urtetan he-goaldetar anitz Iparralderat abiatzen hasi zelarrik, jende harekin harremanetan jarririk hartuko zuen euskal kontzientzia: «Larresoron egon nintzen ezin ikasiz, gero Ezpeletan gutiago ikasiz, eta Alduden piskat gehiago ikasiz, baina orduan maiten nuen Parisen zegoen Alberroren alaba, geroztik harekin esposatu naiz, eta badakizu bihotza gaizki duzularik ez duzu gogorik euskara ikasteko, eta ez nuen ikasi. Paristik bueltan Miarritzen, orduan pakean zen, Alemanak joan ziren, eta hasi nintzen Oldarra dantza taldeaz okupatzen, eta bazen Oldarran zarauztar bat, berak ez zekien frantsesa, eta orduandik hasi nintzen euskaraz mintzatzen; geroztik adiskidetu nintzen Telesforo Monzonekin eta Telesfororekin beti euskaraz ari ginen, beti euskaraz. Gero Parisen kokatu eta berriz arrotzu. Eta badu hamar bat urte hemen naizela eta lehen baino gehiago ikasi dut».

Euskararen ezagupenaren bidez ezagutu duzula abertzaletasuna aitatu izan duzu. Gauzak honela, nola bizitu zenuen Munduko II. Gerrate garaiko abertzaletasun hura?

Abertzaletasunarekin lehen harremana Ondarribiko mutiko bat medio izan nuen; desterratua zen hura, 38an edo, Felix deitua, eta nik erran nion: «*Tu eres español?*»; eta berak: «*No, soy vasco como tu*», harritzekoa zen el zazpi urte zituelarik...

Hemen kokatu ginen, Miarritzen genuen etxe ba-

—«Mundu—
guztian erakutsi dut
euskaraz
kantatzearekin
euskara ez dela
espainola bezala,
frantsesa
—bezala»—

tean, eta orduan, 39an, baziren Sota, Villalonga, Al-dazabal, Urbietan... sekulako desterratuak, eta orduan hasi nintzen abertzaletzen jo ta kea; gainetik, baziren hemengo batzuk abertzaleak, gutti baina baziren; bazen bat, Saseta, euskal armadako kapitanaren anaia, dantzaria, euskara zekiena, eta halaxe, jende honen berotan, abertzaletu nintzen errotik.

42a arte ondo geunden, ez nuen problemarik izan; baina 42an Miarritzen nintzelarik galdetu zidaten alemaniarrek euren alde lan egiteko, eta ez nuen onartu. Etxetik ihes egin eta Parisen kokatu nintzen, pentsatuz hobeto gordetuko nintzela; han gaizki pasatu nuen, osasuna galdu, beti ezkututzen... baina segitu nuen beti euskadunen gauzekin. Bazan han dantza talde bat, eta kantu talde bat, ezagutu nuen Alberro, Landaburu, Epaltza ere, errefuxiatu haundiak...

Asko aldatu al ziren gauzak Parisen?

Ni denbora hartan sekula baino abertzaleago nintzen, terriblea nintzen. Guk bagenituen kantauk orain kantatzen ez direnak: «*Ante el irrintzi intrepido/ gora la bandera euskotarra/ fuera la sangre hispana/ mientras dura la invasión. / Unámonos, todos los vascos/ olvidando nuestras penas/ y rompamos las cadenas/ del yugo franco-español. / A vencer! A morir! / que la victoria nuestra a de ser/ que nuestro triunfo será/ el que a Euskadi la dicha traerá. / Gora Euskadi askatuta!... oso abertzaleak ginen.*

Halere, hemen izan zen korapilo bat gutxi aipatzen dena, baina hemen izan ziren abertzale batzuk Alemanen aldekoak, guti baino aski ezagunak. Zorionez Laffite apezka eta Legasse bereziki alemaniar-

rrer kontrakoak ziren, ze besteek nahi gintuzten eraman Alemanen alde.

Hori oso inportantea izan da, eta biziki gaizki atxeman dut bestaldeko berrikerari batzuetan ikusiz «Eugenio Goienetxe ha salvado mucha gente, muchos abertzales, mucha resistencia», Alemanen alde zen ziurki, eta harekin beste batzuk.

Ni adiskidea nintzen Alberroekin, Aldabururekin ere, eta bistan da, sotatarrek eta villalongatarrek erraten zutelarik «Alberro eta Landaburu podridos, con los Alemanes...» ez zirela batere Goienetxe bezala; horiek zuten Agirrek eman mandua. Hori erran behar da.

Zer dela-ta besarkatu zenuen aurrerantzean hainbat ospe eta izan eman dizun dantza munda?

Hemen hasi nintzen, 42an, Olaetaren aitarekin; erran zautaten «zuk badakizu akordeona eta taldeak behar luke akordeonista bat, zatoz!», eta halaxe ekin nion dantzak ikasteari. Gero, Olaetak erabaki zuen Bizkaierat joan behar zela, eta joan baino lehen dantza guztiak erakutsi zizkigun, dantza asko ikasi genituen azken momentuan, bainan gero alemanekin gertatu historia hori medio Parisera joan nintzen eta han segitu nuen.

45ean hasi nintzen, ja hemen nintzelarik, Oldarra talderekin, 8 urtez. Gero Oldarrako batzurekin hase-rreru eta Etorki sortu nuen 54ean, eta Etorkirekin ibilia naiz mundu guztian baina laguntzarik gabe. Frantsesek ez gaituzte lagundu, euskaldunek ez gaituzte lagundu, eta pentsatzen dut honelako lanak premiazkoa dela, mundu guztian erakustea euskaraz kantatzearekin euskara ez dela espainola bezala, ez dela frantsesa bezala; jendek ez dakite hori, munduko leku anitzetan ez dakite zer den Euskadi. Euskadi ezaguna izan da Gernikan denboran, gero berriz ahaztuta, orain berriz ezaguna ETArri esker... baina oraindik askok ez dakite zer den Euskadi.

Guk eramaten genuen espektakulo bat oso euskalduna, oso autentikoa, baina teatrokoa egina, profesionala piskat: dantzari batek ez zuen bere txapela galtzen edo... eta honelako gauzak, eta hori Euskadirentzat sekulako lana da, sekulakoa, nik hamaika aldiz erran dut nola oraingo gobernua ez duen pentsatu honelako bat behar zela, ez orkestra bat, Guridi bat noizean behinka ematen duena, eta gero Brams, eta gero ez dakit nor. 37ko Jaurilaritzak berehala Eresoinka egin zuen, korua oso ona zen, bazen orkestra... Euskadirentzat sekulako propaganda. Orain nola ez dute gauza bera egiten? Dantza talde bat sortu, han Hegoan badira dantzariak izigarri onak, talde onak dira...

Nola ikusi duzu urteotan dantza nahiz Ipar nahiz Hegoan?

Beno, nik sartu ditut neskak dantzetan, ez zen ikusten hori ere; orain Xiberuko maskaradetan hasi dira emaiten, zertarako ez? Badakigu azkeneko

—«Iduri»—
du orain
abertzaletasunaren
kontrakoek nahi
dutela ere euskara
—salbatu»—

mendeen neskak ez zirela sobera ikusten salbu Nafarroako dantza batzuetan, Leitzako Ingurutxoan kasu, ba lehenago bai, orain badakigu lehenago neskak aritzen zirela dantzan, jakina, elizak kendu ditu.

Hegoaldean klasikoa edo modernoa egiten dute, ez besterik; badakit Urbeltz hasten dela piskat teatroko gauzak egiten baina ez dut ikusi. Pentsatzen dut nere ejenploa jarraitu behar dutela absolutoki, horrek erran nahi du, funtsean egiten dena autentikoa izaki formari dagokionean fokoak, makilajea, eta antzekoak erabili behar direla.

Talde onak badira herrikoi mailan, oso onak, baina bi dantzaren artean joaten dira, pausatzen dute ikurriña, hartzen dute makila, gero esplikazionik ez... ez dakite. Bada lan bat egiteko, eta nik ez dut esaten neregatiki, nik esaten dut Euskadirentzat. Hori da nere betiko esperantza eta ez dut egin.

Betidanik defendatu izan duzu profesionaltasuna dantzaren indartzeko, ezta?

Nik hamaika saio egin dut nere taldea profesionala egiteko baina ez zen errez; nere dantzariak, nere kantariak lan egiten zuten, eta dantzari onak formatzeko urteak eta urteak behar dira, eta horregatik diot bestaldean asko dantzari biziki onak direla, falta zaie profesionalismoa, eta hori etorri behar da nik uste.

Oldarra bezala saiatu ginen bizpahiru aldiz profesional bezala bizitzen eta ezin, oso zaila izan zen, ez zen aski irabazten jendea pagatzeko eta bazen sobera lana afizionatu batentzat, eta afizionatu batek badi bere lana.

Nere beharra zuten Hegoan; nik sekulan ez dut konprenitu nola Hegoan duzuen diruarekin nola ez nauzuen deitu: «zatoz Bilbora, zatoz Donostiara, eta hemen dauden elementu onekin, eta zuk dakizunarekin eginen dugu zerbait», eta ez da ezer egin.

Pentsatzen dut Hegoa eta Iparra ez direla aski eza gutzen; dena den nik erraiten dut behar litakeela Euskadiren propagandarentzat talde on bat edo batzuk, ongi ordaindua, mundu guztian ibiltzen eta gauza herrikoiak erakusten baina behar den bezala, pena da, pena da, etorriko da e! Ze Euskadik behar du bere burua ezagutarazi, politika mailan ezaguna da, baina beste mailan ere balitz zerbait...

Ni penaz joan naiz ikusiz nahi nuena ez dudala lortu. Nahi nuen talde profesional bat, lan izugarri on bat ersiesteko, eta hori ez dut lortu.

Oldarra bezala saiatu ginen bizpahiru aldiz profesional bezala bizitzen eta ezin, oso zaila izan zen, ez zen aski irabazten jendea pagatzeko eta bazen sobe-
ra lana afizionatu batentzat, eta afizionatu batek ba-
du bere lana.

—«Behar—
litake
Euskadiren
propagandarentzat
dantza talde on bat
edo batzuk, ongi
ordaindua, mundu
guztian
—ibiltzen»—

Nere beharra zuten Hegoan; nik sekulan ez dut konprenitu nola Hegoan duzuen diruarekin nola ez nauzuen deitu: «zatoz Bilbora, zatoz Donostiara, eta hemen dauden elementu onekin, eta zuk dakizunarekin eginen dugu zerbait», eta ez da ezer egin.

Pentsatzen dut Hegoa eta Iparra ez direla aski eza gutzen; dena den nik erraiten dut behar litakeela Euskadiren propagandarentzat talde on bat edo batzuk, ongi ordaindua, mundu guztian ibiltzen eta gauza herrikoiak erakusten baina behar den bezala, pena da, pena da, etorriko da e! Ze Euskadik behar du bere burua ezagutarazi, politika mailan ezaguna da, baina beste mailan ere balitz zerbait...

Ni penaz joan naiz ikusiz nahi nuena ez dudala lortu. Nahi nuen talde profesional bat, lan izugarri on bat ersiesteko, eta hori ez dut lortu.

Ze eritziz aztertuko zenuke azken urteotako dantza munduaren bilakaera?

Azken urte hauetan dantza munduak behera egin du; bi mailetan: lehendabizikoz dantza herrikoietan, ze asko dantza izan dira desagertuak. Zaharrek bazekiten dantza batzuek desagertu dira.

Gero, teatro mailan ez dugu ikusten aitzinamendurik, aurrerapenik. Musika sailan zenbat kanbiamendu eta zenbat gauza berri sortu diren! Imanol, Urko... eta dantzan ez. Nola hori? Ez dakit ba.

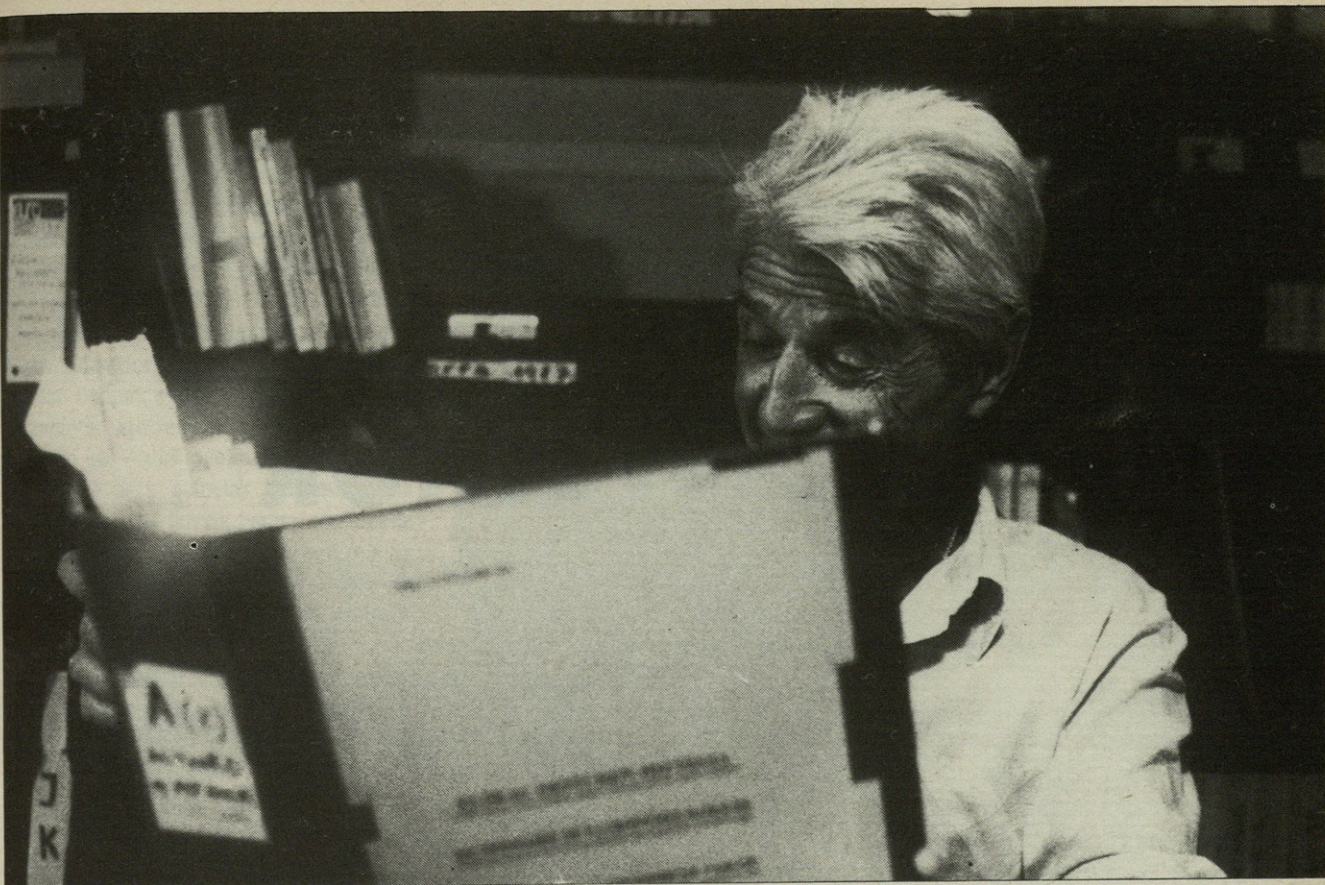
Nere kasuan dantzak ez ditut inoiz sobera luze egin. Badakizu tradizionalistak nola diren; erraten dute «*Has cortado el Baile de la Era*», baina nik erraten diedana «*eso dura 11 minutos, tres veces esto, cuatro veces esto...*», Bizkaiko dantzak moztu behar dira, bospasei herrietako dantzak bildu elkarrekin, esplikatzu bistan da; espektakuloak 'a la americana' egin behar dira, azkarrak.

Zer uste duzu dagoela egiteko dantzaren esparruan?

Behar da dantza herrikoiak salbatu, hiltzen baldin badira ze inporta du Etorki, Oldarra... ez dira behar. Lehenik salbatu Xuberoa, Bizkaia, Gipuzkoako dantzak; duela mende bat Gipuzkoako dantzak ziren Euskadiko zailenak, eta galdu dira piskat, gauza aberats-
aberratsa zelarik.

Gero, herrietako taldeetan beti badira akats batzuk, batek galtzen du bere txapela, edo sobera denbora pasatzen da pieza batetik bestera, eta behar da ondorioz demostrazio mailako talde bat, talde profesionala, eta profesional horiek emanen diete gustoa txikiei segitzeko. Guk ez dugu hori. Errusian badituzte 20ren bat talde profesionalak, Ukranian, Georgian, etab, han ikusiak ditut bertako dantza batzuk izugarri ederrak! eta ez dakizu ze propaganda egiten den honelako dantza talde bat ikusten dela.

Irratigintzan ere aritua zara urte anitzez, azken urteetan Radio Pays Vasque-n. Euskarazko irratiak ze eremu betetzen du zure iduriz Iparaldean?

Pentsatzen dut irrati libreek horiek hartzen badute indarra gehiago orduan ofizialek beharko dutela gehiago eman; halere pentsatzen dut euskaren alde anitz egiten dela, hemen ez dira gaizki, lan asko egiten dute, gauza anitz...

Hemen jendeak irratia entzuten du, eta are gehiago, abertzalea ez den baserriko jendea hasten da lru-legiko irratia entzuten, eta hori asko da. Ni ere entzuten ninduten, nik anitz entzule banuen. Berdin neri esker baserritar horiek, abertzale ez direnak, gureganat etorri dira.

Pizkundera elkarteko lehendakari ordeko zaitugu bestalde. Euskal kulturaren problematikaren baitan aldaketa zenbait aldarrikatu da berriki. Onerako?

Iduri du piskat hobeto gaudela, iduri du gauza batzuk lortuko ditugula, ikastolak ukanen dutela omen diru piskat, laguntza piskat. Eginen dute omen zentro kultural bat laister; ikusiko, ikusiko... ez da berdin lehen bezainbat gaizki, baina euskara salbatzeko behar da indar haundi bat, euskara hemen hiltzorian delako. Ikastola behar da salbatu, behar da indartu.

Gauza batzuk gertatu dira bide ezberdinetan; konparazione batean iduri du orain abertzaletasunaren kontrakoek nahi dutela ere euskara salbatu. Iruditzen zait beti eskuinaren alde botza ematen zutenak, Inchauspe eta hola, azken finean baserritarrak, horiek ere nahi dutela ere euskara salbatu. Nik uste izango da aski fite elkartasun bat.

—«**Nahi**—
nuen
talde profesional bat,
lan izugarri on bat
erdiesteko, eta hori
ez dut
—lortu»—

Nik erraten dut bederen salba dezagun euskara. Gero beste mailetan ikusiko dugu. Euskarari buruz ez da bakarrik gure etsaiaren eskuetan, gure eskuetan da.

Iduritzen zait orain ez garela behetik joango, goitik joango gara nik uste. Badakizu Nafarroan nola pasatu den e! galdu dute, galdu dute, eta orain ja ez dute gehiago galduko.

Hitz aspertuak aurrera egin du Feliperen etengabeko jarioa medio. Bere pentsakeraz gauza anitz egiten ari da Iparraldean euskara eta euskal kulturaren berpizteko. Abertzaleek ere—ezustez dio berak— egundoko urratsak eman dituzte azken bozketan, eta horrek biziki poztzen du azken hitzetan aitatu digun moduan: «Duela 40 urte oso gutti ginen, bizpahiru dozena, hortakoz gazteriari erraten diotet «*zuek nahi duzue dena eta berehala*»; ni bezalako batentzat telebista, irratia euskaraz entzutea, eta holakoak izugarritzko aurrera-pausoa suposatzen dute. Hainbeste abertzale—10.000 gara hemen— gaudelarik, batzuk diote gauza anitz lortu dugula, berteak hori ez dela aski, ez dela ezer ez, Nafarra ez dela euskalduna, eta horretan da korapiloa. Halere, gauzak argi daude: ez dugu euskaldun izaterat utzi nahi, guk nahi dugu euskaldungoa lortu, askatu eta hedatu.

J.J.PETRIKORENA

Udazkenak halatsu segitzen badu
ur premia areagotuko da arras

URIK EZ, EUSKADI LEHOR

Euskadi nozitzen ari den lehorte medio ur gosea hedatzen ari da han hemenka. Enbaltseak, 34 guztira, euren kapazitatearen %40ra jaitsi dira; zenbait herri eta hirik, aspaldi

honetan, iturria itxirik dute kasik egun osoz; adituek diotenez egoera larria bizi dugu ezbairik gabe, eta are gehiago larrituko litzateke berau udazkenean euririk egingo ez balu.

Azken 50 urteetan ez da ezagutu enbaltseetan aurtengoa bezain urte lehorrik

Apirileko euri haundiez landa 88 abendutik gaur bitartean ez du ur *ttanttarik* egin urte osoz Euskal Herriko zeru azpian. Dagoeneko, enbaltseetarik gehienak euren kapazitatearen %40an daude azken datuek aditzera eman digutenez. Joan den urtean, eta sasoi honetan gutxi gora behera, %74ean zeudenean. Urte amaiera bitartean ziurtaturik dago halere egun arras preziatua bilakatu den ura egongo dena, zenbait herri txikitik batipat, zeintzuek iturri, erreka eta putzuetatik jazotzen duten *mana* gozua zisternaren zai —nork pentsa zezakeen antzekorik gure zeru goibelak ikusten ohituta gauden bezala!— jarriak badira ere aspaldi honetan. Eritzi orok dionez «*egoera honda-garria*» bilakatu da oraingoa. Eta gauzak antzematen diren bezala, datorren urterako apenas egongo da erreserbarik.

Gauzak honela, Bilboko Uren partzuergoko gerentea den Miguel Eizagirrek, Gipuzkoako Obra Hidraulikoetako arduraduna den José María Elosegui, Amvisako (Agua Municipales de Vitoria S.A.) Mikel Unzalo lehendakariak eta Ebroko Uren Partzuergotik emandako erantzunak bat etorri dira «*azken 50 urteetan ez da ezagutu enbaltseetan aurtengoa bezain urte lehorrik*» esatera koan.

%40ko kapazitatez enbaltseak

Gipuzkoako urak hamar enbaltsetatik ekartzen dira, horietarik lau Foru Diputazioaren esku daudelarik: Barrendiola, Urola Garaia hornitzen duena; Urkulu, Deba Garaierako ari dena; Aixola, Eibar alderako; eta Lareo, estreinatu berria berau, Goierriren kuidoan dagoena. Besteek, Donostia, Irún, Hondarribi eta Añarbeko zonaldeak hornitzen dituzte.

Gorago aipatu moduan, urtegiok nabarmenki husturik leudeke dagoeneko, euren kapazitatearen %45era jeitsiak batz bestek. Egoera honen ondorioak pairatzen hasiak dira zenbait herri: Getarian kasu ez da urik, eta kamioi zisternak baliatzen dira bertako beharren asetzeko. Gero, eta adibideekin jarraituz, Tolosa, Zarautz, Zegama eta Lazkao —besterik ere izango da ziurrenik— ur mozketak jasaten dituzte gauzez. Eibarrek ere —Axiolako presa %44az dagoelarik— larri hasi du iraila, jendea oporretatik bueltan eta lantegiak berriz ere martxan jartzeko ordua iritsi denean. Ur eskasiak bestalde, kalitate faltaren afera haizatu du Orío, Zarautz, Getaria eta Zumaian...

Ermua, 'mana' preziatuaren bila: Ermuak siku dago aspaldi honetan. Berau izan dugu uda honetako lehortearen adierazgarri deigarriena ez bairik gabe. Abuztuaren azken egunetan, hiru orduz soilik ziurtatzen zitzairen ura hiritarrei; Irailaren hasierarekin batera deposituak kasik hutsik ziren; jendea oporretatik bueltan; enpresak irekitzen...

Foru Diputazioak kamioi zisternak bidali zituen orduan. Ermuko Udala, eta luzera begirako soluzio baten bila, Eibarko udalarekin tratua egin eta Axiolako urtegitik letorkeela soluzioa erabakitzen du. Auzotarrak bien bitartean arraz larriturik, inoiz ez bait da antzekortik ezagutu. Osakidetza garai batean tifusaren beldur itxi iturri zenbait irekitzen dira, San Pelaio eta Eroskikoak kasu. Honekin batera, eta premiaren premiaz, urazpiko ikerketak egiten hasten da Udala Mallamendin, esperantzazko ura aurkituko dutelakoan. Dendak isterat jotzen dute, sanital egoera kaskarra medio. Mallamendin deusik ez. Eibarrekin gauzak luzerako...

José María Elozegi, Gipuzkoako Foru Diputazioako Obra Hidraulikoen arduradunak esan bezala «*Gipuzkoan maila egokia gordetzen duen enbaltsea tse bakarra Urkulu-koa dugu —edukiera totala 10.000.000 metro kubikotakoa izaki %70ean bait dago—, zeinak ez lukeen arazorik sortuko urte osoan euririk egingo ez balu ere*».

Bizkaiari dagokionean, eta José María Eizagirre Bilbo Haundiko Uren Partzuergoko gerenteak adierazi datuen arabera, Partzuergoa osatzen duten herriek —24 udalerrri, eta beste 9, zeintzuei ura ematen zaien, orotara Bizkaiako populazioaren %81a osatuz— ez dute arazo haundirik «*enbaltseen kapazitatearen arabera kasik %100eko hornidura ziurtatu bait dezakegu*». Bilbok, bestalde, Ulibarri-Ganboa (Zadorra) enbaltsetik edaten duelarik ez du nozitzen ur faltarik, nahiz eta enbaltsearen kapazitatea 200 milioi metro kubikotakoa izaki 61 milioitan aurkitzen den. Udazkenean ikusi beharko beraz. Gauza bera gertatzen da Ordunteko

urtegiarekin, 20 milioi metro kubikotako kabitaz 13 milioi baino ez ditu eta. Aparteko kasua gertatzen da, gero zehazkiago azalduko dugun bezala, Ermuko, non abuztuaren azkenetan egunez bost ordu soilik lehenik eta hiru orduz gero iristen zen ura iturrietara.

Arabako herrialdeak Zadorra, Urrunaga, Albina eta Gorbeako urtegiez baliatzen direlarik ziurtaturik dute, oraingoz beti ere, hein haundi batean ura, Aialako bailarako herriek ezik, kamioi zisternez hornitu beharrean aurkitzen direnak.

Nafarroan beste oilar batek egiten du kurruruku. Herri anitz geratzen da uda sasoiaren seko, baina aurtengoa areago lehortu dira bertako lurrak, eta enbaltseen ur kopuruak erabat murriztu.

Santa Cruzeko Partzuergoa osatzen duten Mendigorria, Larraga eta Artaxonako herriak (aurrerantzean Valdizarbeko mankomunitatera elkartu daitezkeenak, Faltzes barne) Riezuko iturburutik jazotzen dute

ura, egunero lau orduz (bi goizez eta bi arratsalde), gauzez erabat moztzen zaielarik.

Valdizarbeko mankomunitatearen urak berriz —Zirauki, Mañeru, Gares Obanos eta Artanoko herriak biltzen dituen— kantitate onean dabilta antza, ze egun osoz ziurtaturik bait dute suministroa. Hauek hain zuzen, Riezu ibaiaren adarretatik harrapatzten dute berea.

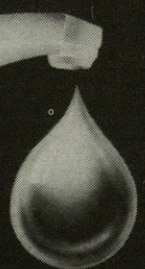
Iruñeako arroa osatzen duen Ur Partzuer-goari dagokionean antzeko zerbaitek faltarik ez da. Inguruko Astrain eta Muru Astrainen

Zarautz, Getaria, Zumaia, Orio: ur zikinetan ote?

Irailak 2an Osakidetzak publikoki zioen Orio, Zarautz, Getaria eta Zumaia-ko urak ez zirela edangarriak, salaketa bat egiten zuelarik zera argudiatuz «udalek ez zutela horrek berririk eman ederki asko zekitenean aste bete lehenago Osakidetzak bidali frogan berrir». Antonio Alberdi, Zarauzko alkateak, Castor Arrizabalaga Zumaia-koak, Mariano Camio Getarikoak eta Jose Maria Lizaso Oriokoak gogorki erantzun zuten «alde aurretik Udalekin harremanetan jarri behar zuela Osakidetzak, herriarengan sortu siktosia ekiditeko». Guzti honekin, etxe espezialdu baten eskutan jarri zituzten frogak Osakidetzak zioen arakin bat ez zetozen eta «sare munizipalek banatzen zen ura ona zelakoan. Halere, ura irekitek kontseilatzen zaie herritarrei inongo arazorik sor ez dadin, lehen aipatu etxearen —izena zeloski gorde da— erantzunaren zai geratuz. Erantzunak ura edangarria zela aipatuko zuen gure iturriek esan digutenez. Irailak 9an, eta lehengoari erantzunez, birritan, Osakidetzak hasierakoa haizatu zuen komunikabideetan: ur hori ezin da edan...

Zer dela-ta ez dira onartzen Osakidetzaren frogak? Ze oinarritan funtsatuz esaten du aurkakorik inongo izenik ez duen etxe espezialdu horrek? Urak ondo daude ala ez? Edangarriak dira ala ez? Zer sinestu behar du kaleko jendeak?... kasu hauetan, neurriak hobereena, neurriak hartzea.

Hoy tienes agua. ¿Y mañana?

Con el agua que gastas en darte un baño, tienes para ducharte hasta tres veces.

Si todas nuestras lavadoras y lavavajillas se utilizaran sólo a plena carga, se ahorraría agua como para abastecer a un pueblo de 15.000 habitantes durante todo un año.

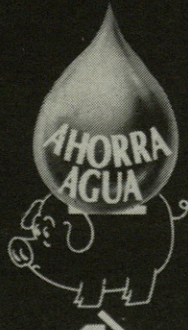
Nunca utilices el W.C. como papelería. Cada vez que usas la cisterna sin necesidad estás derrochando hasta 10 litros de agua.

En tu aseo personal, abre el grifo con moderación y no dejes correr el agua innecesariamente.

El lavado obsesivo de un coche provoca un desperdicio de agua igual al que necesita para beber una familia a lo largo de un año.

Un grifo que gotea supone una pérdida de 15.000 litros al año. Justo el agua que consume un lavavajillas en ese mismo tiempo.

Utilizando el agua adecuadamente, pueden ahorrarse hasta 100 litros por persona y día; lo que equivale a casi un día de suministro.

CONSORCIO DE AGUAS DEL GRAN BILBAO
AMVESA
AGUAS MUNICIPALES DE VITORIA-GASTEIZ, S.A.

**Jendeak ura alferrik
gasta ez dezan
hainbat publizitate
egiten ari da
komunikabideetan.**

halarik ere duela pare bat urtetik hona arazo latzak bizi dituzte: 12 urte daramatzate herritarrek bertako ura probatu ezinean, eta askotan gainera dakarren kiratsa medio

Gauzak antzematen diren bezala, datorren urterako apenas egongo da ur erreserbarik

garbitzeko ere ez zaie baliogarri. Bertan dituzten deposituak bestalde oso egoera txarrean aurkitzen dira.

Zangotzako merindadean, Zangotza ezik beste herri guztietan nozitzen dute ur falta. Hain zuzen ere iturburu propiala dauka Zangotzak eta Aragon ibaiako urak ere probetxagarri zaizkio. Beste herrietan —Sada, Rocaforte, Ayesa, Galipentzo...— kamioi zisternak baliatzen dira.

Soluzioak nondik?

Epe laburrera, egunetik egunera latzagoa den arazo honen konponketa datozen hila-beteetan euria mara-mara egitetik badator ere, epe erdira hainbat soluzio 'serio' iragarriak dira dagoeneko. Gipuzkoan, Orio, Zarautz, Getaria eta Zumaia-ko herriek, urtean joan eta urteak etorri, uda partean —biztanlegoa milaka pertsonetan gehitzen dela— bizi dituzten mozketak 2 edo 3 urtetan konpon daitezkeela aitatu digu Getariko alkateak, Errezil eta Azpeitia artean eraikiko den Ibai-Ederreko presa medio, zeinaren obrak hastekotan dituen Foru Diputazioak 60.000 milioitako aurrekontuez.

Nafarroako Erdialdeko uren normalizatzeko Mairagako urtegia eman da soluzioztat nafar gobernutik. Irailean hastekotan ziren klorazio sistema eta balbuleria osatzeko obrak, Tafallatik Olitera bitartean doazena, eta espero da, 1990erako enbaltzea beterik egotea. Ujue da zonalde honetan egoera larriena ezagutzen duen herria, eguneko bi ordu soilik hartzen delarik bertan ura, eta

Kaletarrak ezezik baserritarrak ere nazkaturik izango dira honez gero. Abereentzat ur izpirik ez, soroen goatzeko ere ez... hamaika sosa gastatu behar etxaldearen mantentzeko!

enbaltsea eginez gero ere, azken muturrean geratzen dena. Etorkizuna zalantzazkoa dute halere, inguruko Santakara, Mérida, Zarrakastelu, Figeroles... plangintzatik kanpo geratzen dira eta egun dituzten iturburuak kasik agorturik dituzte.

Barranca aldeko zonalderako Urdalurko urtegia prestatu nahi da. Irailerako haste-koak ziren obrak. Irurtzun aldean ere, Iribaseko iturburua probetxatuko duen sarea zabalatzeko proiektu bat dago beste zenbait herri ere bertatik edan dezan.

Espainiako tanta hotza

Eta nola diren gauzak; Espainiako Levante eta hegoaldean egundoko euriak izan dituzte; ondorioz zortzi hildako, hiru desagerturik eta mila milioitako galerak. *Gota fria* deiturikoak sortarazi omen gertatutakoak, zeinak Catalunyarako bidea hartu duen. Urte osoz nozitu den lehortearen akabera tragikoa ezbairik gabe.

Gurean, Euskadin, lehor. Azken 50 urte-tan ez bezala. Egunkarietan ura aurrezteko esaten zaigu: bainu baten uraz hiru dutxa

har daitezkeela; komunak ez paperaz itotze-ko, zisternari ematen zaion bakoitzean 10 litro ur gastatzen dela; garbiketarako iturria ez irekitzeko topera, moderazioz baizik; kotxe baten gehiegizko garbiketarako famelia baten ur osoan behar duen ura alferrik gastatzea suposatzen duela; ura egoki erabiliz gero 100 litro aurreztu daitezkeela pertsona bakoitzeko egunero... gaur ura duzu, eta bihar?

Ikasi beharrean gaude ura preziatzen.

J.J.PETRIKORENA

EUSKAL

**EUSKARAREN I.
ERAKUSKETA
OROKORRA**

LAGUARDIA

Irailaren 7tik 17ra
UDALETXEA

EUSKO JAURLARITZA

HIZKUNTZ POLITIKARAKO IDAZKARITZA NAGUSIA

ZINKUNEGI
O P T I K A

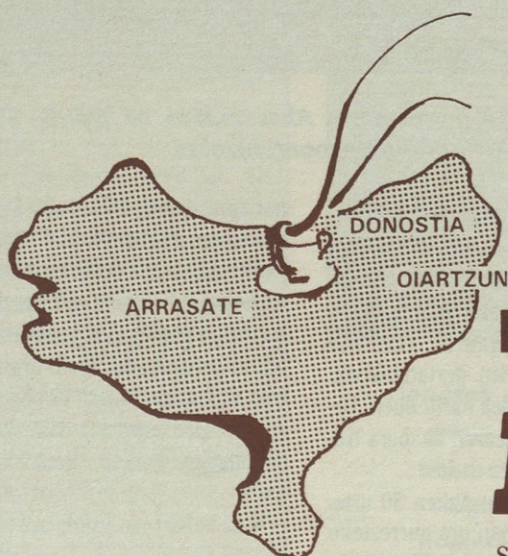
NEGUI
I C O

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.

Café de Colombia

LA CASA DEL CAFE

San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12—35 49 14

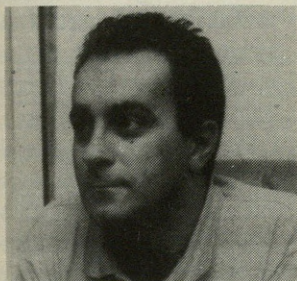
Erranak erran

«IZAN EUSKALDUNI» KANPAINA

“Herri erakundeak kontutan hartu gabe ez da instituzioetatik berreuskaldunduko. Makroeuskaltegiak primatzea ez da herri batek bere hizkuntza berreskuratze behar duen filosofia. (...) Gaur egun marko territoriala gaintitu eta zerbitzuak behar diren lekuetan ziurtatzen duen erakunde bakarra AEK da.

Sabin Gaztañaga.

(«Hemen», 89-11-8).

EUSKAL TELEBISTAREN ETORKIZUNA

“ETBk oso etorkizun iluna du. Ez da errentagarria. (...) Publizitateak egiten du errentagarria telebista. ETB-1ek ez du errentagarria izan beharrik, hortxe datza planteamendu batzuen okerrik handiena. ETBk kate kulturala izan behar du, eta kultura gure gizartean ez da inoiz errentagarria izaten, beti izaten da defizitariora.

Joanes Urkijo.

(«Eguna», 89-11-7).

EUSKAL ESKOLA PUBLIKOAZ

“Eskolaren diseinuari buruzko eztabaidak komunitate eskolarraren mugak gaintitu beharko lituzke. (...) [Hezkuntza Sailak] zirriborroa idazteko ez du inorekin kontatu eta entzungor egin diote debate zabal bat burutu arte legearen tramitazioa atzera zezaten ikastolek eginiko eskaerari.

Jon Basterra.

(«Egin», 89-11-8).

UDAL GUZTIEN ELKARTASUNA ZAILA IZANGO

EUSKAL KULTUR-ETXE OROKORRA ERAIKITZEKO ASMOA IPARRALDEAN

Pierre Joxe ekainean Kanbora etorri zelarrik, Hazparneko Pina-tel auzapezak barne ministrariari luzatu zizkion eskarien artean *euskal kultur-etxe orokor* baten eraikidura zegoen. Antza denez, Parisetik 3 milioi libera igoeriko omen dituzte, eta beste hainbeste Akitaniako Batzarra eta Departamendu Jeneralaren eskutik.

Orain, Iparraldeko 153 udalen Elkartasuna erdietsi nahi da, nahiz eta badirudien hasiera batetik Baxenafarroako alkateak ez di-rela asmoarekin batere kontent, beharbada lehengo Euskal Herri-ko Kultur Etxeak eragindako Parisekiko menpekotasun antzekoa somatu bait dute.

Eraikuntzarentzat tokirik aproposena Baiona eritzi duten arren, dagoeneko Uztaritze auzapezak eskaini omen du bere herriko solairuren bat, eta gisa berean jokatu du Donibane Lohitzunekoak ere, kostaldeko hau barnekaldekoentzat urruti samar gerta baldin badaiteke ere. Asmoak aurreratu samar daudela dirudite bederen.

■ **EUSKAL** Idazleen Elkartearen antolakuntzapean, «Narratibagintza eta Kritika gaur» literatur ihardunaldiak burutuko dira urriaren lehen lau egunetan zehar. Nazioarteko idazle eta kritikari sonatuak helduko dira Donostiako Miramar Jauregiko egoitzetan solastatzera, euskaldunen artean Anjel Lertxundi eta Txuma Lasagabaster izaki hizlariak.

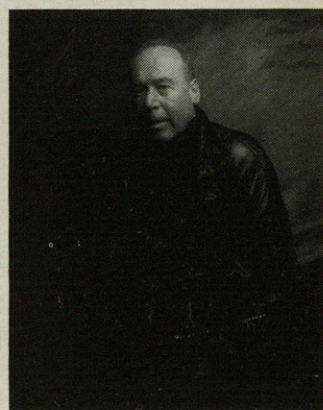
■ **TOLOSAKO** Bideoaldian urriaren 11tik 15era bitartean burutuko du Bostgarren Kolektiboaren antolakuntzapean. Ez da nazioarteko lanentzat tokirik egokitu, baina sormenezko bideo erakusketa nabarmenduko da euskal bideogintzaren panorama erakusten. Galiza eta Canarias-etik zinta lote ikusgarria ekarriko omen dute, estatuan barrenako kalitatezkoena omen dena.

Txutxumutxuka

«TXISTU & TAMBOLIÑ» BERRIRO KALERATUKO

□ Durangaldeko kuadrilak «Txistu & Tamboliñ» literatur aldizkaria plazaratzeari ekingo dio urte pare bateko etenaldia eta gero. Bostgarren zenbaki berri hau irilaren erdirako izango dugu, ohizko izpirituz, eta baita formato tankeraz ere.

MIKEL LABOAREN 12. DISKOA PREST DAGO

□ Hilabete honen azken aldera entzun ahal izango dugu Laboaren 12. diskoa. Zortzi kantuz osatua, horietarik bi Atxagaren hitzez eta bana Sarrionandia eta Brecht-enez. Hasiera batean «Txeroki» izenburuz aurkezteko asmoa zuen arren —«lekeitio» berri bat—, ez dio deitura berezirik ipini. Azala, oraingoan ere, Zumea pintorearen eskutik.

«KAKA ESPLIKATZEN» J.L. ZABALAREN 2. NOBELA

□ Laugarren liburua eta bigarren nobela Juan Luis Zabalak Elkar argitaldarekin ekarriko duena: «Kaka esplikatzen», gazte batak Virginia izeneko neska-lagun alemaniar bati igorritako gutun luzea. Bertan idazlearen erreferentzia autobiografikoak antzemango dituzu: squatter mundua, irrati libreak... Nobelan barrena «Hemen» astekarian kaleratu zenbait narrazio labur ere topatuko omen ditugu tarteka.

GORKA ARRESE

ANTTON EZEIZAK ZUZENDU «KE ARTEKO EGUNAK» PELIKULA
EUSKARAZKO LEHENA NAZIOARTEKO ZINEMALDI BATEAN

Donostiako Zinemaldiko pasarela espainiar zinemaren tranpolin

Urtero bezala, egitarau zabal bezain interesgarria zine zaletuarentzat, azken orduko produkzioak eta hainbat herrialdetako erreferentzien berri jasotzeko aukera dagoen neurrian. Besterik, ezer gutxi gehiago, mundutxo horren bueltan bizi den jendearen negoziotarako ez bada.

Zinemaldiak zine industriaren sostengatzeko sortuak izan zirela eza-guna da denontzat. Promozio, publizitate eta negoziotik haragoko beste helbururik gutxi. Lehiaketa eta sariak dira euskarri, oro glamour-ez koloretatuta: epaimahaikide gisan, os-

pedun zinegileak; pasarela desberdinetatik, star distiranteak eta erakunde desberdinetako kargudunak; inguruan, kazetari eta flashak. Itxura bilakatzen da protagonista, eta filmeak aitzakia.

Ukatzerik ez, kalitatezko zinema ikusteko eskaparate es-

kasa izaten ez dela, baina benetako eskaintzaren eta ikusteko aukera errealearen artean tarte handiegia suertatu ohi da. Ikusi baino gehiago, filmeak irakurri egingo bait ditugu biharamuneko egunkarietako sinopsi eta kritikak direla bide. Irakurketetatik jasotako erreferentzien ostean, bapoi, tximistazo baten gisan aldegingo bait dute hemengo pantailetatik.

Sosak dira mugitzen, eta ez pelikulak

«Batman» komertzial eta dagoeneko famatua lehenago

nork ikusi apostuak egiten hasiak dira honez gero, Estatu espainolean lehendabizikoz Donostian emango baita da. Beste guztiak gozatzeko egun bakoitzeko parada besterik ez, Zinemaldikoa izango bide da eta espainiar zinemaren traineiko eta atzenengo aukera.

Donostiak honelako zinemaldi baten antolatzeak daukan interesa turistiko propagandatikora murrizten da, eta horretan eta horretarako xahutzeak ditu Udalak 70 milioi pezeta. Noski, Gipuzkoako Diputazioak eta Eusko Jaurlaritzak laguntzen diote beste 23 eta 70 milioi gehiagorik hurrenez hurren. Orotara: 163 milioi.

Beste finantziatzaileen artean, publizistak leudekiz aurrezki kutxak, eta sponsor eta enpresa pribatu desberdinak: 45 milioi pezeta jarriko dituztenak.

Eta azkenik, Madrilgo Kultur Ministeriaritza: diru kopururik handienaz espainiar zinemagintzari errentarik handiena ateratzeko saiatzen dena, ezen 43 milioi pezetaren truke, Donostiako Nazioarteko Zinemaldiko Sail Ofizialean hiru espainiar pelikula ezartzeko aukera bereganatzen bait du, komunikabideak direla bitarteko munduaren zabaletik barrenako promozioa egin asmoz.

Euskal zinema produkzioa

Aurtengo Zinemaldiak berri pozgarrikeri ekarri du hala ere euskal zinemagintzaren alorre-

Kielowski poloniarren zinemagintza ezagutzeko sail berezia iragarri dute aurtengoan. Oraindik gogoan daukagu iaz ikusitako «Krotki Film o Zabijaniu».

ra. Euskaraz errodaturiko «Ke arteko egunak» filmearen estreinaldia eskainiko bait du, sail gorenean gainera. Lehen-dabiziko aldiz gertatuko da, gisa honetan, munduko maila goreneko zinemaldi batetan euskarazko pelikula bat pantailaratuko dela. Bertan eta Trenbide Filmeak produktoren eskutik Antton Ezeizak zuzenduriko zinta irailaren 20an emango da Victoria Eugenia antzokian.

Baina —betiere 'baina' mardarikatu hori aurkitzen bait dugu kasurik gehienetarako—, euskal zinemaren egungo errealitatetik zeharo urrun erazten digun partaidetza suposatuko du «Ke arteko egunak» pelikularen festibaleko presen-

tziak —nahiz eta filmean kontatzen denak Euskal Herriko egoera soziala bete-betean joko duen—. Zenbat pelikula errodatu dira azken urteotan

Euskal Herrian? Horietarik, zenbat euskaraz? Ze baldintzetan eta baliapidez gauzatu dira? Instituzio eta Telebistatik zenolako politika zinematografikoa planteiatzen da?

Industria zinematografikorik ez dago. Entrepresa pribatuak ez dira zinema munduan sartzen arriskatzten. Telebista ez da barne produkzioak egiteko gauza. Eta instituzio publikoetatik luzatutako erantzunak errepikakorra izaten jarraitzen du: ez dago dirurik, zinemaldiak sustatzen laguntzeko ez bada behintzat. Eta hala segituko du panoramak, gutxienik Kultura eta Turismo Sailak departamendua banandu ezintzat jotzen den bitartean.

Madrilgo Kultur Ministeritza ez da sekulan Donostiako Zinemaldiaz kexu izango. Ez eta espainiar zinemagintza.

GORKA ARRESE

Ez ikusi gabe geratu

Sail Ofizialeko:

- ☐ «Samsara», Huang Jianxin (Txina).
- ☐ «Homer and Eddie», A. Konchalovski (EEBB). 99 m.
- ☐ «Ke arteko egunak», Antton Ezeiza (Euskadi). 102 m.
- ☐ «Konsula», Miroslaw Bork (Polonia). 104 m.

Zabaltegi:

- ☐ «Langston-en bila», I. Julien (Br. Handia). 45 m.
- ☐ «Nire XX. mendea», Ildikó Enyedi (Hungria). 100 m.
- ☐ «Euri beltza», Shoei Imamura (Japan). 123 m.
- ☐ «Iturria», Yuri Mamin (Sobiet Batasuna).
- ☐ «Kaleko kontuak», Charles Lane (EEBB). 97 m.
- ☐ «Egizu beharrezkoa», Spike Lee (EEBB). 119 m.
- ☐ «Aurpegi koloreztatuak», Alex Low (Hong Kong). 118 m.

Kielowski monografikotik:

- ☐ «Przypadek», (Polonia). 112 m.
- ☐ «Krotki Film o Zabijaniu», (Polonia). 85 m.

J.A. Herrero: «Urtean 20 filme on ikusiz gero, balantzea baikorra da»

Donostiako jaialdira ekartzeko asmoz.

ARGIA.— Nola gauzatzen da hautapen batzordearen lana?

HERRERO.— Lana bikoitza litzateke, urritik otsaila bitarteko hilabetetan burutzen dena, eta hortik aurrerakoa. Informazio bilketa da aipaturiko lehen etaparen funtsa, oraindik filmeak ez bait daude ikusgai. Benetako hautapen lana, otsailetik aurrera gauzatzen dena da, herrialdez herrialdeko pelikula ikusketaz hain zuzen ere.

A.— Zenbat pelikula ikusten dituzue urtean zehar?

H.— Batzordean lau kide izanik, zehazki hautapenerako 450 bat filme ikusten ditugu bakoitzak, lauetarik bik pelikula guztiak ikusten ditugularik; beraz orotara 850 bat filme ikusten ditugu.

A.— Hautapena egiteko or-

duan, zein dira erabiltzen dituzuen erizpideak?

H.— Zinemaldiaren arauak asko murrizten dute hautapena, gainontzeko jaialdietan aurkeztu gabeak, urtekoak, fikziozkoak, 35 mm.takaok... izan behar bait dute filmeak. Geratzen den esparruaren barruan, interesgarrienak, zirrara sortzen dutenak hautatzen saiatzen gara?

A.— Kriterio geografikoa kontutan hartzen al duzue?

H.— Printzipioz ez, baina nazio berdin batetako filme kopuru handi baten presentzia ekiditen saiatzen gara. Dena den, ez gara nazio guztietako filmeak ekartzen saiatzen, kalitatearen arabera hautaketa egiten dugula.

A.— Zinemaldiaren gaia alde batetara utziz, nola ikusten duzu zinemaren gaur egungo egoera?

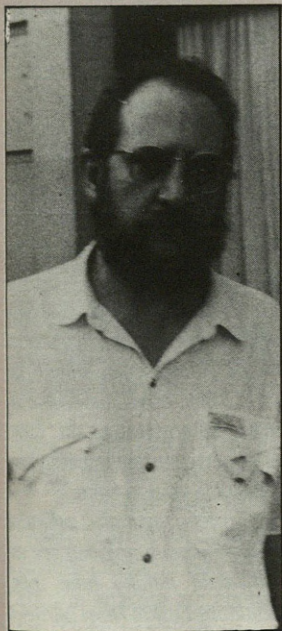
H.— Interesgarria suertatzen den filmeen batz bestekoa nahiko txikia dela esan daiteke.

Kalitate eskasa duten pelikula kopurua bikainak suertatzen direnak baino ugariagoa da. Urtean zehar interesgarriak diren 20 filme ikusten baldin badituzu, balantzea baikorra da, txarrak direnak ahaztu egiten bait dira.

A.— Eta euskal zinemari dagokionez?

H.— Euskal zinemaz hitz egin daitekenaren leloa aspaldidantik datorren leloa da. Neri ego kiago iruditzen zait euskal filmeez hitzegitea. Gauza orotan gertatzen den bezala, urte hobeak eta txarragoak daude. Aurtengoari dagokionez, ez dut uste txarrenea denik, baina ez gara ere baikorregi azaldu behar.

MIKEL ARRIETA

Kresalako zine-klubeko zuzendari izatetik, 79.ean zinemaldiko hautapen batzordeko kidea izatera ailegatutako 41 urtetako donostiarra dugu J.A. Herrero. Ordundik hona ehundaka pelikula ikusiak ditu, urtero zinema emaitza bikainena

TRENBIDEKO FILMEAK ZINE PRODUKTORAKO EKOIZLEA

Luis Goya: «'Ke arteko egunak' pelikulak nazioarteko zinemaren maila eman du»

Produktore gisara lehen urratsak «Kalabaza Tripontzia» marrazki bizidunen filmean eman ondoren, beste lan batzuren ostean Donostiako Zinemaldian estreinatuko den «Ke arteko egunak» filmearen produktore lanetan aritu da Luis Goya aurten, Trenbideko Filmeak produktora sortu eta fikziozko zinema deritzanean murgilduz.

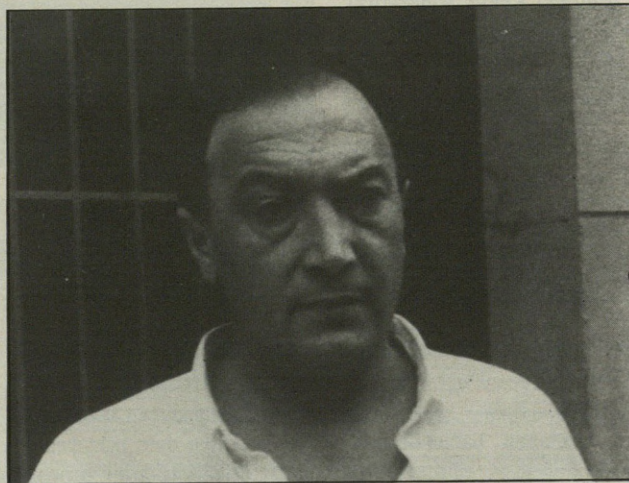
ARGIA.— Lan egiteko moduan alde nabarmena dago ekoiztu dituzun bi filmeen artean.

LUIS GOYA.— Animaziozko zinema guztiz araututako lana da, erregela berdinez burututako prozesoa, inprobisaziorako betarik ematen ez duen zinema hain zuzen ere. Irudi errealez buruturiko zinema ordea arras ezberdina da, paperetan idatzitakoa ez bait da beti errealtatean betetzen. Laburbilduz esan genezake, animazioko zinema tailer bakar batetan burutzen dela soilik, irudi errealekoa ordea tailer ezberdinetan gauzatzen dela.

Halakoetan gertatzen den legez, harat honat ibiliak dira filme honen egileek ahalik eta diru laguntza gehienak lortzeko asmotan. Halarik ere, nahi adinako diru kopurua lortu ez dutela esan behar, instituzioetatik luzatutako laguntzak ez bait dira hasiera batetan pentsatu bezalakoak izan, eta 130 milioi pezeta inguruko aurrekontu besterik ez dute baliatu.

A.— Aurrekontu horrekin nola da posible produkzio maila horretako filme bat burutzea?

L.G.— Guk hasiera batetik bagenekien produktora bakar batek ezin zuela halako filme bat burutu, horrela Bertan produkto-

rakin elkartu ginen. Bi produktora hauek bateratuz, aurrekontuaren zati bat estalirik geratu zen, ondoren subentzioetara jo genuelarik.

Honenebestez, aurrekontuaren hiru laurdena estalia egonik, produkzio zerbitzuekin jokatzeari ekin genion, ahalik eta baldintza onenak lortzeko asmoz.

Dirulaguntzak espero adinakoak ez izanik ere, ez diete bitarteko bikainenei uko egin filme honen egileek, osatutako ekipoa Estatu espainoleko mailan gaur egun lortu daitekeen onenetakoa suertatu delarik: Goldstein (sonidoa), Alfredo Mayo (fotografia), Salcedo (muntaija), Michel Portal (musika)...

A.— Ekipoari dagokionez

apostu gogorra egin duzue hasiera batetik.

L.G.— Guztiok ezagutzen dugu hemen egiten den zinearen kalitatea, eta guk hasieratik maila hori gaintzeko asmoa azaldu genuen, nazioarte mailan egiten den zinemaren batz besteko kalitatea lortu nahian. Horrek noski lehen mailako teknikarien beharra eskatzen du. Eta bai zuzendariren eta bai produktorearen izaera dela medio, hau azkenik posible izan da.

Baina gaur egun euskal zinemagintzak eskuarki jasotzen dituen diru laguntzak kontutan izanik, zaila litzateke produkzio maila honetako zinea egiten urteetan zehar jarraitu ahal izatea.

A.— Produkzio malla honetako pelikularik nekez egin

ahaliko da ordea aurrerantzean...

L.G.— Maila hori mantentzea posible ikusten dut baldin eta produktorak oinarri sendoen gainean oinarriturik baleude, ez bait dut uste noizean behineko zinemagileen elkarketaz kalitatezko pelikularik atera daitekeenik. Dena den, Euskadik momentu honetan jasaten duen egoera kontutan hartuz, nahiko zaila ikusten dut kalitatezko pelikulak burutzea, dirulaguntzak hain urriak izaten segitzen duten bitartean. Gainera orain kontutan eduki behar da, 'Semprun legea' delakoa erekin, Jaurilaritzak eta Madrilgo Kultur Ministraritzak emaniko laguntzak bateraezinak izango direla. Eta bide honetatik euskal zinema pikutara joango da. Zinemaren berregituraketa baten baitan gaudela esango nuke.

«Ke arteko egunak» pelikula-
ren distribuzioak nolabait ere es-
perimentalak nahiko luke izan,
produktora Euskal Herri barneko
zabalkundeaz arduratuko dela-
rik, eta gainontzekoa banatzaile
'ofizial' baten esku utzita.

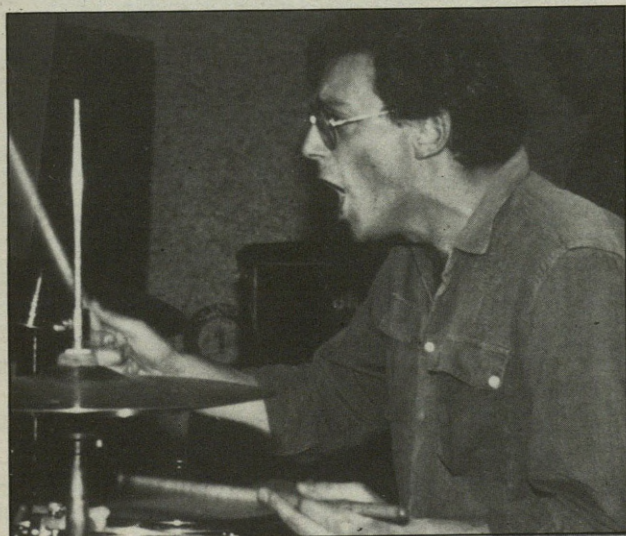
L.G.— Gure iritziz, Euskadi barruan pelikula bat banatzeko orduan nolabaiteko maitasunez behar da egin. Dena den Zinemaldian zer gertatzen den itxarongo dugu oraindik.

MIKEL ARRIETA

«SE OS VA A CAER EL PELO» SINGLEA BASATI-REKIN

Txorromorro: «Zarata egitetik estiloa fintzera jo dugu»

Musika egitea jendearekin sartzeko modu egokiena da donostiar hauentzat. Ska eta rock & roll-etik edaten badute ere, estilo ezberdinak nola konbina asma ezinik ematen dute denbora. Gaztetxe zirkuitoan mugitzen den talde honen berri eman digu Ferry bateriak.

Oraingo Txorromorroko batzu lehen Familia Iscariote-koak ziren.

Beren lehen diska oraintsu kaleratu bada ere, lau urte daramate elkarrekin Txorromorro taldekoek: Joxemi baxuan, Ferry baterian eta Jon gitarran eta ahotsa ipiniz. Donostiarrak hirurak, eta Ferryk adierazi digunez aspal-ditik musika mundoan sartuak: «beti ibili izan gara saltzeatzen; beste bateria batekin jotzen zuten ni sartu aurretik, banda kallejerotan ere ibiliak dira». Musika kanpo daramaten bizitza ere nahiko xelebrea denik ezin ukatu: «Joxemi hippya da,

squatean bizi da, etxe okupatua, pintatuz eta kalean joz ateratzen du bizitzeko; edozer gauza patroiaientzat lana egin ezik. Jonek etxaldea euki zuen untxi eta oilaskoekin, eta honek ere pintatu egiten du. Ni berriz tabernari ohi eta garraiolaria naiz».

Kanta beteranoak

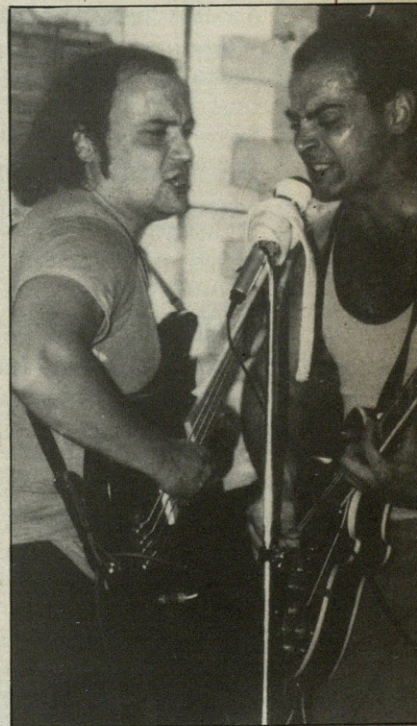
«Se os va a caer el pelo», Basati Diskak etxearekin kaleratu singlea bost kantaz osatu dute: «Autobiariak ez» («dagoeneko berandu bada ere»), «Africana»,

«Kotxe puta zikin hori», «Vamos a joderles» eta «Zure soldaduska ere ez». Kanta nahiko beterranoak, Txorromorro-k aurretik maketatzen grabatutakoak gehienak. «Orain arte nahiko maketa zikinak egin ditugu, txapuz hutsak, eta bagenuen gustoko genituen kanta batzu hartu eta txukunago grabatzeko gogorik. Horixe egin dugu eta nahiko gustora gaude; ez dago txarto lehenengo saioa izateko». Esan beharra dago gainera egunbete baino ez dutela egin izren grabazio estudioan, sartu eta egin. Itxuraz ez dute denborarik galtzen mutil hauek.

Jendea izorratzera

Musika jotzearen arrazoi nagusia zaletasuna dute, eta zirikatzile hutsak dira. Ferryk dioskunez, «beti sartzen gara jendearekin, ez dakit zergatik. Autobiaren kasuan ganberrada egitera doazela ikusi eta kanta prestatzen dugu, nahiz eta jakin ez duzula geldituko; edo nagusia izorratzera zoaz, edo Afrikara joan eta beltzek jaten duten misiolariaren istorioa kontatzen duzu. Inork soldaduska euskaldunekin egiteko planteatzen duenean ere, zertarako? Hala nola badakizu zer ez duzun nahi».

Beren musika ska eta rock & roll-ean oinarritzen bada ere, Ferryk zarata egitetik estiloa depuratzen jo dutela adierazi digu, eta ez dute inongo arazo-

«Betik sartzen gara jendearekin. Ez dakit zergatik».

rik beste musika estiloak onartzeko: «gai izango bagina gai bat reggea egingo genuke, bestea rockabilly, bestea heavy, denetarik. Askotan zerikusirik ez duten zatiak lotzen ditugu, bat ez datozenak, baina nola edo hala moldatzen ditugu. Ordu piloa galtzen dugu honetan».

«Txorromorro-k gaztetxe zirkuitora mugatu ditu bere kontzertuak, eta taldearen lehen diskoa promozionatzeko gira antolatzen ari dira; ziur jendea izorratzen jarraituko dutela.

XABIN MAKAZAGA

«HAU BURUGABEKERIA» IZENeko IKUSKIZUNA
ESKAINI ZUTEN LARUNBATEAN ZARAUTZEN

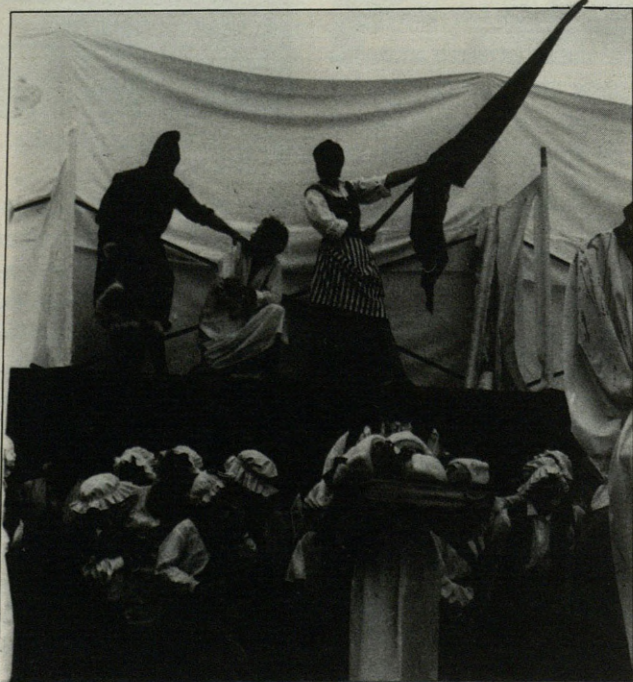
Ehun laguneko «Alproja» kale taldeak Frantses Iraultzako alde ezezaguna jokatu

Zarautzen ospatu berri den Euskal Jai egunean, herritarren artean osatutako «Alproja» taldeak bere hamabigarren ikuskizuna eman zuen, Frantses Iraultza gaitzat hartuta. Erregea kortesana batekin gaupasan zegoelarik heldu zen errebolta; baina ostean, gillotinak ere ez zuen paristarren gosea asetu...

Antzerki, dantza, estampa moeta honek badu ezaugarri kuriosoa eta berau bere definitzeko zailtasuna da; interpretazioa, dantzak, kantak barneratzen dituen espektakulua ikusi egin behar da. Gainera, hamabi urtefán erizpide batzuk markatuta izan

arren, «Alproja» taldeak ez du oraindik egiten duena zer den finkatu, egin egiten du besterik gabe.

Estampa deituriko montaje honek, esan bezala, badiu urteen poderioz finkatuak gelditu diren elementu batzuk. Obrak gidoi bat izaten du, ixtorio bat

Ordubeteko ikuskizunean herriko ehun bat pertsonak hartzen du parte: jokolari, musikari, atontzaile...

Urtero, irailaren 9ko eguerdiz antzerki jokaldia eskaintzen du taldeak «Munoa» kaleko ikustokian.

antzesten dute baina beti tartekatzen dira zenbait dantza eta kanta espektakulua osatuz. Normalean hiru agerralditan egituratu ohi dute, baina aldaketak ere izaten dituzte, duela urte batzuk, esate baterako, pastoral bat eginez. Inoiz falta ez den puntua, bestalde, gaiaren tratamendu ironikoa dugu, hots, obrak zerbait parodiatzea izaten du xedeetako bat.

Non sartu da frantses erregea?

Euskal irudia ere deitua izan den ikuskizuna normalki euskal gaien inguruan osatu badute ere, aldatzeko tendentzi hori badago gai aldetik eta aurten Iraultza Frantsesa hartu dute

gaitzat. Tratamendua, baina, ez da paristarrek egin duten bera. Obrak Iraultzak Erregea nahiko outside nola harrapatzen duenetik hasi, gillotinarei erabilpenak konpondu ez zuen Pariseko herriaren gosea erakutsi eta, azkenik, Asanblada Nazioneleko sesio bat erakusten digu, non Iraultzako pertsonai ospetsuen hitzetan nabarmentzen ageri den «Alproja»k Frantses Iraultzari buruz aditzera eman nahi diguna.

«Berrehugarren urteurrena zela eta gai egokia zirudien», azaldu digute Alproja-koek, «nahitaezkoa izan gabe, eta iraultza errealki izan zenaren agerpen bat egin nahi izan ez badugu ere, planteiatzen dugu»

Hamabi urte daramatzen Alproja Taldeak argi eta garbi erakutsi du bere estampa ez dela zaletasun soila, jaiak ulertzeko ikuspegia baizik. Azken urteotan festek hartu duten dinamika herritarra auzitan jartzera bultzatzen omen du, gero eta hedatuago baitago taloi bidezko festa. Jai bati giro eta izaera bertan parte hartzen dutenek ematen diotela garbi daukate Alprojakoei: «ez daukagu zailantzarik festak bizitzeak jendearen partehartze zuzena eskatzen duela, eta azkenaldi honetan jendea ikusle soila den espektakulua bihurtzen ari direla. Aktibotasuna bultzatu behar da eta hori ahalbidetzen duten tresnak jarri beharra daude. Gure lan hau horixe da, festetan partzipatzeko bide bat, jaiak arrakasta lortzen laguntzen duena gainera. Urtero gazte multzo batek udara ho-

Euskal Jaiak bestelako moldez

netan ematea adierazgarria da guretzat, baina, zoritxarrez, honelako roilo gero eta gutxiago dago».

Jendea mugitzea inportantea bada ere, moeta honetako muntaiak aurrera eramateko laguntza ezinbestekoa da, eta laguntza hori ez da dirura mugatzen. Partzipazioa eta horretarako tresnak aipatzen dituztenean festen programazio orokorrari buruz hitz egiten dute. Laguntza puntualek ez dute arazo hau konpontzen eta fes-

tak bere orokortasunean aldatu behar dira, bere kontzeptzioan. «Apostu bezala hartzen dugu hau, zeren lehendik eskasa den diru laguntza moztzen bazaigu, edota jartzen dizkiguten oztopoak areagotzen badira Euskal Jaietako ekintzarik garrantzitsuena bertan behera joango da, eta bildur gara apostu horri Udaletxeak eutsiko ote dion. Gure harremanak urtetik urtera okerragotzen dira, uzteko ideia ere izan dugularik. Alprojakook, hala ere, honetan sinis-

ten dugu, hau da gure festa eta ez gaude prest jaiak ezer egin gabe pasatzeko. Ikusi egin behar besteek ere hala pentsatzen duten», aldarrikatzen dute Alproja Taldekoek.

Apostua, beraiek dioten legez, ez da txantxetako eta eusteak merezi du, ez bait da zentzuzkoa bi mila ikusle inguru biltzen dituen antzerki, dantza, estampa desagertaraztea. Hamabigarrenez plazaratu zitzaizkigun Alprojakoei iragan larunbatez hiritarren festa bizi-tuz. «Gu, jendeak aguantatzen gaituen artean eta inork oztopo haundiagorik jartzen ez badi-gu, beste hamabi urtetan ere jarraitzeko prest gaude. Hau da guretzat festa».

Datoerreanean ere gauden ziur sorpresarik ekarriko digutela XX. mendearen azken hamar urteetatik hain gertu gaudela...

Iraultza frantsesa eta 200 urte gero 'égalité, fraternité eta libérté' inondik ere ageri ez.

lana eskatzen du, zeren bat bukatu eta lagun talde batek hurrengoa prestatzen eta lanean hasi behar du». Taula gainean lanean dihardutenez gain, hainbat lagunek laguntzen du musika, dantzak, jatzera, gidoia e.a. burutzen. Nortzu dira bada Alproja taldea? «Urtero desberdinak eta urtetik urtera partehartzen dutenak». Izan ere, batzuk urtero eginagatik

ere, kopurua aldatu egiten da, «Hau burugabekeria» obran hain zuzen, larogeitamarren bat izanen dira.

Bi mila ikusle inguru izaten dituen espektakulo honek lan haundia du, baina lana gehiago gogortzen da taldeari bere funtzionamenduan ezartzen zaizkion oztopoekin. Diru gutxi-ekin eta, noski, musutruk egiten da lana, horrelakoetan herri-

koa hitzak benetako zentzua hartzen duelarik. Ikusi ahal duguna lortzeko, hala ere, esfortzu handia da laguntza nahiko kaskarrarekin kontatzen bait dute. Obraren gauatzeko dirua Udalak jartzen du, bai, baina tajuzko dekoratu, jatzera eta besterekin kontatu ahal izateko irudimena jarri behar da. Esfortzuak, edozein modutan ere, merezi omen du estanpak arrakasta ziurtatua izaten duelako, hor bere izaera herrikoia eragina izanik. «Ikusle eta antzesleen arteko harremana zuzena da, ikusle den askok noizbait partehartu bait du, edota lagunak ditu».

Ordubeteko lanak gustora utzi zituen hala ikusle nola antzesleak, Zarautzen eskainitako azken urteotako obrarik ikusgarriena gertatu den honek Iraultza Frantsesaren 200. urteurren mitifikatuaren inguruko alderdirik xumeena erakustea erdietsi bait zuen, segur aski errealtate historikoaren pe-reko.

MIKEL ELORTZA

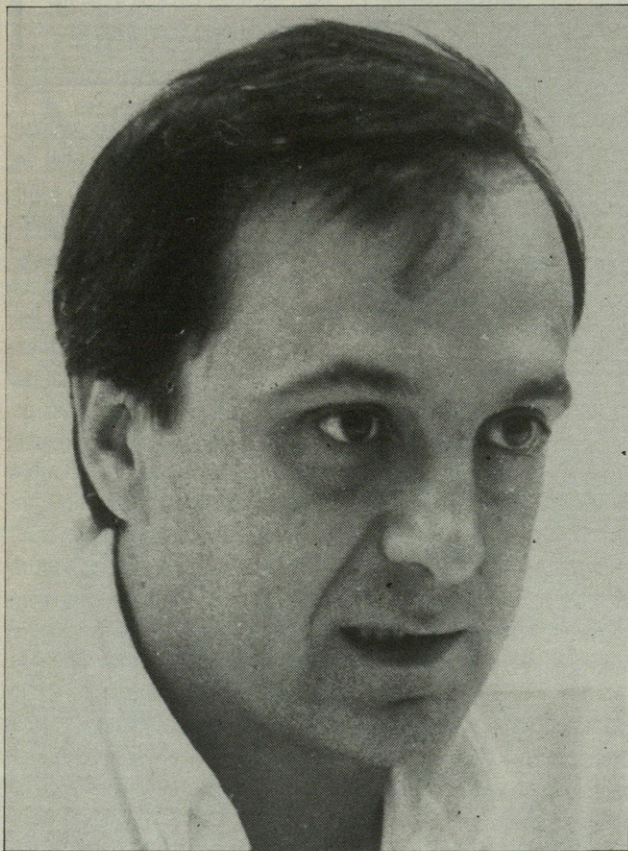
Antzerki herritarra

Ordubeteko kontua irauten duen honek, hala ere, lan esker-ga du atzetik. «Urtebeteko

«MINTZOEN MINTZAK», JOXE AUSTIN ARRIETAK
KALERATU BERRI DUEN 3. POESIA LIBURUA

«Susmoa dut zenbait autore zahar oso azkar hilobiratu ote ditugun»

Zazpi liburu dira dagoeneko Arrietaren lumatik agertutakoak, poesiakoa azkenengoa, duela urte bete edo burutu zuena eta «Mintzoen mintzak» izenburupean Elkar etxeak oraintsu ekarria. Euskal poesigintzari erreferentzia frango egiten dator, hala molde zahar nola berriari.

Idazleak dituen literatur erreferentziei buruzko birkokaketa egiten saiatu da. Nagusien artean, «Etiopia», «Marinel zaharrak» eta «Marginalia» aipatu dizkigu.

Zumetaren ilustrazio batez apaiindutako 115 orrialdetako liburua dugu «Mintzoen mintzak». Iragan mendeetarik abiatu eta Axular eta Lizardirekin batera, Artze eta Juaristiren erreferentziak irakur daitezke besteak

beste, euskal poesiak urteetan zehar eman duena nolabait gogoratu asmoz.

Euskal poesigintzaren inguruko jorraketa sakona entseiatu du Joxe Austin Arrieta, nolabait ere zenbait autore zaharrekiko, batipat Lizardirekiko, maitasuna agertzen duelarik. Halaber, poesiaz sentimendu frango azal daitezkeela azaldu nahi izan du idazle donostiarrak burutu berri duen lanarekin, gai politikoak ere barne direlarik.

ARGIA.— Zein izan da liburu hau gauzatzeko jarraitu duzun bilakaera?

J.A. ARRIETA.— Liburu hau bi kolpetan egin dago, orain dela bi urte bata eta igaz bestea. Aipaturiko bigarren kolpe honetan dextente aldatu nuen hasierako asmoa, poema mordo bat errespetatu baldin badut ere, berri asko gehitu dudalarik. Gerora aipatuko dugun «Mintzo zaharra» eta «Mintzo berria»ren arteko egituraketa bigarren garai honetakoa dugu.

A.— Liburuan zehar egiten dituzun euskal literaturarekiko erreferentzi ugariekin, poesiak nolabaiteko ordenamendu bat behar duela esan nahi duzu?

J.A.A.— Idazle guztiek saio edo liburu berri bat gauzatzeko orduan beti ere erreferentziekin jokatzen dugu, literatur erreferentziei buruzko birkokaketa bat hain zuzen ere. Behar bada liburu honetan aurreko-

tan baino nabariago da jokaera hau.

A.— Zer dela eta da joera hau hain nabaria?

J.A.A.— Gure ziklo poetikotan zenbait autore zahar oso azkar hilobiratu ote ditugun susmoa dut, eta ni Lizardiano peto petoa naizenez, Lizardiren berrirakurketa bat, birkokaketa bat burutu dut.

A.— Nola azalduko zenuke liburuaren zatiketa?

J.A.A.— Aintzin solasa delako lehen zatian, hitz poetikoren betiko bilaketa, norberaren barrunbeetara bueltatze bat gauzatzen da; ixiltasunetik hitz poetikoaren sorreraren fenomenologia txiki bat egiten da.

Mintzo zaharrak dena delako honetan, gure tradizio poetiko zahararen, edo ez garaikidearen (nahi baldin bada), errepaso bat dago, nere buruaren kokatze bat. Poesiaren basoaren barrenako gorabeherak lirateke hauek, lupaz edo konplizitatez irakurritz gero aipamen guztiak identifika daitezkeelarik.

A.— «Mintzo berria» delakoaren barruan jokaera ezberdina azaltzen duzu zenbait autorekiko, batzuk maitekiroz eta beste batzuk gorrotoz.

J.A.A.— Poesia ere, zergatik ez, izan daiteke polemikarako, liskarrerako barrunbe bat. Badakit zenbait ez zaizkiola egokiak iruditzen egiten ditudan gorabehera horiek, baina nere ustez poesia errealtate mota

guztietara iritsi daiteke, eta bi-
de hau jorratuz, terreno ezber-
dinetara ailatzen saiatzen naiz.
Zenbait poemen bitartez koka-
pen ideologikoa ere ematen
da, ez soilik estilistiko edo lite-
rarioa.

**A.— Bai, aipaturiko erre-
ferentzi literarioez gain,
beste hainbat erreferentzi
ere badakarzu: Mikel Laboa,
Txomin Iturbe...**

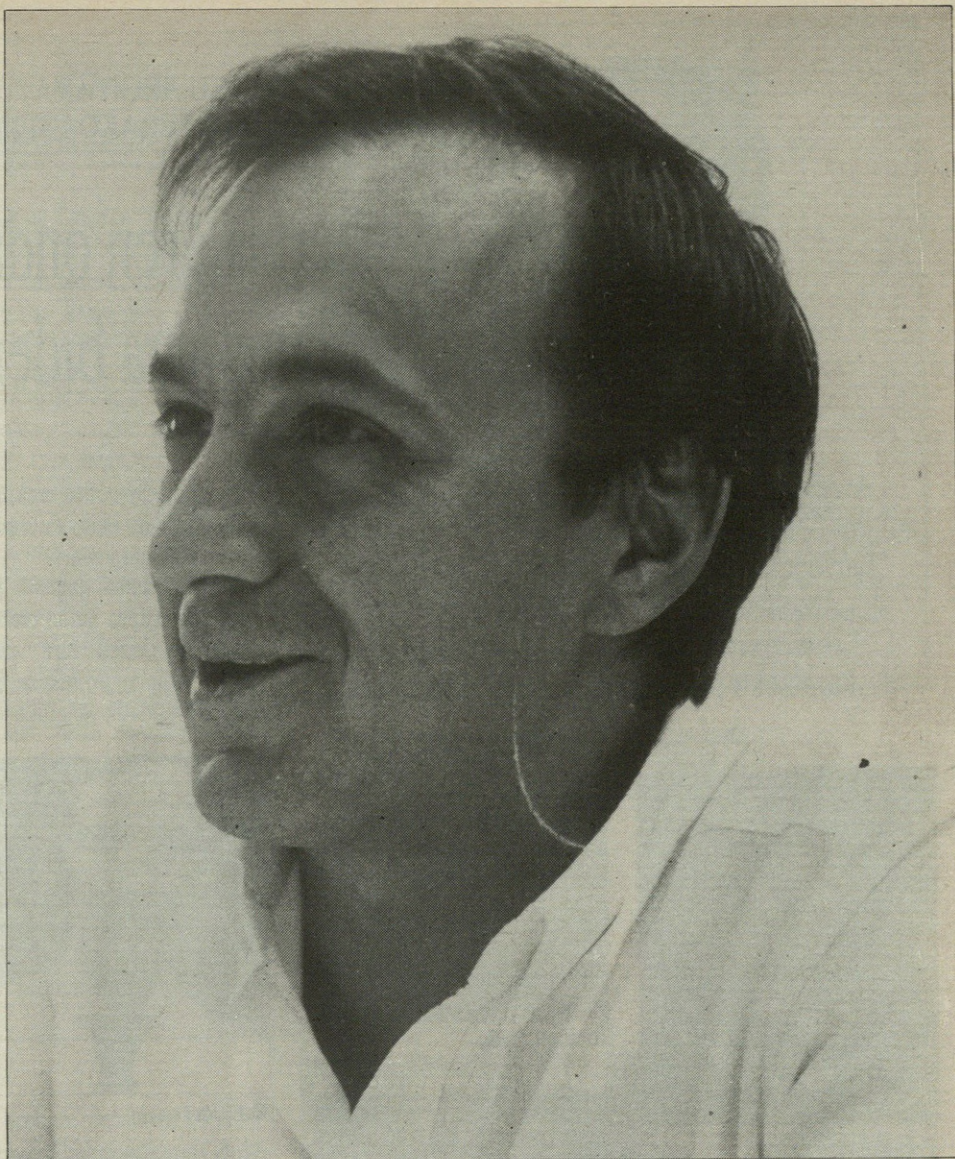
J.A.A.— Badaude sinbolo ba-
tzuk, bakardadetik poemagin-
tzaren esparru teknikotik ha-
rantza piskanaka hedatuz doa-
zen zirkulo konzentriko ba-
tzuk, errealtatea besarkatu
edo birkokatu nahian, eta zir-
kulo konzentriko horietan nere
era guztietako sentimentuetara
ailegaten naiz; sentimentu ho-
rien artean atal bat, inolaz ere
eripritu nahiko ez nukeena,
errepitutako banu ideologia
dominanteari amore emango
bait nion, abertzaletasunarena
da. Poesia azken finean, dane-
tarako hurbiltze bat da.

**A.— Eragin nagusienak
aitortuko al dituzu hala ere?**

J.A.A.— Euskal poesia zale
den irakurle euskaldunak segi-
tuan atzemango duen bezala,
bi dira erreferentzi nagusiak:
«Etiopia»ren aipamena batetik
eta «Marinel Zaharrak» eta
«Marginalia»ren irakurketak
eragindako gogoeta eta jarrera
hartzeko literario, ideologikoaren
inguruko gogoeta. Baina ez
hizkera politiko baten bitartez,
baizik eta poesiaren beraren bi-
tarkekoekin hurbiltze edo jarre-
ra hartze bat.

**A.— Erabilitako hizkuntz
poetikoari dagokionez, nola
lortu duzu 'mintzo zaharra'
eta euskara 'modernoaren'
arteko oreka?**

J.A.A.— Ez dakit orekarik ba-
ote dagoen, baina nik uste dut
bai nigan eta bai beste lankide
askorengan hizkuntzaren kali-
tatearekiko ardura zentrala de-
la ezinbestekoa. Zuk aipatu du-

*Joxe Austenen aburuz, poesiak errealtate mota guztietara heldu beharko luke, eta polemika eta liskarreta-
rako barrunbe gisa ere aurkeztzen dizkigu bere liburuko zenbait pasarte.*

zunari dagokionez, bi hizkun-
tza mota horien arteko nahas-
keta, segun eta zein den errefe-
rentzia, are nabariago da, asko-
tan XVI. mendeko bizkaiera za-
harra gaur egungo edozein
poetak erabiltzen duen hizkun-
tzarekin nahasirik azaltzen bait
da. Dena den, hizkuntza mota
guztiak erabili daitezkeela deri-
tzot, unean unerako hizkera
berria egokituz.

**A.— Konposaketa teknikei
dagokionez, ugaritasuna da
nabariena: hitz-jokoak, ber-
tso libreak, prosa, tipografia
desberdinak, collageak...**

J.A.A.— Nik neuk ere orain

hitz bitan esateko ez dakit go-
goratuko dudan zein izan zen
erizpidea, baina arrazoa duzu,
denetarik dago. Dena den
konstante bat mantentzen saia-
tu naiz, hizkuntza beraren so-
noritatea hain zuzen ere. Ikus-
pegi horretatik sartuko lirate-
ke, hitzaren beraren erakarpe-
na, hitzen durundioen arabera
eginiko hitz-jokoak... Azken
batean poesia badakigu zer
den, zehazki definitzen ez bal-
din badakigu ere; nik beti pen-
tsatu izan dut poesia literatura
generorik mastikagarriena de-
la, ozenki irakurtzeko egina,
aipaturiko durundioetaz goza-
tzeko.

**A.— Beharbada ugarita-
sun honek liburuaren osota-
suna zertxobait puskatzen
du?**

J.A.A.— Badago nolabaiteko
bilakaera bat, aukeraketarako
hurbiltze bat badago. Baina go-
rabeherak baldin badaude ere,
ez naute gehiegi kezkatzen, ne-
re ustez liburuak nolabaiteko
haria bait du, egiturazko bata-
suna baduela deritzot. Hari ho-
rretan elementu ezberdinak
jartzeak ez nau horrenbeste
kezkatzen, barruko gogoetaren
hari baterakoa puskatzen ez
duen bitartean behintzat.

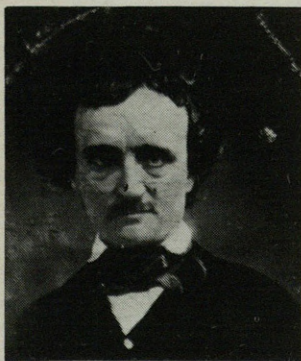
MIKEL ARRIETA

5 URTEREN BURUAN 100 LIBURU ARGITARATUKO;
HORIETATIK 20 DATORREN URTERAKO ESPERO

Literatura unibertsalaren ondarea euskaratzeko plangintza bideratu

Atzerrietako literatura euskaraz irakurtzeko aukera apurka zabaltzen ari bada ere, munduan barrenako klasikoen gabezia nabarmena da.

Itzultzaileen Elkartetik abiatutako ideiak aurrera egin du, oinarritzko ondarearen euskaratzeko proiektuari laster ekingo zaiola.

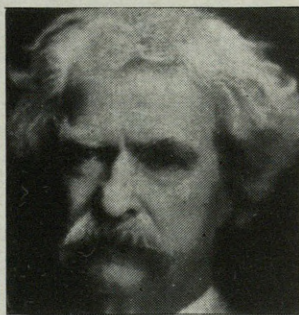

Edgar A. Poe.

Sobiet Batasunaren eraketa finkatu bezain laster, Lenin-ek Maximo Gorki deitu zuen, literatura eta pentsamenduaren ondare unibertsala errusieraz irakurgai izateko aukerak ezinbestekoa behar zuela adieraziz, hainbestekoa omen zen eta zegoen hutsunea. Idazle eta itzultzaile talde galanta deitu zuen Gorki-ek eta lan luze bezain agortezinari ekin zioten etenaldirik gabe, Editorial Nazionale bitarteko gisan hartuta. Sobietarren literaturarentzat ez ezik, orohar kulturarentzat ere funtsezko erreferentzia zela deliberatu zuten.

Euskal literaturak alor honi

dagokionez bizi duen egoera ez da bestelakoa. Kontu handiz burutu beharreko lan itzela izan arren, oinarriak seriozki ipintzen hasteko tenorea heldu bide da, horretan entseiatuko den idazle eta itzultzaileen kopuruak martxa astiroa behartuko duen arren.

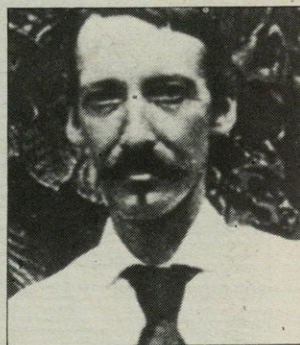
Mark Twain.

Batzorde hirukoitza proiektuaren atzean

Itzultzaileen Elkarteak pentsatu proiektuari heldu ahal izateko, ekonomikoki sustatuko duen erakundean pentsatu zen alde batetik —Eusko Jaurlaritzako Kultur Saila—, eta lanaren argitalpenaren kontu egingo zuen bigarren bitartekoa bestetik —Euskal Editoreen Elkarte—.

Hiru erakunde hauen artean ekin zaio plangintzaren bideratzeari.

Kontuak mahai gainean ipintzearekin batera datoz erabaki beharreko lehen hiru aztergaiak: itzulpen proiektua zein obra zerrendatik abiatuko den

R.L. Stevenson.

erabakitzea; zeintzu izanen diren horretarako baldintzak (ekonomikoak, jabegoarenak eta abar); eta, azkenik, argitarapen sistima.

Estraineko arazoen artean segidakoa azalduko da, Euskal Editoreen Elkarteak ez duela izaerarik liburuen argitalpenarako, argitaletxe desberdinek baizik. Beraz, aukera desberdin zenbait proposatu ziren: argitaletxe bakoitzak bere itzulpen bildumetan kalera ditzala; argitaletxe desberdinen artean plazaratu bai, baina bilduma itxura bateratuaz; edota argitaldari bakar batek burutu dezala bilduma osoa. Azken aukera hau hautatu ostean, lehiaketaz deliberatuko da nork egingo duen horren kontu.

Joseph Conrad.

Tituloen zerrenda erabakita honez gero

Proiektua abiatzeko sei zerrenda desberdin zirriborratu ondoren, hasiera bateko 180 tituloak behin behineko 100etara murrizten dira: narratibazkoak (68), pentsamenduzkoak (6) eta poesia eta antzerkigintzazkoak (8, antologia moduan bilduak). Eta bost urteren buruan itzultzeko epea ezarri, urteko 20, alegia.

Itzultzaileak nortzuk izango diren finkatzeko, lehiaketa bat zabalduko da aipatu obren berri eman eta gero. Idazle edo itzultzaile bakoitzak hamar orrialde aurkeztuko ditu, hiru batzordeen artean osatutako epaimahaiak jukatuko duelarik lanik hobetsiena. Ostera, lehiaketa epeak ez dira egundaino zehaztu.

Hala ere, 1989. urterako 8 milioi pezetakako kopurua ezarri du Jaurlaritzak, baina plangintza martxan jartzeko mekanismoak bizkortu ez direnez eta itzulpenak burutzeko astirik ezean, hurrengorako laga

J.M. Mendizabal: «Lehen urrats hau test moduan hartu beharko dugu»

Itzultzailea da Juan Mari Mendizabal ofizioz eta Elkarteko kide. Danieratik euskaratzeko egun dagoen bakarrenetarikoa ziurrenik.

ARGIA.—Noiz abiatzen da itzultzaile Elkartearen proiektu hau.

MENDIZABAL.—Ni hasieratik ez naiz honetan aritu, baina Elkartearen sorrera orain urte t'erdi izan zelarik, lehen bilere-tatik datorren kontua da. Gero-ra, Xabier Mendiguren eta Ramon Etxezarretak abiatu zituzten lehen harremanak Josu Legarretarekin eta Euskal Editoreen Elkartarekin plangintza bat zirriboratu asmoz.

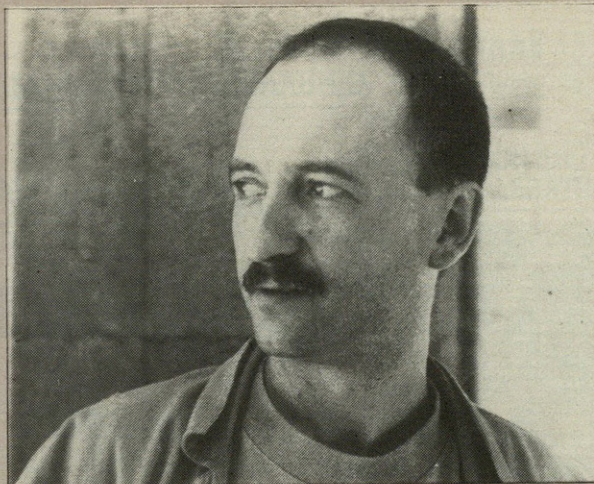
A.—Literatura itzultzaile kopuru nahikoa badago lan honi ekin ahal izateko?

M.—Hori zaila da jakitea. Den-den, uste dut literaturaren itzulpen esparrutik landakoek ere disziplina desberdinetan

entseiatu beharko luketela beren lana. Orduan, itzultzaile an-dana bat badela argi dago, El-karteko bazkideak zenbatu besterik ez dago horretaz jabe-tzeko. Orain, literatura saila ez omen dabil bereziki bizkor une honetan, bakoitza bere mar-txan. Ezin dugu erreferentzia gisa hau kontutan hartu, eta dauden itzultzaileetatik ikusiko da zenbat dagoen prest hone-tan jartzeko. Bestetik, plangin-tza honetako lehen urratsak test moduan hartu beharko di-tugu, alor honetan lehen proba den neurrian. Gauza asko argi ditzake orain suertatuko den egoerak.

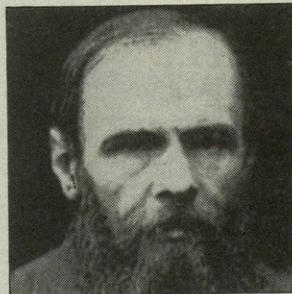
A.—Hala ere itzulpenak ja-torrizko hizkuntzatik egitea oinarritzko erizpidetako bat izango da...

M.—Noski, lehenasuna emango zaiola uste dut jatorriz-ko hizkuntzatik itzultzen jar-

tzen denari. Hala ere, kontutan eduki behar da alemanera, errusiera, norbegieraz... eta ho-lakoetatik euskaratzeko zailta-

sun bereziak izango direla, eta horrelako kasuetan beste hiz-kuntzetako itzulpenak baliatu beharko lagungarri bezala.

Dotojewski, Joyce, Schopenhauer eta Kafka-ren obra bana itzuliko da datorren urtean, aurreko orrialdeko lau idazleen beste hainbesterik batera.

tu behar diren zehaztu gabe haatik—.

Itzultzaileei *curriculum* bat eskatu zaie parte hartzeko, na-hiz eta, hasiera batetan delibe-ratutakoaren arauera, lehiaki-deen izenak gorderik egongo ziren epaimahaiaren aurrean. Itxuraz, itzulpenen kalitatearen bermatzeko aitzakia adierazi omen da ageriko lehiaketa hau

justifikatzearren.

Korapilo asko dago, beraz, aurrerantzean askatzeko. Hu-rrengo gorabeherak argitale-txeen arteko subastazko kon-kursotik heldu litezke, bilduma kaleratzeko interes eta erizpi-deen arteko katramilak izanen bait dira ziurrenik.

GORKA ARRESE

dira honoko idazleen obra ba-nak: Tolstoi, Twain, Poe, Kaf-ka, Conrad, Defoe, Kipling, Ste-venson, Hamsum, London, Pre-vost, Hasek, Shopenhauer, Descartes eta Leibniz, Comte eta Mill, Mende hasierako an-terkigintza antologia, Poeta sinbolista frantsesak eta beste hiru gehiago.

Jabego baldintzen nondik norakoak kolokan daude, an-tza denez. Finkaturik geratu di-ra, aldiz, ordainketa aferak, APETI itzultzaile espainolen el-karteak ofizialki gomendatuta-koen antzerakoak.

Kontu gehiegi nahaspilan oraindik

Proiektu hain garrantzitsu honen garapenerako aurrenen-go abiapuntu oinarriak ezartze-

ko orduan, desajuste adminis-tratiboak bata bestearen ondo-tik pilatzen ari dira lehen plan-gintza hau bideratzen hasi bes-terik egin ez delarik. Gisa ho-netan jarraitzeak eragin ditzakeen traba, atzerapen eta na-haspilek proiektu osoa kolokan ipini ahalko duten susmoak agertzen hasi dira honez gero.

Itzultzaileen arteko lehiake-taren aurretik argitaldarien artekoa burutu eta erabakia jakin araziko zela hitzartu baldin ba-zen ere, azken hau noiz egingo den ezagutzera ez da oraindik eman, eta aldiz, itzultzaile el-karteko bazkideek —bestelako idazleek batere ez— dagoene-ko jaso dute Jaurilaritzatikako gutuna euren arteko lehiaketa-ren oinarriez —lanen aurkez-penak zein data bitartean luza-

13. ZENBAKIAZ «PAMIELA» ALDIZKARIAK JARRAIA IZANGO

Tx. Aranaz: «Segi erazi diguna irakurlegoaren onarpena izan da»

Bi urte baino gehiago mutu egon da «Pamiela» aldizkaria. Tarte horretan saiorik egin arren, orain arte ezin lortu aldizkariari dagokion 13. zenbakia kaleratzea. Arazo ekonomikoak eta taldearen nekatzeak eragindako etenaldia gaindaturik, indar berriz datorkigu.

Pamiela aldizkariari berrekiteko arrazoietarik bat jendeak, irakurlegoak adierazi duen interesean omen datza. «Egiten dugun non satisfazio hutsa ez da nahi-ko arrazoi argitara emateko. Azken zenbakia nahiko ongi saldu zen eta dei dextente izan ditugu Pamielarekin zer gertatzen den galdetuz», diosku Txema Aranaz Pamielako zuzendariak. Aldizkaria berplanteiatzeko, berkaleratzeko saioak izan dira kolaborazioak eta lanak iristen ziren heinean, baina bi urte baino gehiago behar izan dute saio hauek fruiturik emateko. «Arazo ekonomikoak, eta honekin loturik izan ditugun distribuzio arazoak, izan dira etenaren oinarri. Pamielako taldearengan ere nekea nabaria zen, aipaturiko arazoengandik ziurrenik».

Euskara minimoetatik gora

«Korrok» literatur aldizkaria orain hilabete batzuek desagertu izanak, agian hango kideak ale berri honetara hurbildu daitezkeela pentsa arazi digu, era honetan aldizkarian euskararen

Euskarari dagokionean, noski ez dauka inongo toperik aldizkarian, «kolaboratzaileen esku dago; gero eta lan gehiago bidali euskaraz, orduan eta presentzia gehiago. Nahiz ez dugun ezer finkaturik, saiatuko gara euskararen presentziak minimoetatik gora jo dezan».

Gai monografikoak mami nagusi

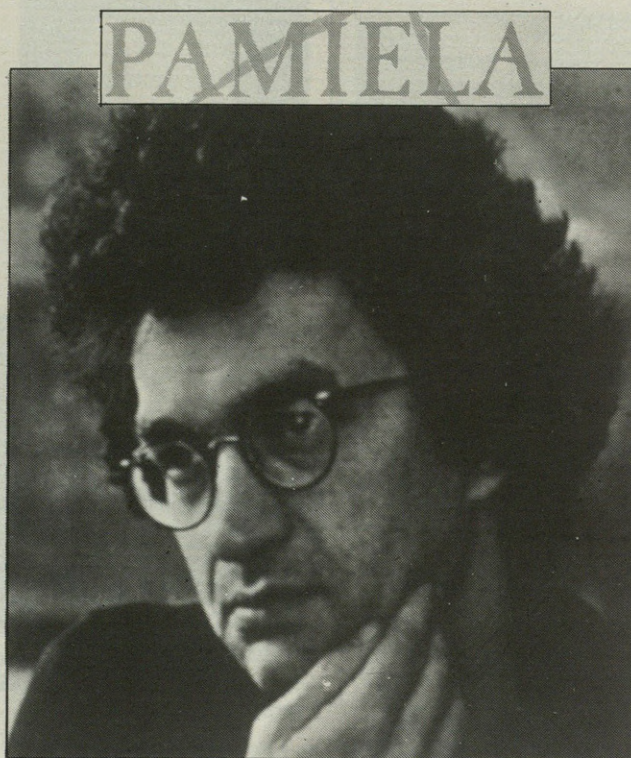
Hemendik aurrera gai monografikoren bat sartzen saiatuko dira, datorren alerako kartzelaren inguruko monografiko bat osatu nahi delarik. Ale honek, aurrekoak bezalatsu bi separata daramatza; bata inoiz erderatu gabeko literatur lan bat: «El Pierrot Bromista», Jules Laforgue-rena (berrito ere beste ale batzuetan bezala surrealismorako joera ageri zaigu pamielatarren artean). Bigarren separata, «Un Futuro Para Nuestro Pasado», Txepetx-en azken liburuaren inguruan izango da. Monografikoak berriz Wim Wenders, zinegile alemandarra izango du gaitzat, non zineaz gain musikaz ere hitzegin den.

Beste aldaketarik aipatzeko tan esan behar eritzizko zutabeak sartu nahi direla, bai literario nahiz politiko. «Halere sailak ez dira beti beteko, horrek jendea sail desberdinetan arduratzea eskatzen duelako».

Aipagarri da ere, ale honek Joseba Sarrionandiaren argitara eman gabeko hiru poema dakarzikigula, Sarrionandia berak erderatutako itzulpenekin.

Taldea orokorrean mantentzen omen da: Javier Eder, Peio Lizarralde, Toño Muro, Felix de Azua, Luigi Anselmi... Lehengo asko berrito ere lanean, berrito ere taldea indarberri saioan.

LOREA AGIRRE

Wim Wenders zinegile alemaniarraz monografikoa dakar 13. zenbakia, Laforgue surrealisten aldamenean.

presentzia areagotuz. «Korrokeko jendea beti izan da gurekin kontaktuan beste argitalpen moduen bitartez», aipatu digu Aranazek. «Baina aldizkariarako ez gara bereziki bilduko; orain arte ez gara inoiz bildu talde bezala integratzeko».

Maiztasun bat mantentzen saiatzeak ertsiki zerikusia du salmentekin. «Subentzioei begira egoteak edo euskarritzat jotzeak ez garamatza inora. Zabalakunde eta salmeta onak izanik errazago izango zaigu hurrengo aleak plazaratzea».

«BELTZEN HISTORIA GAIZKI KONTATU IZAN DA»

Toni Morrison edo EEBBetako beltzak emeki

«Beloved» (1987) izeneko nobelak Pulitzer saria ekarri zion Toni Morrison idazle beltz amerikarrari arrakasta eta eskandaloarekin batera. Ameriketako beltzak gai moduan jorratzea modan dago.

Emakume beltz baten ikuspegitik...

Toni Morrison, emakumearen eta beltzaren erreibindikazioak lotu ditu 'Beloved'en.

Sorginkeriak jotako etxe batean haur baten fantasma bizi da; esklabo izatea baino hilik nahiago izan duen ama beltz baten haurra: 'Beloved'. «Gaitza bizi da 124.ean. Haur baten maldizioak beteta». Honelaxe hasten da 198. urtean Toni Morrison idazleak EEBBetan argitaratutako eta izugarriko arrakasta izandako nobela.

Beloved ez da emakume beltz honen lehendabiziko nobela. Lehendik ere beste lau idatziak zituen beste lau Princeton-go unibertsitatean literatur irakasle den honek: *Begirak urdinena* (1972), *Salomon-en kanta* (1985), *Tar Baby* (1986) eta *Sulla*.

Ohio estatuko Cleveland inguruko herri batean 1931. urtean jaio, Washington-go Howard unibertsitatean ikasi eta bere karrera eskola eta edizio mundura zuzendu zuen. Random House-n argitalpenen zuzendari izana da. «Estatu Batuetako beltzen historia oker kontatu izan da, ez da ondo ulertu, sekula erakutsi ez diren indar eta aberastasunak ezkutatzen ditu; emakumearen ikuspegitik bereziki».

1870. urtean gertatutako pasadizu batean oinarritutako nobela hau idazteko sei urte eman ditu Toni Morrison-ek, bitartean lau bertsio ezberdin idatzi dituelarik. «Garai horri buruzko liburu gehienetan nahiko ondo ikutzen du istorioak esklabokeria, baina

pertsonaiak aldakorrak dira. Zaila da egiantza izan dezaten. Inor ez da arduratzen esklabo zegoen baten azal barnean sartzen. Honelako liburu bat ezinezko zatekeen duela urte batzu. Orain posible da mundu guztiak entzun duelako jenoizidioak mintzatzen, haur trafikoaz edota sexo bortxakeriaz. Harrituta geratu naiz Estatu Batuetan abortoak sortzen duen kidetasun eta amorruaz. Ez nuen esklabokeriaren liburu bat idatzi nahi. Eta horra hor, bere haurrekiko ardura eta eskubideak erreibindikatzeko emakume bat kautsi du».

Esan benetazko historia krudelagoa izan zela. Ama beltz esklaboak, ihes egin ahal izateko, bere semeak hil zituen. Batek bizi-rik iraun zuen. Ama gartzelaratu eta epaitu egin zuten. «Epaiaketa ezaguna izan zen bere garaian. Esklabistak eta abolizionistak zeuden leihan. Hilketagatik epaitu behar zen baina horrela eginez gero ama zela onartu behar, eta esklabo batek ez zeukan ezer; semeak ez ziren bereak. Beraz lapurrettagatik zigortu zuten».

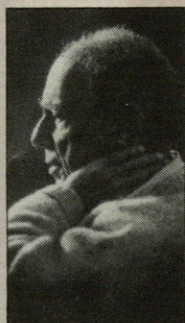
Toni Morrison ez da arrakasta lortu duen nobelagile emakumezko beltz bakarra. Ezagunagoa den Alice Walker (*Purpura Kolora*) edota Gloria Naylor izeberg beltz baten punta baino ez dira.

J.M. HERITZ

Zipriztinak

CLAUDE SIMON- «L'ACACIA» KALERATU

□ «Georgiques» idatzi eta handik zortzi urtetara arigitaratu du Claude Simon literatur nobel saridun idazle frantsesak «L'Acacia» izeneko liburua. Bere liburuen artean autobiografikoa. Hain zuzen, bere gurasoengandik hasi eta justu 28 urtetan, leihoaren aurrean idazle bihurtzen den bitarteko biografia. «Gerrak salbatutako gazte baten hezkuntza sentimentak» esanez definitu du berak bere liburua.

SCORSESE-K «VAN GOGH» AKIRA KUROSAWAREKIN

□ Japonian dabil Martin Scorsese zine zuzendari iparramerikarra Akira Kurosawaren *Dreams (ametsak)* azken produzioan Van Gogh pintorearen pertsonaia egiteko. 12 milioi dolare balio duen film honetan apenas agertuko da Scorsese, baina Kurosawak eskatu omen dio joatea eta... Denbora ez galtzeko *New York Stories*en lan-tzamenduaren promozioa egingo omen du. Ez dago gaizki pentsatuta.

«ARIEL» FILM FINLANDIARRA KALERATU DU KAURISMAKI-K

□ «Ariel» izeneko pelikula plazaratu berri du Moskuko Zinemaldian Aki Kaurismaki zinegile finlandiarrak. Hogeita hamabi urte ditu lehen zine kritikoa, gidoilari eta laguntzaile izandakoak eta zinema, rocka eta birra maite dituelarik. Bere aurreko pelikulan, *Shadows in Paradise*, ihesa baldin bazuen gaia oraingo honetan ere bere heroe iheslariak Mexikora eraman behar duen itsasontzi batez ari da. Finlandiar tango-kitsch eta gogor bat bezala definitu dute batzuk.

Zur eta lur

CANNES-EN IKUSITAKOAK
DATOZKIGU

● "Do the right thing" Spike Lee zuzendari (eta aktore) gazte eta beltzarana. Arrazakeriaz. Oso gomendagarria.

● "Mystery train" Jim Jarmusch amerikarrena. Rock n' Rollen erretrospektiba bat, gaurkoratua. Aktoreak japoniarrak. Musika (Rock n' rollen sortzailerak) primeran zaindua. Musika-zaleentzat.

● "Jesus de Montreal" Kanadako Denys Arcand-ek zuzendua. Kontraesanean oinarritzen da. Kristautasunak igorritako mezua batetik, eta gizarteak bultzatutako kontsumoa bestetik. Ikustekoa.

● Cannesekeo sariduna: "Sex, lies & Videotapes" Steven Soderbergh. Sexuaren atzerapena, komunikatzeko zailtasuna eta begi elektronikoen kontrol botere-tua. Zergatik ez ikustera joan? Irabazle suertatzeak ez du esan nahi onena denik.

Zinema

Jatorrizko tituloa: Three fugitives. **Zuzendaria:** Francis Veber. **Argazkilaria:** Haskell Wexler. **Aktoreak:** Nick Nolte, Martin Short, Sarah Rowland. **EEBB. 1989. Komedia.**

HIRU IHESLE, BI GIZON
ETA NESKATILA BAT

Europar arrakastadun pelikula Ameriketara eramatea ohitura bilakatzen ari da. Hauxe berau gertatu zaio pelikula honi, Frantzian beste gidoipean arrakasta eduki eta Ameriketarako bereziki ego-kitu gidoia Francis Veber zuzendariak. Gidoia arras ulerterreza. Aita xume, trakets eta baldres batek atrako bat egitera dator bankura. Baina hain da traketsa ezen dena okerreko lekutik ateratzen zaion. Horrezaz gain bahituzat hartzen duen pertsona -noski aitak ez dakiela- poliziarentzat oso atrakoegile ospetsua da. Horrexegatik poliziak ez du atrako honetan piperrik ulertzen (barregarria). Benetako atrakoegileak bahituaren laguntzarik ez balu ez litzateke bere ekintzatik onik irtengo. Tartean atrakadorearen alaba dago. Gaixo. Atrakoa alaba sendatzeko egiten du. Beraz ez da hain gaiztoa. Azkenean bahituaren laguntzari esker salbatuko da hurrengo hankasartzea egin arte.

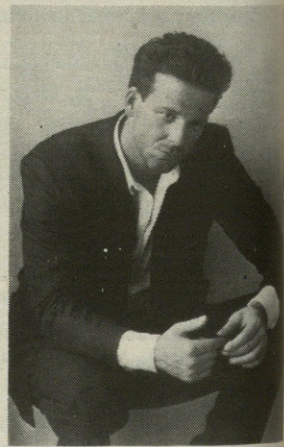
Veberrek truko oso esajeratuak erabiltzen ditu, hortik barregura handia, atrakatzailea hain da traketsa, baldresa, biguna... Haurrek ere uler dezakete pelikulan gertaturikoa. Baina, oso pelikula ona izan arren, barre eta algara batzu egiteko aproposa. Ohar bat bederen, komunera joan pelikula ikusi aurretik.

ERMIÑE

Zine Kluba

● Elorrioko Arriola kultur toak Emakumearen Zikloa proposatzen digu. Irailaren 17an arratsaldeko 8etan "Amodio Alemanian" Andrej Wajda poloniarrarena. Hilaren 21ean, osorik gunez, arratsaldeko 9etan "Amodio bortxatua" bortxaketa baten historia. Yannick Bellon zuzendaria.

● Bilboko Pergolan, parketaren gaurko gaurerantz eta dohainik: Irailaren 16an "El jinete pálido" 22an "Adiós pequeña" Bilbon Bilbomatu eta 23an "Lady Haleón" Pelikula guztiak gauerditan eta izarpean emango dira.

Antzerkia

Antzeskizunak

● Irailak 21, igandez, "Sebastopoleko Titiritero"en eskutik, *Bizikleta egunaren* barnean "Titiritero Tailerra" ikusgai izango da, eguerdian Donostiako Bulebarrean.

● Datorren ostegunean, hilak 17, "Maskarada" tailerreko antzezleek "Akerlarrua" kale atzerkia antzektuko dute Barakaldon.

● Hilaren 16an, larunbatez, Oñatin, arratsaldeko 6etan hasitako "Kukubiltxo" taldeak "Umeak gara eta zer?" muntaia plazaratuko du.

● Beran egun berean, hilak 16, larunbatez, *Aekelarre* jaiaren barnean, "Xirristi Mirristi" taldeak "Iparraldeko herriko bozak" antzektuko du, arratsaldeko 8etan.

● Datorren igandean, hilak 17, Nabarnizen, "Eta Etxekoak Zer Moduz?", "Taupada" taldearen azken lana izango da ikusgai arratsalde partez, Astigarragako enparantzan eguraldia lagun, bestela pilotalekura hurbildu.

Dantza

Azken hilabete hauetan Euskal Herrian barrena aurkeztzen ari den "Zortziko" ikuskizunaren baitan, koreografia berri bat sartu berri du dantzakizunaren zuzendaria den Juan Antonio Urbeltzek, "Murixka" hain zuzen ere. Zuberoako eta erdi aroko tradizioan oinarrituta, kristauen eta turkoen arteko borrokak ditugu ikusgai.

Jantzi eta musika aldetik ikusgarria izaki, norabide berri bat soma daiteke dantza berri honekin, nolabait ere, ikuskizunean aurkeztzen diren gainontzeko dantzen zehazten duten ildotik ate. Eskuarki ikusi ahal ditugun Gipuzkoa, Bizkaia, Xuberoako... dantzek aurkeztzen duten izaera, musika, jatzera alde batetara utzirik, Zuberoako tradizioan oinarrituta omen dagoen dantza honek, "Zortziko" muntaia osotasuna "puskatzen" du nolabait, orainartean jorratu ez den beste bide bat arakatzuz.

Jasotako kritika gehienak onak izanda ere, euskal dantzarekiko atxikitasun eza leporatu diote askok aipaturiko dantza honi, lehen esan bezala, gure dantzen izaeratik ate geratzen bait da askorentzat. Esanak esan, eta bakoitzak azter dezan, irailaren 30ean gauzatuko da hurrengo taularatzea, Donibane Lohitzunen hain zuzen ere.

ZALDIKO

Artea

Zintzilikatuta

● Larunbata arte, irailak 17 bete orduko, Torre Luzea erakustoki zarautzarrak "Zarauzko Argazki Taldea" izenburuz osatutako erakusketa fotografikoa bistaratuko digu.

● Elias Salaberriaren XX. Pintura Oroitaldiaren lan sari-tuak erakusgai, hilaren 13tik 17a bitartean, izango dugu zer ikusterik Lezoko kultur etxean.

Lehiatsuentzat

Nafarroako "Caja Rural"ek antolatuta eta "Etorkizunari begira" lemapean, argazki lehiaketa egokitu zaigu Iruñaldean. Sariak erakargarriak (halere ez ahaztu, garrantzikoena parte hartzea). Beraz, zuen marabila japoniarrak asitzeko aukera. Informazioa eta lan jasotzea: Foru plazan duten marketing sailan, urriaren 1a arte (31002 Apdua, Iruñea).

Bota punttua

Doinua: Aizak hi mutil manontzi...

I

Entzuna nion aspaldi
ene aita zaharrari
goiztiri samin hits hartan hasi
zenean kantari:
Haitzean jaio denari
ez urre ta ez opari,
utz itzak hiri bazterrak eta
haruntz itzul hadi.

II

Orduko zure mintzaira
datorkit bihotz erdira,
baina, neronen grinak ez daude
haitzera begira.
Nahiz etorri urrutira
zoriona nagusi da,
ene saminak krabelin hosto
bihurtu bait dira.

III

Jauregi eder batetan
pozik diraut ametsetan
zilar ta urrez jantzirik dauden
gela jorietan.
Ederrena ederretan
bazterrak ere loretan.
Toki xarmanta xarmantik bada
hauze da benetan.

IV

Lilurazko abaroa
dena ene gustokoa,
beti dastatuz zorionaren
ardo oparoa.
Ai, patuaren gozoa!
gero eta ederragoa.
Bazter guztiek irri dagite
hau paradisoa!

V

Gaua hurbildu ahala
lamiek jotzen aldaba,
kantu-kantari irri jario
aintzina bezala.
Musika eta balada
fandangoa ere bada.
Nolaz ekarri naute paraje
gozo honetara?

VI

Gogoak grinatsu, bero...,
gehiago ezin espero.
Zenbat zoramen, zantzo, triska, ta
zenbat dantza ero...
Egarriz egonez gero
ardo freskoak asero.
Larrutan ere egin daiteke
beharrik balego.

VII

Bestalde, badut defentsa
lau lagun-minen babesa,
zeru honetan denok bait dugu
gure interesa.
Sinesten ez da erreza,
norberak konpara beza
jakin ondoren nola bizi den
"Zornotzako beltza".

VIII

"Larri" ta "Etxeandia"
ta "Panti" bertsolaria,
"Ernesto" ere dastatuz dabil
hemengo ezia.
Hauen bihotz amestia
ase dela diot ia.
Harrigarria dirudi, baina,
hauze da egia.

IX

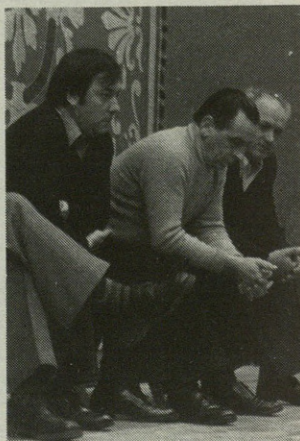
Azken bertsoan gabiltza
jarriaz aurpegi hitsa,
azaldu nahirik non kokatzen den
hemengo egoitza.
Jauregi ederren gisa
"Salto del Negro" deritza,
eta norbaitek proba nahi balu
hemen dauka giltza.

Jon Tapia Irujo

Bertsoak

● Zerainen, hilaren 16ean
larunbatez, Azpillaga, Lopate-
gi, Sarasua, Peñagarikano, Mu-
rua eta Egaña plazan gaueko
10,30etan hasita.

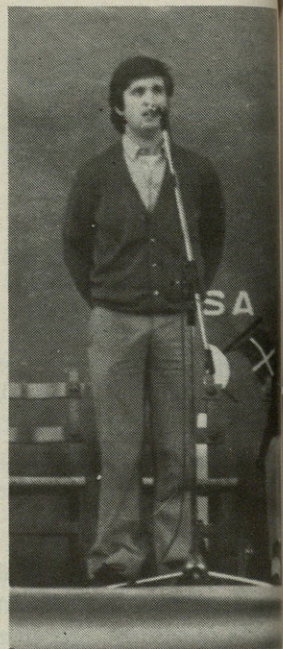
● Alegin berriz, egun be-
rean, larunbatez, hilak 16, Ka-
le Behera auzoan Mendizabal,
Euskitze, Sorozabal eta Loidi-
saletxe II.a arratseko
10,30etan.

● Astigarragako Euskalerriko
III. Herritarren Arteko Sa-
gardo lehiaketaren markoan,
hilaren 16ean Sagardo jaia
gaueko 8etan bertako pilotale-
kuan, afari-lehiaketarekin hain
zuzen. Bertsolariek ezin falta
eta, Lizaso eta Lazkano girotu-
ko dituzte afaltzera hurbiltzen
direnak.

Plaza saioa

● Hilaren 17an, igandez, As-
teasun Tapiari egingo zaion
omenaldiaren barruan, egue-
di partez Azpillaga, Lazkao
Txiki, Peñagarikano eta Sebas-
tian Lizaso kantari.

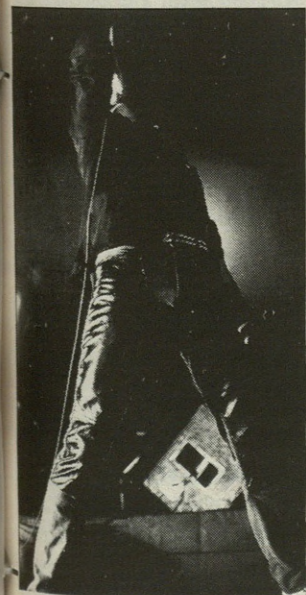

● Donostian "Auzoz auzo
bertsotan" kanpainaren ba-
rruan, hilaren 17an, larunba-
tez, Sarasua eta Euskitze
eguerdiko 12etan Amara Be-
rriko soldadu plazan; hilaren
22an berriz Egiako Plaza
Haundin gaueko 10,30etan
(Porrontxoak eta) Millan Telle-
ria eta Iñaki Murua.

Kontzertuak

● **Ruper Ordorika & "Mugalaris"** Oñatin izango dira hilaren 16an, larunbatez, Rory McLeod-ekin batera. "Kilometroak 89" bertan ospatuko dela eta, jaialdi bikaina antolatu dute polikiroldegian, gaueko 10,30etan. Ruper eta "Mugalarik" entzuteaz gain, Rory McLeod-en folk-rockak interes berezia ematen dio saioari

● **AEKellarrea** ospatzen ari dira Beran, eta larunbatean, hilak 16, rock kontzertua izango da "O.K. Korral" eta "Delirium Tremens"-ekin, gauerdiko 12etatik aintzina. AEKk antolatutako ekitaldien barne, "Izan" taldea ere arituko da berbena giroan.

Musika

AZALA TALDEAREN ESKUTIK
'MARIGAIZTO'

Zazpi urte daramate "Azala" folk taldekoek euskal musika herrikoa lantzen eta uda hasieran eman zuten argitara beren azken kanta bilduma, "Marigaizto". Sorreran musika modu tradizionalan egiten bazuten ere, moldaketa bereziagoak egiten ausartu ziren noizbait; beren azken lanak ekarri digun nobedaderik aipagarriena ahotsa sartu dutela izan da. Itxuraz ez dute ondoegi menperatzen kantatzearen artea, eta disko hau grabatzerakoan Jojo Bordagarai eta Ramuntxo Carrere izan dituzte kolaboratzaile lanetan; hutsune hori betetz. Askozaz aberatsagoa iruditzi zaigu emaitza, doinu tradizioaletik kutsu klasikora igaroz moldaketen bidez, nabarmenago Asierren txirula eta Begoña Bergaretxeren pianoaz.

Jon Miranderen "ederrak" poema ere aukeratu dute, musikarekin ondo uztartuz; hemengo egoeraz duten ikuspegia nolabait adierazten saiatu dira eta horretarako Jokin Zaitegiren "Gaupean dagoen Euskadiri" poema hartu dute: "Ilunak hartuaz Euskadi doa/ eta iztarpean gaude loturik/ gure herriak askatasunik eztu/ burdinetan dugu gaixoa".

Ohizko dituzten akordeoi, kitarra, txirula eta dultzainez, eta iparraldeko bi kantariez gain, beste laguntzarik ere izan du "Marigaizto"-ren grabaketan Azala taldeak. Ion Arriolaren bibolina, Eduardo Salvadorren baxua eta Tapia eta Leturiaren pandero eta trikitixa gaineratzean inoiz baino osatuago agertzen da folk talde honen azken diskoa.

X. MAKAZAGA

Kontzertuak

● **Mikel Laboak** kantaldia burutuko du Akerra Gaztetxearen eskutik Usurbilko pilota lekuan, hilaren 16an. Kontzertua gaueko 10etarako iragarri dute.

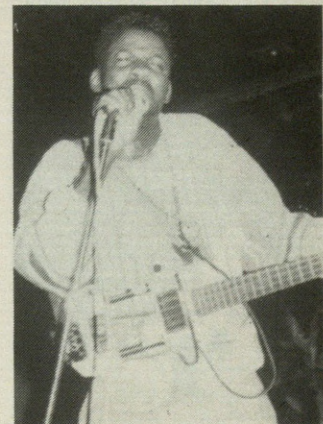

● **Irailaren 22an "Oskorri"** taldeak kontzertua eskeiniko du Lazkaon, gaueko 10,30etatik aurrera, bertako plazan edo zinemaren eguraldiaren arabera.

● **Jazz saioa** izango da Basaurin Irailaren 22an, Iñaki Salvadorren eskutik. Ekitaldiari iluntzeko 8,30etan emango zaio hasiera Basauriko Kultur Etxean.

● **Anje Duhalderen** kantaldia iragarrita dago hilaren 17an, Nabarnizeko plazan gaueko 10etatik aurrera.

● **Antiguako Musikaldiaren VI. edizioaren** barne, "Amadeus" Kamara Orkestak Corelli, Mozart, Arriaga eta Bach-en lanak interpretatuko ditu hilaren 16an, larunbatez. Saioa Antiguako Ermitan izango da, arratsaldeko 7,30etan.

Mendi ibilaldiak

● **Besaideko eguna:** Irailaren 17an, igandea, ospatuko da Besaiden Oroitzapenaren Eguna. Gipuzkoak, Bizkaia eta Arabak bat egiten duten mendi txoko honetan Euskal Herriko bazter guztietatik etorritako mendizaleak bilduko dira. Hona hemen bertara hurbilduko diren taldeetarikoa batzu: Euskalduna, Edurtza, Pagoeta, Murruxio, Aitzgorri, Anaitasuna, Ubietamendi, Artibai, Arrola, Lagun-onak, Kresala eta Idiazabal eta Eibarko kirol elkarten mendi sailak.

● **Antiguo:** Donostiako talde honek Gabas-Gourette-ra joango dira GR-10 mendi ibilbidetik zehar.

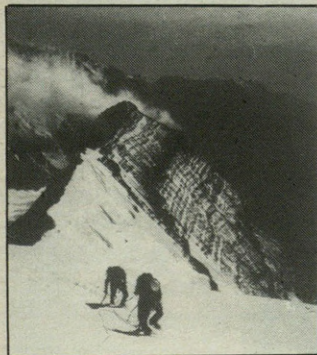
● **Uzturre:** Tolosarrek irailaren 17rako Burnikurutza Oka-be - Errozate - Beherobie ibilaldia burutuko dute.

● **Tabira:** Hiru egunetako akanpada egingo dute durangotarrek irailaren 15, 16, 17an Zabalandin.

● **Iratxo:** Irurtzunetik abiatu eta Moncaio-raino irailaren 17an.

● **Arnoteg:** Larunbatean, 16an, espinosaraino joko dute, bertan caballo mendia egin asmoz.

● **Juventus:** Bilbotarrek Araba aldera egingo dute Irailaren 17an. Ibilbidea: Aralar - Guardetxea - Txemiñe (1.296) - Beloki (1.271) - Tuturre (1.281) Baribar.

Astia

BESAIDERAKO BI IBILBIDE

Besaidek abiapuntu ugari izan dezake. Hona hemen horietarikoa errezenetarikoa bi. Arrasatetik abiatuko gara, nahiz eta besaidera joateko Elorrio, Santa Agueda edo Garagartzatik ere atera gaitzekin. Arrasate-Udala auzoa-Besaide. Udalarraino autoz joanez gero lasai asko, ordubeteko bidea Besaiderainokoa. Bidea ez da baxa zaila, Udalako elizako eskuma aldeko bidea hartu eta aldaparik gabe, Besaideko iturrian plantatuko gara hiru ordu laurdenean eta handik hamar minututan, ezkerreko bidea hartuz Besaiden. Honen bariante bat izango litzateke Udalarra joan eta handik Udalaizko mehatzetara. Honetarako lehengo bide bera hartuko dugu, elizaren eskumakoa, eta handik 10 bat minutura eskualdean gorantza nabarmenki egiten duen pista bat hartu eta bera jarraituz, denbora guztia aldapan gora, pinu artekin tontor antzerako batera aterako gara. Handik eskumatara Udalaizko maldak ikusiko ditugu, harantza jo -hemen bidea dexente galtzen da- eta ia maldetan gaudelarik gure azpian ikusiko ditugu burdin mehatzak. Handik bi jeitsiera posible Besaidera heltzeko, lehendabizi Santa Luziara jeitsita, edo bestela zuzenean jeitsita, nabarmenki behera dihoan bidea hutzi eta garo artekin Besaideraino abiatuz. Azken ibilbide hau bestea baino dexente politagoa da. Eta Udala-tik ateraz gero 2 ordu eta 30 minututan lasai egin daiteke.

Festak

● **EGIN EGUNA.** Irailaren 24ean, igandean, urteero bezala Egin Eguna ospatuko da Urdaiain-Altsasuko San Pedro hartutian. Egun honek urteero izateko arrakasta handia, eta egiteko raurik onena parajea, eguraldi ona -portatzen bada bederen- eta bertara hurbiltzen den jendea bada ere, hona hemen Egin Eguna koek prestatutakoa:

Bezperaz, larunbatean, Altsasun bertan:

- Arratsaldean, 6etatik aurrera, txikiteo herrikoia eta kale animazioa, Antzar Gazteak eta Altsa Porru taldeekin. Gaueko hamabietan herriko plazan roko jaialdia Delirium Tremens eta Tu-k taldeekin. (Dohainik da).

Igandean, Urdiango Ariztian:

- Animazioa goizean goizetik. Sebastopoleko Titiriteroak, Kubuitxo, Altsa Porru, Ondarretako Erraldoiak, trikitaliak, gaiterak, bits jokoak Teatro Gazteiz-ekoekin.

- Egunean zehar Nafarroako artisauen erakusketa.

- 11'45etan jazzaldia Txingurri Big-Ban taldearekin.

- 12'45etan: Dantzarien Batasuna.

- 13'15etan: Bertsolariak. Lopategi, Murua eta Jon Enbeita.

- 13'45etan: Herri Kirolak.

- 16'00etan: Jaialdia Ange Duhalde eta bere taldea. Antzara Martirikorenak eta Niko Etxart-ek ere zerbait egingo dute baita ere.

- 17'30ak aldera hasi eta iluntzera arte inguru erromeria Kepa Zabaleta eta Motrikurekin.

Elikadura

TOMATE ENTSALADAK

Joan zen astean tomate saltsak ikusi genituen. Aste honetan primeran sartzen diren entsalada mota pare. Egia esan, entsaladak edonola egin daitezke, baina hala ere hona hemen ideia pare bat.

Tomate eta aguakate entsalada

Nahasgaiak: aguakate heldu eta handiak, 2 tomate gorri, 2 jogur eta itsas-gatza.

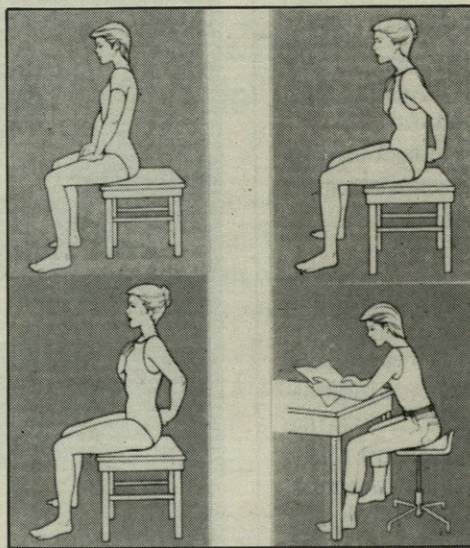
Tomateak ondo garbitu, aguakateak erdibitu eta ezurra kendu. Goilaratxo batekin aguakate zatiak hartu eta banakako plateretan jarriko ditugu. Gatz apur bat bota gainetik eta plater bakoitzean jogur erdirekin estali. Ondoren, tomateak zurutu eta lauki txikitxotan zatitu; gatza bota eta mordoxka bana plater bakoitzaren bazterrean jarri.

Tomate beteak

Nahasgaiak (lau pertsonentzat): Erdimailako lau tomate, 100 g. idar, letxuga bat, pepino txiki bat, kipula txiki bat, 50 g. oliba beltzak, lau goilarakada mahonesa, bi goilarakada olio, limoi zuku goilarakada bat, itsas-gatza.

Gatz apur batekin idarrak ur irekitan jarri. Bitartean tomateak eta letxuga garbitu eta pepinoa eta kipula zurutu. Mahonesa prestatu. Goilaratxo batekin tomateari mamia kendu, lekua egiteko. Ondoren ateratako mamia, kipula, pepinoa eta letxuga orriak ondo zatikatu eta dena ondo nahastu mahonesarekin. Nahasketa honekin tomateak bete. Gero mahaira aterako den ontzian (fuente bat) letxuga orriak jarri eta gatza, limoia eta olio bota gainetik. Tomate beteak orri gainetan jarri eta... Ummmm!!!

Osasuna

BIZKARRA (II)

BIZKARRAREN GANORAZKO POSTURA. NOLA JARRI.

Aurreko astean esan genuenez, bizkarrezurra behar legez eusteko bizkarreko giharrek entrenamenduaren beharra dute. Hala ere, entrenamendu honek ez du bere funtzioa beteko ariketak egin ondoren, eserita, zutirik edo etzanda ohizko postura desegokiarekin jarraitzen badugu. Eserita ondo egotean gorputzak energia aurrezten du, giharrendako entrenamendu lasaia suposatuta eta esternoia, jasaten duen presioaz lasaitzen du.

Norberaren postura kontrolatu behar da beraz, honetarako ispi-lu baten aurrean jarri eta gure ohizko posturaz jabetu behar dugu, gero berau zuzendu ahal izateko. Lehendabizi modu okerrean eser gaitzke, hots, bizkarra atzeruntz okerturik. Ondoren, pelbisa zuzentzen dugu, honetarako eskua zona lumbarrean jarri; pelbisari aurrera eta atzera eginez berehala konturatuko gara ezurra noiz dagoen zuzen, eskuak berehala igartzen bait du lumbarreko ezurra nola okertzen den aurrerantza. Halaber, begiratu behar da baita ere sorbalda eta bizkarraren beste alde guztia. Berrito ere pelbisa zuzendu eta bizkarrezurra zuzen nola jartzen den sentitu behar dugu, eta nola, berorrek bakarrik, bizkarra eusten duen, okotza airean jaso gabe eta aurpegia aurrera begira, inongo esfortzurik gabe.

Egunean zehar postura desegokiaz ondo jabetu beharko dugu eta postura berria gureganatzen joan. Azkenean ganorazko postura konturatzeke aterako zaigu. Ah! ohar bat, arriskutsua da -are gehiago hankaluzentzat- hankaz gurutzaturik egotea, bizkarra atzerantza botatzen bait da, postura neketsuan geratuz. Halaber, aldamenekoa nola jartzen den begiratzuz gero, postura oker ugari ikusteko aukera izango dugu.

Osasunaren ardura

Entrenamenduaren alde onak

Gure hiri eta herrietako kale eta bideetan gauza normala da gaur egun adin guztietako pertsonak korrika ikustea. Kirol-modu honenganako interesaren frogarik onena dira herri-lasterketetan dabilztan partaide gero eta ugariagoak, hala nola proba horien kopuruak izan duen gorakada. Zailtazarik ez dago ariketa fisiokoak ongizate-sentsazioa daimagula eta eritzi publikoak dioen bezala ariketa osasungarria dela osasunarentzat ora har eta bakoitzarentzat bereziki. Hala ere, oraindik ez dago argi eta garbi frogatua ariketa dinamikoak bihotz-erikortasuna gutxitu dezakeenik.

Britainia Handian egindako ikerketa batek 51 pertsona aztertu zituen, aurreko bi urteetan erregularik ariketarik egin gabeak, eta inolako patologia ezagunik ez zutenak. Beren batz besteko adina 40 urtekoa zen (35-50 bitartean) eta guztiak 30 aste iraun zuen entrenamendu plan baten integratu ziren, prestaketa kardiobaskularreko maila altua ziurtatzeko nahikoa izan zen intentsitate progresiboko ariketa-plan batean alegia. Lan honekin, ariketa egituratu batek bihotz-basoetako arrisku-faktoreengan eta bihotzeko futzioan duen eragin mesedegarria ikertu nahi zen. Kolesterolean eta tentsio arterialean lortutako abantailak dira, epe luzera, bihotzeko gutxiegitasunaren profilaxirako programetan ariketa erregularik egiteak suposatzen duen adibide eta frogarik onena.

X. AGIRRE

Botoia sakatu aurretik

EDIPO ERREGE

● Igande honetan 12tan, "Triple Cross". Jersey-en espetxean egon den itzal gutxiko estafadore batek, munduko bigarren gudaren haseran, naziei bere burua eskeintzen die espia modura. Baina ingelesekin ere lanean ari da.

Zuzendaria: Terence Young. Antzezleak: Christopher Plummer, Yul Brynner eta Trevord Howard.

● Igandean baita ere, 15.45etan, "Alaskako Basamutik". Kanadan dauden egurgile batzuren bizitzari buruzko komedia.

Zuzendaria: Tay Garnett eta Chuck D. Keen. Antzezleak: Leon Ames, Claude Atkins eta Tab Hunter.

● Asteazkenean gaueko 22.20tan, "Cleopatra Jones Urrezko kasinoan". Krimena-

ren aurka borrokatzen duen Cleopatra indartsua Hon-Kongera abiatzen da sinatzear dagoen droga negozio baten arrastoa jarraitzeko.

Zuzendaria: Chuck Bail. Antzezleak: Tamara Dobson eta Stella Stevens.

● Ostegunean gaueko 22.20tan, "Edipo Errege". Tebaseko Edipo erregeak hiriak pairatzen duen peste izugarriarekin amaitzea erabaki du. Orakulari galdetu eta honek, hiria Layo errege zaharraren heriotzak kutsaturik dagoela dio.

Zuzendaria: Pier Paolo Pasolini. Antzezleak: Franco Citti, Alida Valli eta Julian Beck.

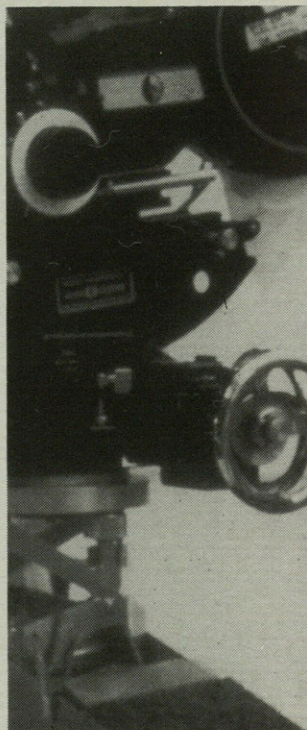
● Ostegun gaueko pelikulan 22.20tan "La Muchachita del Sendero". 13 urtetako nesak txak bategi sotoan ezkutatu du bere amaren zerraldia eta bere sekretua gorde ahal izateko beste pertsona batzuei erail beharko ditu.

Zuzendaria: Nicolas Gessner. Antzezleak: Jodie Foster, Alexis Smith eta Martin Sheen.

● Larunbatean 15.05etan, "Gure Asaba Zahar Maitea". Ivanko izeneko umeak baso istripu batean bere anaia bat nola hiltzen den ikusten du. Geroxeago, familia dirutsu batek akabatzen du bere aita herriko festetan eta nahiz eta Ivankoren amak izugarritzko gorrotoa dion familia horri, Ivanko bere aita akabatu duen gizonaren alaba bakarrarekin doa hezten.

Zuzendaria: Sergei Paradzanov. Antzezleak: I. Mikolai-chuk, L. Cadachnikova eta T. Bestaeva.

Telebista-Irratia

● Udan oporretan egon den "Funtzioa" saioa berriz emititzen hasiko da Urrian. Saioaren pro-

Txori batek esan digu

duktora, "Ikuskin", eta ETB eztabaidetan egon dira, telebistak ez bait zuen nahi programan diru gehiago inbertituz. Bestalde 12 disketxeak "Funtzioaren" abesti guztiak bilduko dituen diska baliagarria kaleratuko du aurki.

● "Astelehen Buru Zuria" delatua izango den kolokio saio berria hasiko zaigu emititzen ETB datorren Urriak 2tik aurrera. Programaren zuzendaria Amatiñoren izan da, udazkenean maritxu jarriko diren saio berriak erabakitze orduan, etxeko den Somozaren kolokio programa berritua atzera bota eta Amatiñorena aukeratu bait dute.

● Euskadi Irratiko zuzendariak, Garcia Olano jaunak, bere postua utzi du eta orain obispadotzaren prentsa lanean hasiko da lanean.

B. ARTOLA

Ikusi baietz!

berezi guztiak Donostiako Nazioarteko Zinemaldikoak ditugu.

● Igandean gaueko 22.05ean, astelehenean 21.50etan eta asteartean ordu berean, Donostiako Zinemaldiaren berri agertuko zaigu pantailan. Azkenik larunbateko 20.45etan, zinemaldiaren klausura emango zaigu.

● Udararen osteko telesail berrietariko bat hastera doa "Orkestra Gorria". Astearte honetan 16.10etan lehen kapituluak eta jarraian astegun osoan.

ZINEMALDIA ASTE OSOAN

● Igande honetan 18.10etan izango dugun ACB ligako saskibaloia txapelketaz gain, ETBk eskeiniko dizkigun emanaldi

R.M.ZABARIZ

Airean
erantzun**T**elebista-|rratia**Elixabete Garmendia: 'Egun, ETB-2ri haize gehiago ematen zaio'.**

Elixabete Garmendiak Iruñeko Opuñen egin zituen Kazetaritzako ikasketak eta lau urtez 'Zeruko Argia' aldizkarian aritu ondoren, 1981ean Gipuzkoako Diputazioaren Euskarazko zerbitzuan ihardun zuen. 1986ko Urrian ETBko albistegi zerbitzuan barneratu zen, orain arte. Datorren urtetik aurrera 'Hemen eta Munduan' saioan hasiko da erreportero moduan.

ARGIA: Nola ikusten duzu euskal prentsa eta ETB?

Eli Garmendia: Telebista ez da panazea bat euskal gizartearentzat ez eta ere euskararentzat, baina komunikabiderik entzutetsuena izanik, galdu behar ez den konkista bat da. Eguneroko kazetaritzan ETB eta irati bakan batzuk dira euskaraz aritzen diren bakarrak eta beraz, paper garrantzitsua jokatzeko dute. Hala ere, prentsa mailako aldizkariak egunerokotasuna lortu behar du luketela pentsatzen dut.

A.: Zein da gogokoena duzun medioa?

E.G.: Prentsa gustatzen zait gehien eta irratia telebista baino gehiago atsegin zait. Telebista oso medio aztuna da eta irratia aldiz arina eta entzulegoarekiko hurbiltasun handikoa. Irratian inoiz aproba egi-tea gustatuko litzaide.

A.: Zer deritzozu ETB-1 eta ETB-2ari buruz?

E.G.: Euskara ez dakien jendearengan hurbiltzea zilegizko helburua iruditzen zait, baina bigarren kateari haize gehiago ematen zaio kanpoko zenbait "izar" kontratatuz. ETBren helbururik nagusia euskara bul-

tzatzea bada, ETB-2 gehigarri hutsa izatera mugatu behar da, bere martxa ralentizatu, baliabide guztiak euskarazko lanera zuzendu. Interesgarriagoa da Munduko euskarazko telebista bakarra egiten saia-

tzea, hainbat erdaldunekin konpetitzea baino. ETB-2ko zenbait saiok tripakomina sortzen didate, batzutan txarrak izategatik eta bestetan euskarari lapurretan ari zaizkiola sentitzeagatik.

**Ikusitakoak
ikusita...****ETB, pribatuak eta bitaminak**

Oporraldien amaierarekin telebista pribatuen iragarritako banaketa ere heldu da. Ustekabea inor harrapatu ez duen erabakia, aurkezten ziren guztiak erraldoien medioak zirenez. Halaber, adierazi dizkigute poza hiru saritutakoek, protesta enerjikoak galtzaileek eta beldurra eta mesfidantza beste askok.

Gure inguruan EITBko zuzendariaren ahotsa izan da entzun den azkenetarikoa. Zera esan du J. Ortuondok: Komunikabide autonomikoei indargarri bat beharko dutela pribatuei aurre egiteko, tb autonomikoei kaltea ekar diezaioketela, bertako kultura eta izaera propioa arriskuan jarritz. Ahaztu egin du Ortuondo jaunak euskara eta euskal kultura eta partehartze demokratikoa bultzatzeko jaiotako ETB berak sortu zuela bere helburuaren etsaia: ETB-2 ez ezik, kate bietako fikzioaren erizpide komertzialak eta eritzien monopolio ahaleginak informazioan.

Laguntza beharko dute, bai, euskarazko programazioek orohar eta gure kultura eta izaera uzten ez dizkiguten saioek. Ez besteez. 'Sueño Contigo', 'Dallas' edo 'Plazarik-Plaza' eta 'Entre Amigos' emititzen dituen telebistari egin diezaiokeete kalte, hortxe baitago lehian ibiltzeko eremua. Baina informazio garena eta kultura herri(hiri)-tarrak, kalitatezko filmak, ez halaberharrez zirkuito nagusietakoak, eskeiniko dizkigun ETB-ak ez du arazorik izango, eremu horretara ez bait dira erraldi pribatuak iritsiko, ez eta nahi ere. Beraz, Ortuondok bitaminak eskatzen dituenan zer indartzeko ote den beldur gara.

TXORIMALOA

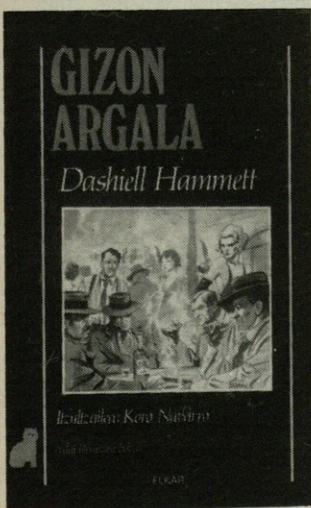
Liburuak

IZENBURUA: GIZON
ARGALA.

EGILEA: DASHIELL
HAMMETT.

EUSKARATZAILEA: KORO
NAVARRO.

ARGITARATZAILEA:
ELKAR, ERDAL LITERATURA
SAILA.

Itzulpenak saltzeko zailtasunak birregituratze batera eraman bide ditu argialetxeak. Greene-ren «Hirugarren gizona» nobela bezala kaskarrene-takoa izaki pentsatzeko da fil-mearekiko erlazioak eman ze-zakeen salgarritasunagatik izan zela aukeratua. Bestalde, arlo komertzialaren lehentasunak Ipar Amerikako nobelagileetara jotzea gomendatu du antza, batik bat jenero beltzekoen hautua erakarriz. Ukaezinezko kalitatea dute nobelok, baina joera horren atzean dagoen erizpideak sortzen digu susmo txarra. Susmo hori baieztatua gertatzen da liburuaren atze-kaldean dagoen eta Hashiell Hammetti nahiz bere obrari ba-tere justiziarik egiten ez dion testua irakurtzen dugunean: «...benetako thriller bat, detekti-be-istorioa, honelako liburu ba-tek behar dituen osagai guztie-

kin: hilketa, desagerketa, sus-magarri franko, tipo gogorrak, neska kaskarinak, elkarriketa bizi ugari eta batez ere, guztia bustitzeko, whisky asko. Zerbi-turik duzu misterioa, zu noiz sartuko zain». Dirudienek, ez dira ausartzen Agatha Christie-ren nobelak argitaratzera, bai-na bai Hammett halakotzat aurkeztera.

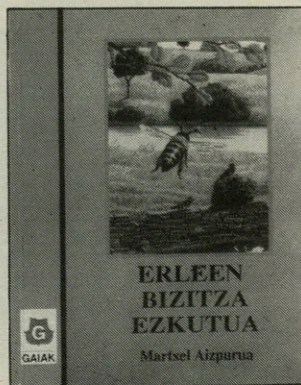
Gainerantzekoan, «Gizon ar-gala» nobela honek berritasun haxe dakar Hammetten nobe-lagintzaren barruan: elkar hiz-keten nagusitasun erabatekoa. Bere nobelak orohar elkar hiz-ketetan izan ohi dute hari na-gusia, baina oraingo honetan ia hori besterik ez dago. Apenas atal bakoitzaren hasieran ageri da elkar hizketa ez den beste zerbait. Alde horretatik, Koro Nabarroren itzulpen-saioa azpi-marratzekoa da. Sarri aipatu ohi da euskararen tradizio fal-tak elkar hizketetan erakutsi izan duela zailtasun-isladarik. Itzulpen hau zeharo lagungarri suertatuko da tradizio-falta ho-

rren atzean batzutan egoten den gezur txikia azaleratzeko, halaber benetako zailtasunak gaintitzen laguntzeko. Ingele-serarik jakin ezean, ezin dugu esan nolako itzulpena den, bai-na irakurle bezala Navarrok oso elkar hizketa arinak eta bo-robilak lortu dituela esan ahal-ko.

IZENBURUA: ERLEEN
BIZITZA EZKUTUA.

EGILEA: MARTXEL
AIZPURUA.

ARGITARATZAILEA:
GAIK.

Herri honetan erleak gai izan duen literatura-kopuruaren proportzioa izugarri hazi da azken urteotan, Martxel Aizpurua langile kementsu eta irribarretsuari esker. Aldizka-rietan zehar, hitzaldietan, ikas-taroetan... eta oraingoan liburu bidez. Ez da ahanzi behar Gi-puzkoako Erlazainen Elkartea sortzen ere Martxel bultzatzai-le nagusietakoa izan zela, baita elkarte horren aldizkariaren ar-duraduna ere. Astero tertuliak ere antolatzen dituzte Elkartea-ren egoitza den Fraisoro neka-zari-eskolan. Buru-belarri ari da Martxel Aizpurua beraz er-leen inguruko edozer bultza-tuz, eta oraingo liburu hau saio etengabe horren ondoren jaso-tako jakintza guztiaren bildu-ma eta laburpena da.

Ikaragarritzko bitxikeria pi-loa esplikatzeko dizkigu Martxe-lek, erleen hizkuntzaz, bar-ne-erlajuaz, gaisotasunez, se-xuaz, etabar luze batetaz. Sor-presatxo bat ere gordetzen di-gu liburuaren bukaerarako: er-leak euskaldunontzat beti sa-kratuak izan dira. Herri-jakin-tzak dienez, erleak saltzeak zorte txarra omen dakar, zizta-darik egin ez dezaten erleei hitz egitea aski zabaldua ego-nez. Izaki mota eboluzionatue-nen artean kokatzen du Mar-txel Aizpurua erlea, azpi-az-pian tesi bitxia proposatuz: er-leen mundua ezagutuz giza-kiok ez dugu hainbesteko arra-zoirik beste izakiok baino ge-hiago garela pentsatzeko.

Puntako argitalpenak

(«Hontza» liburutegiak emandako datuak)

LITERATURA

- 1.— «Zugarramurdiko Kontesa», Iñaki Bernaola. Elkar.
- 2.— «Susa. Itzalpeko ahotsak», 23-24 zenbakia. Susa.
- 3.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 4.— «Hilerriko jolasak», Pilar Iparragirre. Elkar.
- 5.— «Gosaria Tiffany's-en», Truman Capote / K. Nabarro. Elkar.

OROTARIKOAK

- 1.— «Hauta-lanerako Hiztegia», Ibon Sarasola. Gipuzkoako Kutxa.
- 2.— «Laberintoaren oroimena», Jon Kortazar. Baroja.
- 3.— «Jakin. Sindikalismoa/Armagintza», 52 zenbakia. Jakin.
- 4.— «Euskal Herriko zuhaitzak», García Bona. Kriselu.
- 5.— «Dimari», Ziarrusta, Izabe, Ariznabarreta. Egileen argitalpena.

IZENBURUA: ANAI ARTEKO
BORROKA AZKOITIAN
(1936-1939).

EGILEA: SIMON ARANBARRI
ETXANIZ.

ARGITARATZAILEA:
EGILEA BERA.

Simon Aranbarri 65 urteko azkoitiar apaiza dugu, bizitza osoan zehar datuak eta argazkiak biltzen sekulako saioa egindakoa. Saio horren emaitza batzu argitara eman ditu liburu eta album gisa, nahiz eta gehiena argitara gabe daukan. Emaitza horietakoa dugu «Anai arteko borroka Azkoitian» deritzon liburua, gerra garaia eskainia. Dirudienez, Urola alde horretan liskar haundiak izan ziren abertzale eta erreketen

artean, azken hauek beste tokietan baino indar haundiagoa izaki. Kontatzen dena osatzearen iturburu ugari eta desberdinetatik lortutako datuak ageri dira. Egilearen apaiz-izaera nabarmena gertatzen da askotan darion moral-kutsuan, nahiz eta hori batik bat atarikoe-tara mugatu. Berak dioen bezala, bere asmoa «...kontatzea da, geuron giza-lege mailan, lengo erru ta uts-egiteetan berriko erori ez dezagun».

Liburu mardula burutu du Aranbarrik, argazki ugari hornitutakoa, bukaeran eraskin modura perla bitxia ere dakarikigula: Francoren alderdian lorrutu zen Don Jose Izurrategi apaiz organu-jolearen «egunerokoa», edo hobe esanda, horretatik hautatutako testu laburrez osatutako ehun orrialdeko atala, hiru zatitan banatuta: gu-daketa auzia, politika auzia eta eliza auzia.

JOSU LANDA

Mamiak harrotzen

Galdetu baino ez dut egiten

IZENBURUA: INGURATUTA
GATXEUDEN (IPUINAK).
EGILEA: JOXEAN
SAGASTIZABAL.
ARGITARATZAILEA:
BAROJA.

netariko bat merkatuan duen irudi geometriko hori burutu, noiz bai eta noiz ez, hori, geuk erabakitzen dugu, erosi ez erosi zalantza hautsiz burutu ere.

la mila pezetatan ordaintzen den liburukiak gorde beharreko gutxienezko ezaugarriak dirateke, besteak beste, itxura erakargarria —liburua bera artelana dateke—, kalitatezko edukina eta, aurreko bi horien menpe, gutxienezko luzera ere, hirugarrenik. Merkatu librean timorik ez dagoela eta, Joxean Sagastizabalen azken liburu honekikoan timorik dagoenik ez dut esango. Galdetu egingo dut, berriz, hiru ezaugarriotariko zein gordetzen duen.

Hasteko eta behin, ttukun agertzen dira letra handiak orrialde ertzetan leku zabala uzten delarik, ez Poek eskatzen zuen marginalia lana burutzeko lekua uztearren, nik uste, estetikagatik baino. Segitzeko eta bi, paper onezkoak dira orriak, kopuruz lar asko ez badira ere. Ehunera ez dira heltzen. Hamar bat marrazkik lagunduta dator testua, bestalde. Irudiei gainbegirada eman

eta edonork ikusten du ez direna ezein liburu artelan bihurtzeko gai, eurak beste barik. Bada, testuari eskatu beharko diogu gure diruaren prezioaren ordaina eskatzea. Aintzakotzat hartuta zenbat folio diren (berrogeiren bat?), ondo sintetizatua itxaroten dut literatur dosisa liburua irakurtzerakoan.

Liburua irakurtzean, irakurri ahala esan gura dut, ez diola prezioari justizia egiten susmatzen hasten naiz. Behin amaitutakoan, susmoa ziurtasun oso bihurtzen da. Eta oraingoz ez diot ipuinak onak nahiz txarrak ote diren ere.

Lau dira liburua osatzen duten ipuinak. Lehena, «esaidazu zer den» izenekoa, labur laburra da. Horren laburrak diren ipuinetan azken unean irakurlea ustebakoren baten bidez atsegitzea izaten da meritoa. Ez dut halakorik antzeman honetan. Ni neu naizen komiki-irakurle ez hain ibiliari ere ezagun egin zaio ipuina, aldezturik igarritz amaiera.

«Izango dira frutuak», bigarren ipuina dela eta, ez diot ezer, halaxe utzi bait nau irakurritakoan. Hirugarrenak, «Inguratuta gatxeuden» izenekoa hobea eman dit. Umorea dario, topikoa ez ote den ere ez dakidala, aitzitik. Laugarrenak zer

pentsa eta buruhauste ugari eragin dit. Bat bakarra agertuko dut, guztiak hemen laburtzea ezinezkoa denez gero.

Eremitak agertzen dira hor, tituloak dioena —Jainkoaren bildotsak— eurei dagokielarik. Azkenean egiten duen txisteak, aldezturik itxaroten dena izateaz gain, Joxean Sagastizabalek irudikatutako eremitak eta benetan izan ei zirenek ez dutela elkarren antzik ematen dit. Eskubidea ote dugu, idazten dugunok zein filmatzen dutenek ere, historia hala erabiltzeko, merkekerietan ibili barik? Ezetz ematen dit, filma made in U.S.A. etako iragan historiko-magikoetako errealtate berdina sortu gura izan ezik. Dena dela, etikaren arloko gorabeherak dira guzti hauek.

Estetikari ez diot ekingo, etikakoak ezinduta utzi nau eta. Literaturazko liburua, barruan dakarren literaturak salbatzen du, salbatu ere. Irakurleok duzue azken hitza, ze, erosle nekatu honek zer ikus lezake orrialde pilo karratu honetan? Ikus litzake, apika, otso erraldoiak, panpinak edo Milan Kunderaren harako liburu mardul hura erosteko behar izan zukeen dirua.

EDORTA JIMENEZ

Zein argialetxek bere ihar-duera ildo zehazteko eskubidea duenik ezin ukatu, idazleak berak ere zer eta zelan argitaratu gura duen erabakitzen duen eskubidea, gizarte honetan, ukaezina den era berean. Hirukia osatzen dugun gainerakook, irakurleok, erpi-

Hau ez da gezurra

Bidegurutzea

Mississippi Deltara galdezka abiatzen bazara, moja tradizioari buruz inork ez dizu ezer kontatuko, baina haizeak daraman blues goibela entzuteko bazter batean eseriz gero, agure beltz zimurtu batek ahopeka esango dizu: Robert Johnson bidegurutzeraz joan eta han bere arima deabruari saldu zion.

Johnny Shines-ek esaten zuen, ez zuela ulertzen Bob Johnsonen jotzeko erak nola hunkitzen zituen emakumeak, eta autu-mautu hau aipatzen zuen: St. Louisen slide-aren bidez bere kitarraz kantu sentikor bat jotzen zuelarik, bukatutakoan ez zuen inork fitzik esaten. Gero denak negarrez ari zirela konturatu zen, nola gizonak hala emakumeak.

Oiartzungo auzo batek Gurutze du izena, eta auzo erdian bidegurutzea, non Irungo Landetxatik Oiartzuna eta Arkaletik Antsiyes Goien baserrira doazen errepideak elkartzen bait dira. Han nengoen ni ameskaizto batean Boben kanta bat abesten: «Bidegurutzeraz joan eta belaunikatuz erori nintzen. Gau beltzak harrapatuko nau hemen. Mugi, mugi, zoaz Willie Brown nire lagunari esatera... Uste dut amiltzen ari naizela!». Noiz eta lerroko azken muturrean doana, Deabrua, Ilunbetako Printzea, Luzifer, Prago-rri edo beste izenen batez ezagutzen den Aipaezina azaldu zitzaidan eta gogoerazi zidan behin lagun batek kantu baterako idatzi zidana: «Ni neu deabru jaio nintzen, gurutzetan potro-
tik zintzilik» eta harez gero loak kolpetik utzi ninduen izerdi patsetan. Oraindik zorabiatutik nengoen tarbena batera sartu nintzenean. Ilbera zuen izena; eta eskailera ugariak jeitsi ondoren botila-lepoaz kitaratik lortutako doinuak liluratu egin ninduen. Hurbildu nintzen barrara eta keinua egin nion tabernariari. Kitarrajoleari buruz galdetu nionean, zera erantzun zidan ahots kaxkarrez: «Hori, hire anaia duk». Ordaintzerakoan konturatu nintzen, «hik ez duk ezer pagatu behar taberna honetan —argitu zidan ahots kaxkar hark—, Willie Brown-ek gonbidatzen hau».

FERMIN MUGURUZA

«Kontsentsu» izeneko

EUSKARAREN erabilera normalizazioruntz abiarazteko asmoz Jaurilaritzatik martxan ipini nahi diren neurrien aurrean estraineko eritzi erasokorrak agertzen hasiak dira zenbait komunikabidetan, «El Diario Vasco» eta «El Correo Español» kasu. Hainbat udalek euskara hutsez funtzionatzeko erabakiagatik eta, diputazioetatik hainbat herrietara igorritako paketa bat idazkari euskaraz iharduteko gai ez dela eta, bederatzi alkatek beste hainbeste idazkariren izendapenari uko egin diolako gertatu dira erreakziook.

Jaurilaritzako Hizkuntza Politika Idazkaritzari kontu eske inprimatu dira eritzi haserretuak Baskongadetako Administrazio Publikorako euskararen erabilerearen normalizazio Plangintzaren gainean, espainolerarekiko diskriminazioz jokatu den beldurrez. Idazkaritzaren aldetik animoak baretu nahi izan dira: «*lo que se pretende es que el proceso de normalización lingüística del euskara sea racional, progresivo e integrador, y que no exista discriminación alguna ni para el castellano-parlante ni para el euskaldun*»; (...) «*la política que se sigue es la de buscar el consenso con todos los grupos sociales que componen la sociedad vasca*».

Bestalde, Juan Bautista Pardo, Elkarte Autonomikoko Entzutegi Nagusiko lehendakaria, Justiziako Administrazioa eta euskararen erabilerrari buruz mintzatu zen ar-

tikulu luze batez irailaren lehen astean; segidan, Euskal Herrian Euskaraz-eko lehendakari den Karmele Aierbek egin du zehaztapen gehiago.

ADMINISTRAZIOAN euskararen erabilera normalizazioaren garatzeko ezintasunak azpimarratu du Pardo jaunak, horretarako behar diren tresnen falta dela kausa. Hona hemen, Jutziziazko Administrazio egungo legea betetzera murrizten da, erregulazioa den espainoleraz soilik jolastu, eta koofiziala bai baina ez derrigorrezkoa den euskara ezin kontenplatuz.

«*Las comunicaciones oficiales de los órganos judiciales se hacen siempre en castellano, pero no supone menosprecio o traición al euskara, sino cumplimiento de la ley*», izkiriatu zuen Juan Bautista Pardo; eta konkretuagoki zehaztu zuen Karmele Aierbe: «*en el cumplimiento de la ley vigente, las comunicaciones oficiales de los órganos judiciales seguirán haciéndose siempre en castellano, puesto que la Constitución y el Estatuto de Guerni no prescriben la obligatoriedad de todos los administradores de comunicar y utilizar el euskara, —tal como ocurre con el español—*».

Jaurilaritzako Hizkuntza Politikarari idazkaritza ohartuko bide da benetako arazo erreala: normalizazio plangintza martxan jarri nahi arren, horretarako ezinbe-

ngintzak

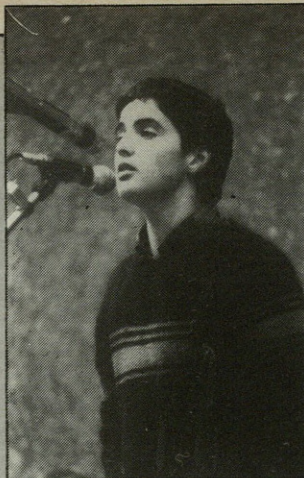
tekoak diren neurriak eta tresneriak ezartzeko ahalbiderik ez duela; alegia, Administrazioan hizkuntz normalizazio plangintza PSOerekiko *kontsentsuaz* onartu bai, baina plangintza bideratu ahal izateko neurriak ezartzeko botere politikorik ez duela.

Orduan, zer espero dezakegu hizkuntz normalizazio errealeaz baino *kontsentsu* politikoaz kezkatuago dagoen Idazkaritza honetatik? Areago: zer espero behar dugu *kontsentsu* horrek ondorio praktikorik gauzatzeko gaitasunik ez duela erakusten digularik? Edota, kasurik okerreanean: ETB-1, Euskadi Irratia, UEU, AEK, ARGIA eta beste hainbatekin jarraitzen den politika diskriminatzaile negatibo maila berbera izango ote du Idazkaritzak aipatzen duen hizkuntz normalizaziorako *kontsentsuzko* politikak?

ORAINTSU iritsitako nazioarteko albiste batek eman berri digu Euskal Herriko hizkuntz politikaren nolakoaren neurria.

Sobiet Batasuneko Moldavia Errepublikan onetsitako hizkuntz dekreto baten arauera, *moldaviera* (errumanieraren azpi-dialektoa) hizkuntza ofizial bakartzat hartu bait da, hemendik aurrera bere ezagutza derrigorrezkoa izanzen delarik Errepublikako biztanlegoarentzat, eta errusiera Sobiet Batasuneko bere kideekin erabiltzeko soilik baliatuko. Hizkuntzaren ofizialtasunarekin batera, grafia erromanikoa berrezarriko dute —errumanierari berez dagokion—, 1944az geroztik erabilitako zirilikoa alde batera utzita. Dekretoaren onarpenaren aurretik errepublika honetan egun bizi diren etorkinek beren lehendabiziko erreakzioak abuztuaren 21eko greba 'orokorra' ren bitartez aditzera eman zituzten arren, moldaviatarren borondateak aurrera egitea erdietsi du, horretarako *Konstituzioaren aldaketa* burutu behar izan eta gero. Hona hemen borondate herritarren eta botere politikoaren arteko benetako *kontsentsuaren* exenplua.

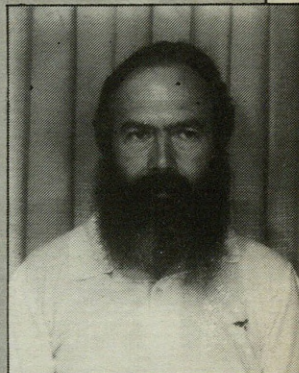
GORKA ARRESE

Fernando Muniozguren

(Eibarko euskara zerbitzuko kidea)

— Deba bailarako hamabost udaletan euskara bultzatzeko kanpaina berezi samar bat haste-
ra zoazte. Nondik nora dator kanpaina hori?

HELBURUA belaunaldien arteko hizkuntz transmisioa sustatzea da, hizkuntza irakasteko metodo naturala, hau da, transmisioa (ez eskola) bultzatzea nahi dugu. Inmigrazio dexentea egon den herrietan orain arteko hizkuntza bizi-rik mantentzeko mekanismo nagusia kale egiten hasi dela ikusten dugu. Une honetan erdara sartu da etxeetan, sukalde zokoetan: matrimonio mixtoak direla eta, euskarazko familietan hizkuntzaren prestijio falta, telebista... Lagun artean eta sukaldean galtzen doa euskararen katea. Guraso askok bere obligazioa, hizkuntza transmititzeko zeregina, delegatu egin du eskolarengan. Baina eskola ez da aski hiztun oso eta konpetente bat sortzeko. Familia giroa edo lagunartea eta eskola osagarri izan behar dira.

Beraz, gure asmoa, puntu horretan eragiteko kanpaina bat antolatzea izan da. Kanpaina simulakro batetan oinarrituko da, *nutrizio kanpaina* baten antzera; amaren titiaren eta biberioaren irudiak erabiliko dira, hizkuntzaren arazoa *nutrizio* arazo bat bezala aurkeztuz.

Euskaldunentzat eta erdaldunentzat mezu bereziak bidaliz, kanpaina bi fasetan banatuko dugu. Kanpainaren euskarriak, ohizko kanpainen antzekoak izango dira hilabete honetan zehar: afitxeak, pegatinak, irrati saioak, hizketaldiak eta abar.

EUSKAL SOZIOLOGIA EUSKERAREN DINAMIZAZIOA

Bergarako UNED eta Eskoriatzako Irakasle Eskola elkar lanean, 1989-1990 ikasturterako 250 orduko kurtso teoriko-praktikoa antolatu dugu.

Klaseak Bergarako UNEDen larunbatetan 09,00-tatik 13,30-tara.

Irakasleak:

José María Sánchez Carrión Txepetx
Iñaki Larrañaga
Julen Arejolaleiba
Kike Amunarriz

Informaziorako: Irailaren 11-tik aurrera deitu (943) 79 04 40 telefonora, arratsaldean.

OHAR GARRANTZITSUA: Ikasle kopurua mugatua izango da.

Pribatua ala publikoa

TB euskalduna

ESTATU espānoleko gobernu sozialistak erabaki du, azkenik, zein hiru TB kateri eskaini emititu ahal izateko eskubidea.

Canal Plus, Tele 5 eta A-3 agertu dira González Márquez-en begikoen. *Univisión eta Canal C* izan dira telebistarik gabe geratu direnak.

Jakina da dagoeneko eskuin espānolak hemengo *'El Correo Español'* eta *'El Diario Vasco'* partaide dituen *Antena 3* katean egin duela apostu, *Canal Plus* eta *Tele 5* hurbilagotik kontrolatzen dituzte la sozialistek eta hiruretan laurden bana kapital atzerritarrak hartu duela parte-frantsesa hein handi batean.

Kapital eta ideologia osaketa alde batera, *Grupo Zko* Antonio Asensiok (Univisión) salaketa gogorra egin du gobernuak amigismoz eta erizpide politikoak erabiliz jokatu duela esanaz. Eztabaida bizia piztu da prentsa espānol osoan. Baimena lortu duten guztiak sozialisten alde agertu dira; gainontzekoak -garai batean sozialistei fabore mordoa egin arren- haserrez suturik.

Adierazpen askatasuna atera dute harira Asensio-Murdoch taldekoek gobernu sozialistaren erabakia kritikatzekoan. Eskubide osoa dute horretarako. Baina Asensio-Murdoch taldeak edota Durán-Berlusconi-renak eskainiko zuketenen telebista ereduaren artean ez dago seguruenik ezberdintasun nabarmenik. Froga moduan *Tiempo* eta *Cambio 16* aldizkari espānolak aldera daitezke asterik aste. Gaiak, titularrak, argazkiak, estiloa, aurkezpena... Produktu bakar baten marka ezberdinak baino ez dira.

Aitzitik, beste nonbait dago espresio askatasunari egiten zaion atentatua. Gobernu espānolean proiektua aurkeztu ahal izateko 1.000 milioi pezatoko kapi-

IÑAKI URÍA

tal oinarritzkoa aurkeztu beharra zegoen, horietatik 500 milioi gobernuaren kuxxara paseaz eskaerarekin batera. Horrezaz gain Estatu Espānol osora emititzeko baldintza derrigorrezkoa da hala nola 10 komunitate autonomorako emisio ezberdinak egitea.

Jakina, informazio eta finantzial talde handiak dira estatu espānoleko TB pribatuen jabe egin direnak. TVEren monopolioa hautsi da baina bankero eta kazetalar enpresen oligopolio bat jarri da martxan.

ETB datorkio bati burura telekate pribatuen inbasioaz eta sateliteen inperioaz oroitzen den bakoitzean. 1991. urako Bilbon (Bizkaian) ikusi ahal izango dira hiru telekate-pribatu-espānolak. Gainontzeko Hego Euskal Herrietarako 1995eko muga aipatzen du lege espānolak. Halarik ere EITBko zuzendari orokorra den Josu Ortuondo hasia da larritzen telekate berriek Euskadin izango duten kultur eta politika mailako eraginez. ETB publikoaren beharra eta diruz lagundu beharra azpimarratu zituen bere adierazpenetan.

ETBz arduratzen diren jeltzaleek dabilten argudioetako bat da telekate berriek ez dutela euskararik erabiliko eta arlo horretan, besterik ezean, lasai aritzea daukatela ETB-1ean. Arriskua ETB-2n dakusate. Zenbateraino jeitsiko da ETB-2ren audientzia? Ze, Ortuondok behin eta berriz errepikatuko badu ere, erdara ederrean, bere kezkarik handiena «*el significado cultural que puede te-*

ner en la propia identidad de la sociedad vasca» dela, gogoratu beharko diegu behin eta berriz MORENO, URRUSOLO, ABERASTURI edota IÑIGO TVEn bezain espānolak direla ETBn eta DALLAS, MAGNUM edota CANNON telebista amerikanoek eskaintzen diguten kultur eredu berbera dela TVEn ala ETBn.

Jeltzaleen lerro beretsua baina ez berretatik Amatiñok arrapostu egin dio Ortuondori oker dabilela esanaz, «*ETB2rena diruz konpondu daitekeela uste baldin bada. Modelua da aldatu behar dena, ez presupostua*».

EUSKAL Telebista, euskaraz eta Euskal Herri osoan nahi dugunontzat, Sabinen (eta Sabinoren) bahiketa moduko bat izan da bere historia. Euskara eta euskal kultura suspertzeko sortu eta erdara eta kultura anglo-espānolaren bermatzaile bilakatu zitzaigun aspaldi jada.

Ez horregatik utzi behar da alde batera telekate pribatuen etorrera. Aitzitik, doble lan izango da. Alde batetik, dagoeneko ERDAL den ETB Euskal Telebista bihurtu beharko da eta bestalde Euskal Herrian emitituko duen edozein telekateri, publiko ala pribatu, EUSKARAREN ERABILPENA ARAUTZEA eskatu beharko zaio, euskara eta euskal kultura gure belaunaldian hobiratu nahi ez baditugu behintzat.

Horretarako ordea, borondate politikoaz gain, botere politikoa ere behar da eta ez dirudi horrelako askorik dagoenik Gasteiz eta Iruñeko agente autonomikoetan.

190
Sukurtsal

164
Kooperatiba
Elkartu

20.000
Lanpostua

230.000
Milioiko Aurrezkia

Euskadiko
Kutxa

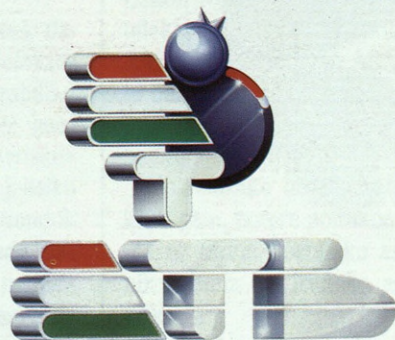

CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA

ETEN GABE EUSKERAREN ALDE

Euskara Sortu zen enbor beretik jaio zen Euskal Telebistak, gogor dihardu egunero euskara bera arnas-berritu eta zabaltzen.

Euskarari telebista-hizkuntza berriaren lehioak irekiz, komunikazio-mundurako baliabide egokia sortuz, beste hizkuntza modernoekin orpoz-orpo jokatzuz... Horrexegatik da E.T.B.

EUSKAL TELEBISTA